

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbraní 1. stupně a Pamětní
medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání
českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ SEDMÝ ROČNÍK

8

Buržoazní vojenskopolitické dezinformace — prostředek ideologického ovlivňování veřejného mínění

V Politické zprávě ÚV KSSS XXVII. sjezdu KSSS Michail Gorbačov připomenul: „Dnešní svět je složitý, mnohotvárný a dynamický, vyznačuje se protichůdnými tendencemi a je pln rozporů. Je to svět nanejvýš složitých alternativ, obav i nadějí. Naše pozemské bytí nebylo dosud nikdy vystaveno takové politické a fyzické zátěži.“ (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1986, s. 8.)

Do této politické a fyzické zátěže pozemského bytí, sténajícího pod břemenem již nakupených a nově přibývajících zbraní, velmi nebezpečným, politicky i morálně neodpovědným způsobem přispívají i nejrůznější mýty, iluze, předsudky, dezinterpretace a falzifikace buržoazních politiků, státníků, vojenských činitelů a ideologů imperialistických států.

Jsou to právě ony nejrůznější politické, vojenskopolitické, vojenskodoktrinální a jiné iluze a dezinformace, které se významnou mírou spolupodílejí na ovlivňo-

vání myšlení, postojů, rozhodování imperialistických vládnoucích kruhů, uzavírají jim cestu k realistickému posuzování situace ve světě a skrývají v sobě nebezpečí pro osud lidské civilizace.

Jak se konstatuje v Politické zprávě ÚV KSSS XXVII. sjezdu KSSS: „Lidstvo... pravděpodobně v žádném jiném období své existence nepocívalo takový nápor lži a balamucení jako nyní. Buržoazní propaganda zaplavuje lidi na celém světě dovedně zfalšovanými informacemi, vnucuje jim myšlenky i city a programuje občanské a sociální postoje výhodné pro vládnoucí síly.“ (Tamtéž, s. 20.)

Rozvíjení socialistické kontrapropagandy, která zaujímá kritické postoje k imperialistické militaristické politice, myšlení a jednání napomáhá politické a morální izolaci amerického imperialismu, k prohloubení propasti mezi ním a ostatním lidstvem, i vymaňování lidí ze zajetí buržoazních dezinterpretací a iluzí.

Velmi nebezpečnou iluzí a dezinformací s vážnými zahraničněpolitickými a vojenskopolitickými důsledky je utkvělá myšlenka imperialistických politiků o tom, že **socialismus je výsledkem jakési „dějinné nahodilosti“, „dějinné vývojové anomálie“, „omylu dějin“,** který musí být „napraven“ stůj co stůj, jakýmkoli způsobem, bez ohledu na právo a morálku: vojenskou intervencí, hospodářskou blokadou, podvratnou činností, sankcemi a tresty, odmítáním jakékoli spolupráce.

Pokusů jak odstranit socialistický společenský systém ze zemského povrchu byl v minulosti bezpočet a všechny skončily politickým, ekonomickým i vojenským fiaskem pro jejich organizátory a realizátory. Tím menší naděje na úspěch mají soudobí imperialističtí vládcí dnes.

Nicméně oproti minulosti je v současnosti jeden podstatný rozdíl v tom, že pokus odstranit socialismus jako „dějinnou anomálii“ vojenskými prostředky může, za podmínek existence zbraní hromadného ničení a vojenskostrategické rovnováhy, skončit zánikem lidské civilizace. Toto reálné nebezpečí je znásobeno tím, že jak se zdá, si možné důsledky globálního válečného konfliktu, v němž by nebylo vítězů a v němž by mohla zaniknout světová civilizace, vládnoucí imperialistické kruhy plně neuvědomují.

Na tuto mimořádně závažnou skutečnost varovně upozorňuje Politická zpráva ÚV KSSS XXVII. sjezdu KSSS, která na adresu kapitalismu říká: „Máme co činit se společností, jejíž vedoucí kruhy nechtějí střízlivě hodnotit reality světa a jeho perspektivy, vyvozovat seriózní závěry z vlastních a cizích zkušeností. (Tamtéž, s. 14.)

V arzenálu buržoazní ideologie přibýlo vedle desetiletí omílaného „sovětského vojenského nebezpečí“ či „vojenské hrozby“, po XXVII. sjezdu KSSS i další **„sovětské nebezpečí“ skryté v politické linii na urych-**

lení sociálně ekonomického mírového rozvoje sovětské společnosti.

Představitelé Sovětského svazu nikterak nepopírají, že urychlení sociálně ekonomického rozvoje umožní významně přispět k upevnění světového socialismu a pozvedne na vyšší stupeň spolupráci s bratrskými zeměmi. Toto urychlení značně rozšíří naše možnosti v ekonomických stycích s národy rozvojových zemí a se státy kapitalistického světa. Jinými slovy, realizace linie urychlení bude mít dalekosáhlé důsledky pro osudy vlasti.

Rozhodnost, s jakou KSSS a sovětská společnost usilují co nejrychleji se vypořádat s negativními jevy v ekonomickém a sociálním rozvoji společnosti, dát mu potřebnou dynamiku, strategickou orientaci na urychlení sociálně ekonomického rozvoje, nejenže neunikla pozornosti imperialistických vládnoucích kruhů a buržoazních ideologů, ale slouží jim za záminku k obvinění Sovětského svazu z expanzionismu, rozpínavosti, výbojnosti a přímého ohrožování existence tzv. „svobodného světa“, jeho pozic ve světě a historických perspektiv.

V představách buržoazních politiků a ideologů tradičně splývá růst ekonomické síly s růstem vojenské moci, s vytvářením podmínek a předpokladů pro vojenské výboje, expanzi, přípravu a rozpoutávání agresivních válek. Ani v nejmenším nejsou ochotni připustit, že může existovat společenský systém, pro který je sociální a ekonomický rozvoj předpokladem k dosažení historicky vyššího, sociálně spravedlivějšího uspokojování materiálních a duchovních potřeb společnosti jako celku, každé osobnosti nevymáhaje.

Není pochyb o tom, že ekonomický, vědeckotechnický a sociální rozvoj socialistické společnosti vytváří materiální a duchovní předpoklady i pro růst vojenské síly státu a spolehlivé zajištění obrany země před vnější agresí.

Zda bude či nebude využito ekonomického, vědeckotechnického, morálně politického potenciálu socialistického státu k posílení i vojenského potenciálu, to vůbec nezávisí na vůli socialistického státu, jeho představitelů, ale výlučně na tom, zda je imperialismus vojensky ohrožována jeho bezpečnost, státní nezávislost a svoboda. Nejednou bylo jednoznačně řečeno, že z hlediska svých vnitřních potřeb Sovětský svaz armádu nepotřebuje.

Vládnoucí kruhy imperialistických států se obávají urychlení sociálně ekonomického rozvoje Sovětského svazu a dosažení kvalitativně vyššího stupně vývoje sovětské společnosti i z důvodů přitažlivosti socialismu jako společenského systému pro desítky rozvojových zemí, které dnes stojí před volbou své sociálně ekonomické orientace. Obávají se následování rozvojových zemí cestou, kterou si zvolilo již několik desítek národů — cestou socialistického rozvoje.

Imperialistické státy, zejména USA, které si ve vztahu k rozvojovým zemím počínají s největší bezohledností, se oprávněně obávají, že urychlení sociálně ekonomického rozvoje socialistických zemí vytvoří nezbytné podmínky i pro zvýšení ekonomické, vědeckotechnické a kulturní pomoci a výměny mezi socialistickými a rozvojovými zeměmi, v důsledku čehož jim vyschne zdroj, z něhož se utváří v USA značná část národního důchodu, odčerpávání stovek miliard dolarů z rozvojových zemí, ke krytí svých enormních vojenských rozpočtů, k podplácení některých vrstev pracujících, ke zmiřňování sociálního napětí v imperialistických státech.

Přihlédnout je nutné i k vojenskopolitickému aspektu a důsledkům urychlení sociálně ekonomického rozvoje zemí socialismu pro rozvojové země, které nutně povede k omezení četnosti aktů agrese a mezinárodní zvůle, politiky státního terorismu, vymaňování rozvojových zemí ze sítě

vojenskopolitických základů imperialismu, zvláště vojenskopolitických paktů a vojenskostrategické spolupráce. To vše ve svých důsledcích může představovat významné upevnění potenciálu světového míru, zabránění rozpoutání jaderné války a záchranu lidské civilizace.

Jestliže představitelé USA a dalších imperialistických států spatřují ve strategii urychlení sociálně ekonomického rozvoje Sovětského svazu a dalších zemí socialistického společenství, v orientaci na mírový rozvoj socialistické společnosti, **ohrožení svých „životních zájmů a potřeb“** — ovšem velmocensko-egoisticky imperiálně chápáných — není pochyb o tom, že vynaloží všechny síly, vojenské, ekonomické, ideologické a jiné k tomu, aby realizaci těchto záměrů Sovětského svazu a zemí socialistického společenství co nejvíce zkomplikovaly a narušily.

Jde ovšem opět o jednu z iluzí, odtrženou od současné politiky. Michail Gorbáčov v této souvislosti poznamenal: „Spojené státy chtějí Sovětský svaz ekonomicky vyčerpat prostřednictvím závodů ve zbrojení těmi nejnovějšími a nejnákladějšími kosmickými zbraněmi. Chtějí způsobit různé potíže sovětskému vedení, zmařit jeho plány mimo jiné v sociální sféře, v zlepšování životních podmínek našeho lidu, a vyvolat tak mezi lidem nespokojenost s jeho vedením, s vedením země. Hodlají tím také omezit možnosti SSSR v jeho hospodářských stycích s rozvojovými zeměmi. Ty by za této situace byly všechny nuceny přijít s prosíkem ke Spojeným státům americkým. Jsou to dalekosáhlé záměry. Strategická linie nynější vlády je také budována na omylech. Washington se zřejmě nechce zatěžovat podrobnou analýzou změn, které probíhají v naší zemi, nechce pro sebe a svou politiku vyvodit praktické závěry a snaží se vydávat přání za skutečnost. Na tomto omylu buduje i politiku vůči SSSR.“ [Televizní projev Michaila

Corbačova. Rudé právo 15. 10. 1986, s. 6.)

Jinou velmi závažnou iluzí a dezinformací, šířenou vládnoucími kruhy imperialistických států, s velmi nebezpečnými vojnopolitickými důsledky pro osud světové civilizace je **připisování odpovědnosti za krizové postavení kapitalismu zemím světového socialismu.**

Buržoazní představitelé ekonomické, politické a vojenské elity moci jsou velmi alergičtí na jakoukoli zmínku ze strany socialistických zemí, že kapitalistický systém je historicky odsouzen k zániku; že má už svůj vrchol vývoje dávno za sebou; že zanikne v důsledku působení svých vlastních vnitřních ekonomických, politických a ideologických rozporů; v důsledku „opotřebení jeho vnitřních imunních systémů a sociální sešlosti“.

Nemálo buržoazních iluzí, dezinterpretací a falzifikací existuje v současnosti kolem otázky **vědeckotechnické a technologické převahy či rovnováhy, předstihu či zaostávání SSSR a USA.**

Představitelé imperialistických států i buržoazní ideologové jedním dechem varují před „sovětskou vojenskou hrozbou“ a náskokem Sovětského svazu ve výzbrojení jeho armády a současně hovoří o vědeckotechnickém a technologickém „zaostávání“ Sovětského svazu za vědeckotechnickou úrovní a vyspělou technologií USA a dalších imperialistických států.

Z vojnopolitického a vojnokotechnického hlediska se oba uvedené názory do značné míry vylučují, popírají, vyvracejí.

Z čistě logického přístupu vzato, vědeckotechnická a technologická převaha určitého státu a s ní spojená i ekonomická síla představuje daleko větší vojenskou hrozbu, ohrožení a nebezpečí pro stát ve vědeckotechnickém a technologickém smyslu zaostávající. Na základě této argumentace by se měl potom v daném případě cítit vojensky ohrožen především So-

větský svaz ze strany USA a jejich spojenců v NATO.

Buržoazní propaganda svévolně operuje i v tomto případě s určitými zakořeněnými myšlenkovými stereotypy, aniž si uvědomuje jejich iluzornost a nerespektování existující sociální reality v Sovětském svazu.

Pokud jde o problém tzv. „vědeckotechnické a technologické převahy USA nad Sovětským svazem“ zůstává z buržoazní strany neobjasněna otázka, jak je možná existence vojenskostrategické rovnováhy mezi Sovětským svazem a USA, Varšavskou smlouvou a NATO, když údajně Sovětský svaz svou vědeckotechnickou úroveň, potenciálem a technologií zaostává za Spojenými státy americkými? Vždyť přece vybavit ozbrojené síly vojenskou technikou odpovídající soudobé vědeckotechnické úrovni bez adekvátního stupně rozvoje vědy a jejich technologických aplikací není uskutečnitelné.

Vojenská síla státu i bojová síla armády jsou obrazně řečeno hrotem, vrcholem, za nímž je skryta úroveň především ekonomického a vědeckotechnického potenciálu.

K otázce tzv. „technologické převahy“ USA zaujal stanovisko Michail Gorbačov na tiskové konferenci v Ženevě po skončení rozhovorů s R. Reaganem. Tehdy na dotaz pracovníka BBC, zda dokáže Sovětský svaz konkurovat americké technologii při konstruování kosmických zbraní nebo zůstane pozadu, odpověděl: „V USA se domnívají, že Američané mají proti nám určitý náskok v některých druzích technologií, ve výpočetní technice a radioelektronické technice. Znovu se objevuje přání využít této „výhody“ a dosáhnout pro sebe vojenské převahy... Leckoho zřejmě svrbí ruce, tolik by chtěli dosáhnout světovlády a dívat se na svět zvyška... Mluvme-li tedy o takzvané technologické převaze, jež má být realizována ve „strategické obranné iniciativě“, aby

tak byl Sovětský svaz uveden do obtížné situace, pak bych chtěl říci, že jde o další omyl. Odpověď se najde. Právě tak jsem to řekl prezidentovi: „Nezapomínejte, že nejsme žádní prostáčci... Sovětské vedení dalo svého času kompetentním organizacím a vědcům příslušné pokyny a můžeme říci, že naše odpověď bude účinná, méně nákladná a může být uskutečněna v kratší lhůtě. V tom však naše politická volba nespočívá. (Gorbačov, M.: Za mír na Zemi a ve vesmíru. Praha 1985, s. 195.)

Jednou z otázek ideologické konfrontace mezi bružoazní a socialistickou ideologií je problematika „**připustnosti jaderné války**“ a **možnosti dosáhnout v ní vítězství**. Není tomu tak dávno, kdy R. Reagan a další členové jeho administrativy prohlašovali, že Spojené státy americké se nehodlají zřítit jaderné války jako prostředku své politiky, že jsou připraveni použít jaderné zbraně jako první; že je možné vést omezenou i neomezenou, krátkodobou i déle trvající jadernou válku a že jí lze dovést do vítězného konce.

Při sovětsko-americkém setkání M. Gorbačova a R. Reagana v listopadu roku 1985 v Ženevě americký prezident „změnil“ svůj vojenskopolitický názor a shodně s Michaelem Gorbačovem zastával názor bezpočtukrát předtím veřejně tlumočený Sovětským svazem, že jaderná válka je nepřipustná, že ji vést nelze a že v ní nemůže být vítězů.

Kritériem upřímnosti a věrohodnosti, tak jako v jiných případech, však nejsou a nemohou být slova, ale reálné činy, které vyplývají z uvedeného názoru. Ty však svědčí o pravém opaku toho, co Reagan v Ženevě uznal.

Je možné s velkou pravděpodobností připsat, že si Reagan a jeho vládnoucí činitelé uvědomují bezperspektivnost a vysoký stupeň rizika v případě rozpoutání jaderné války v podmínkách existující vojenskostrategické rovnováhy mezi SSSR a

USA, mezi Varšavskou smlouvou a NATO. Podle řady příznaků lze soudit, že závěr o nepřipustnosti jaderné války a nemožnosti v ní zvítězit situují pouze do současnosti a nikoli do budoucnosti, uznávají jeho platnost pouze pro dnešní vojenský poměr sil mezi SSSR a USA, Varšavskou smlouvou a NATO, ale nikoli pro vojenský poměr sil, kterého chtějí v nejbližší perspektivě dosáhnout. Tvrdošíjně úsilí, vynakládané Spojenými státy k dosažení a znovuzískání vojenskostrategické převahy nad Sovětským svazem svědčí mimo jiné o tom, že chtějí znovu navrátit jaderné válce hodnotu prostředku své imperiální politiky.

Tento cíl svého snažení maskují USA programem tzv. „strategické obranné iniciativy“, v jehož rámci mají být zkonstruovány a zavedeny do výzbroje americké armády kosmické zbraně, které údajně zbraněmi nejsou, ale jde o prostředky, které odstraní všechny existující jaderné zbraně a zbaví lidstvo strachu, obav o svou existenci.

Spojené státy americké nezískají vojenský monopol nad kosmickým prostorem, stejně jako jej nemají nad dalšími potenciálními válčišti — pozemními, vzdušnými a oceánskými.

K tomuto problému M. Gorbačov poznamenal: „Nejednou jsem opakoval, že podobné plány jsou nejen postaveny na písku, ale navíc jsou nebezpečné, neboť mohou vést k osudovým politickým rozhodnutím. O sebe se vždycky dovedeme postarat. Sovětský svaz má prostředky, aby, bude-li zapotřebí, odpověděl na jakoukoli provokaci. Sovětské lidé to vědí a měl by to vědět celý svět. Hrát silovou hru však nechceme. Bylo by to ve století jaderných raket nanejvýš nebezpečné počínání.“ (Gorbačov, M.: Televizní projev M. Gorbačova. Rudé právo, 15. 10. 1986, s. 6.)

Vládcí USA dnes žijí v zajetí i další nebezpečné iluze, na jejímž základě **připisují** tím **větší politickou a vojenskou hodnotu**

své bezpečnosti, čím více převažuje nad bezpečností Sovětského svazu.

Militaristické myšlení imperialistických vládnoucích kruhů se vzpírá a nemůže pochopit hluboké přesvědčení sovětských představitelů, že menší bezpečnost Spojených států ve srovnání se Sovětským svazem by nebyla pro Sovětský svaz politicky i vojensky výhodná.

Hluboce zakořeněným militaristickým myšlenkovým stereotypům se uvedený závěr, který byl vyvozen z všestranné analýzy otázky bezpečnosti v současnosti, jeví jako protismyslný, protiřечivý, scestný, nepochopitelný. Pro militaristy vyznívá tento závěr jako nepodařený vtíp, nebo produkt sovětské propagandy.

Přitom by stačilo velmi málo, aby zjistili jeho objektivní pravdivou hodnotu. Vždyť jakýkoli pokus o získání vojenské převahy a větší bezpečnosti na úkor dru-

hého neodvratně přináší odvetná opatření v podobě vyrovnání relativního předstihu, obnovení vojenskostrategické rovnováhy na vyšší úrovni, nemluvě o dalších průvodních jevech, jako je vzájemná nedůvěra, podezřívavost a vojenskopolitická nestabilita ve vzájemných vztazích.

Země socialistického společenství jsou odpůrci psychologické války rozpoutávané buržoazními militantními ideology. Nemožnou však ponechat bez náležité odezvy množící se případy zkreslování skutečnosti, dezinformací, lží a ohlupování lidí. Neztrácejí ze zřetele probíhající sociální zápas o myšlení, přesvědčení a postoje miliard lidí, na němž závisí budoucnost, přežití lidské civilizace. Vycházejí z toho, že nikoli seberafinovanější lež, ale pravda je spojencem a významným činitelem v současné ideové konfrontaci mezi protikladnými společenskými systémy.

Vědomí vojáků a ideologická diverze

Vojenští vychovatelé (velitelé, odborní náčelníci, političtí pracovníci) se při svém každodenním neformálním styku s vojáky občas střetávají s politickými názory, které svědčí o tom, že jejich původ spočívá v rozvrtném působení západních ideově diverzních centrál. V této souvislosti je na místě připomenout, že s celkovým růstem agresivity imperialismu jsme v posledních letech zaznamenali také eskalaci jím vedené ideologické diverze. Rovněž dokumenty XVII. sjezdu KSČ připomínají, že Československo patří k těm zemím, které jsou vystaveny zvlášť ostrým útokům antikomunistických sil. Je tedy zřejmé, že úměrně rostoucímu ideovému tlaku třídního nepřítele je nezbytné přijímat účinná protipatření k jeho eliminaci.

K důležitým předpokladům efektivního boje s pronikajícími vlivy ideologické diverze u útvarů a jednotek ČSLA patří poznání nejvýznamnějších mechanismů přenosu ideově diverzních informací do vědomí vojáků základní služby. Tyto dosud méně publikované otázky jsou předmětem článku.

Na počátku procesu pronikání ideově diverzních informací do vědomí vojáků základní služby je intenzivní činnost západních buržoazních hromadných sdělovacích prostředků, které tak v různé míře plní úlohu nástrojů šíření ideologické diverze. K nejvýznamnějším patří:

a) rozhlasové vysílání západních stanic (např. Rádio Svobodná Evropa, Hlas Ameriky, BBC, Deutsche Welle a další) v českém a slovenském jazyce, které pokrývají celé území republiky,

b) vysílání programů ARD a ZDF západoněmecké televize a 1. a 2. programu ruské televize, pro jejichž příjem jsou

příznivé podmínky v rozsáhlých oblastech západočeského, jihočeského, jihomoravského a západoslovenského kraje,

c) nejrozšířenější legálně, ale také ilegálně rozšiřované tiskoviny západní proveniencie (např. časopisy, noviny, obrázkové magazíny, reklamní a jiné materiály).

Působením uvedených informačních zdrojů je vědomí mladých lidí široce zasahováno v období dospívání a sociálního vyzrání, převážně ještě před příchodem do armády. Psychologické mechanismy tohoto působení, umožňující pronikání ideově diverzních informací do vědomí vojáků základní služby, probíhají na bázi různých forem komunikace (sdělování) mezi lidmi. Celý tento proces je možné rozčlenit do dvou základních, relativně samostatných komunikačních fází.

Šíření ideově diverzních informací buržoazními hromadnými sdělovacími prostředky považujeme za základní, tj. primární fázi. Osoby, které se poslechem západního rozhlasu, sledováním západní televize, četbou západních novin apod. stávají nositeli hromadně sdělovaných ideově diverzních informací, nazýváme prvotními příjemci.

Přikročí-li prvotní příjemci ke sdělování informací, které se dozvěděli ze západního rozhlasu, televize nebo tisku, dalším osobám, nastává **následná, tj. sekundární komunikační fáze**. Je rozvíjena prostřednictvím mnohostranných meziosobních styků prvotních příjemců, zpravidla v okruhu rodinných příslušníků, přátel, vrstevníků, spolupracovníků a také kamarádů ve vojenské jednotce. V průběhu této fáze zpravidla dochází k nejvýraznějšímu efektu vštěpování nežádoucích idejí do vědomí příjemců.

Z těsné vzájemné spjatosti primární a sekundární fáze komunikace ideově diverzního zaměření přitom neplyne jejich bezprostřední časová ani prostorová návaznost. Značný časový posun, který mezi oběma fázemi může nastat, aniž se tím podstatněji sníží jejich výsledný efekt, má zásadní význam pro práci vojenských vychovatelů. Vojaři, kteří před nástupem vojenské základní služby patřili k pravidelným příjemcům ideově diverzních informací, se totiž mohou v jednotkách, právě díky takto získanému „zasvěcenému“ pohledu na různé otázky, postupně stát neformálními autoritami a „usměrňovateli mínění“. V případech, kdy jejich názorům není ze strany nadřízených věnována patřičná pozornost, mohou tito prvotní příjemci propagovat nesprávné politické názory a narušovat morálně politický stav šířením ideově diverzních informací a nejrušnějších zpráv.

Šíření zvěstí (tj. klepů, pomluv a fám) představuje významnou součást primární a zvláště sekundární fáze komunikace ideově diverzního zaměření a samotné zvěsti jednu z forem ideově diverzní informace. Za určitých podmínek se mohou stát velmi účinným nástrojem neformálního ovlivňování názorů a nálad různých sociálních skupin.

Ke vzniku a šíření zvěstí uvnitř sociálních skupin dochází často živelně, zvláště v situacích vyhrcošeného sociálního napětí a nejistoty. Zvěsti jsou proto chápány jako znak skupinové morálky a nálad v rámci určitého sociálního celku. V krizových obdobích v podstatě nelze jejich vzniku zabránit.

Této skutečnosti cílevědomě zneužívají západní ideově diverzní centra. Záměrné vyvolávání zvěstí (při nezbytném respektování objektivní psychologické atmosféry, tj. názorů a nálad, cílových objektů), se dnes stalo jednou z účinných praktik, používaných k manipulaci vědomím vybraných sociálních skupin obyvatelstva socialistických zemí.

I když tendence k vytváření a šíření zvěstí působí silněji v davech než v organizovaných a vnitřně soudržných sociálních skupinách, ke kterým řadíme i vojenské jednotky, přesto nelze možnost vzniku a šíření zvěstí ve specifických podmínkách života vojsk vyloučit. Účinky různých pomluv a fám se pak odrážejí v oslabování morálně politického stavu organických vojenských celků.

Výsledky jednoho z posledních výzkumů organizovaného v útvaru ČSLA, mimo jiné s cílem postihnout některé stránky procesu pronikání ideově diverzních informací do vědomí vojáků základní služby,

dokazují neopodstatněnost představ o tom, že vědomí mladých lidí je dnes možné před ideově diverzními vlivy trvale uchránit. Značný rozsah zapojení mládeže do obou komunikačních fází šíření ideově diverzních informací, a to zejména v období před nástupem vojenské základní služby, patří k prokázaným zjištěním tohoto výzkumu.

Přímé kontakty s hlavními západními informačními zdroji uvedla v průměru polovina dotazovaných vojáků. Nejčastěji vyhledávaným zdrojem byl **západní rozhlas**. S různou intenzitou jej před nástupem vojenské základní služby poslouchala více než polovina dotázaných. Na druhé straně se však více než čtvrtina vojáků od jeho poslechu distancovala. Zároveň jej tedy mladí lidé nejčastěji odmítají. Protože zpravidla šlo o mladé členy a kandidáty KSČ, a vůbec o vojáky s vyspělým politickým vědomím, pokládáme jejich vyjádření za uvědomělé odmítnutí, vyvolané zjevně protisocialistickým charakterem značné části západního rozhlasového vysílání.

Jako nejpřitažlivější ze zkoumaných západních informačních zdrojů hodnotili mladí lidé **západní televizi**. Ta ve své programové skladbě sice divákovi v ČSSR přímo neoslovuje, ale počítá s ním, předestírá mu lákavé „okno na Západ“. Sledování západní televize, která zároveň představuje jeden z hlavních „kanálů“ šíření tzv. sociologické propagandy, uvedla před nástupem vojenské základní služby něco méně než polovina dotázaných. V této souvislosti považujeme za velmi závažné zjištění, že ve vztahu k vysílání západní televize se u příjemců z řad mladých lidí projevuje tendence k podceňování jeho antisocialistického a antikomunistického zaměření.

Kontakty s tiskovinami západní buržoazní produkce uvedla o něco více než jedna třetina dotázaných. **Západní tiskoviny** je tedy možné pokládat za celkově méně dostupný zdroj ideově diverzních informací. Přitom je cílevědomě vyhledávají zejména mladí lidé se společensky nežádoucími ideově politickými názory a postoji. Psychologický efekt působení tiskovin s ideově diverzním obsahem na tuto skupinu příjemců je založen v prvé řadě na obecné schopnosti tištěného sdělení jemněji diferencovat a opakovaně působit na ideově politické vědomí příjemců. Dále pak na posilujícím vlivu sociálního prostředí protisociálně orientovaných part vrstevníků, ve kterém zpravidla probíhají obě fáze komunikace ideově diverzního zaměření. Západní tiskoviny rovněž pokládáme, s ohledem na výrazný podíl obrazového zpravodajství, zvyšujícího celkovou přitažlivost jejich obsahu, za důležitý prostřed-

dek šíření již uváděné „sociologické propagandy“.

Výzkum dále prokázal, že efekt pronikání ideově diverzních informací nespočívá výlučně v činnosti buržoazních hromadných sdělovacích prostředků, tedy v primární komunikační fázi. Potvrdil, že neméně významnou úlohu sehraává styk jejich prvotních příjemců s dalšími osobami z okruhu vrstevníků, příbuzných a přátel, realizovaný v průběhu sekundární komunikační fáze. Zjištěné četnosti předávání ideově diverzních informací v rámci tohoto styku jsou dokonce vyšší, než frekvence přímých kontaktů se západními buržoazními prostředky hromadné komunikace. V různém rozsahu se do procesu šíření ideově diverzních informací mezosociální komunikací zapojila většina vojáků výzkumného souboru.

V procesu mezilidského styku se informace nejen přenášejí, ale také upřesňují a rozvíjejí. Vlivem zvláštnosti lidského vnímání však zároveň dochází i k jejich zkreslování a deformacím. Psychologické účinky šíření ideově diverzních informací mezosociální komunikací jsou tedy založeny na širokých možnostech vzájemné výměny, konfrontace a hodnocení sdělovaných informací mezi účastníky této komunikace, na neformální autoritě nositelů ideově diverzních informací a na jejich schopnosti ovlivňovat názory dalších osob. Protože v této fázi mezi sebou zpravidla komunikují osoby, které jsou si vzájemně emocionálně blízké, snižuje se značně míra kritičnosti účastníků této komunikace vůči sdělovaným skutečnostem. Z existence celkově pozitivních ideově politických názorů a postojů u většiny zkoumaných vojáků proto nelze automaticky vyvozovat jejich schopnost uvědomovat si ideově diverzní obsahy v některých vzájemně sdělovaných informacích.

Nástupem vojenské základní služby dochází u dříve pravidelných nebo příležitostných prvotních příjemců ideově diverzních informací buď k dlouhodobějšímu přerušení (u naprosté většiny), nebo k podstatnému zredukování (v některých případech) primární fáze této komunikace. Podmínky vojenského života (zejména jeho organizovanost, skupinový charakter činnosti, minimalizace kontaktů s předchozími občanskými prostředky a intenzivní ideově výchovné působení) v mnoha směrech příznivě ovlivňují změny motivace činnosti mladých mužů, čímž zároveň do jisté míry přispívají k omezení sekundární fáze komunikace ideově diverzního zaměření.

Komplexní působení podmínek vojenského života však v praxi nebývá vždy jen pozitivní. Kromě uvedených vlivů zde mla-

dý člověk někdy poznává i skutečnosti, které jsou v rozporu s požadavky teorie. Také výchova v některých rodinách je protikladná k idejím a hodnotám společnosti. Nelze proto očekávat, že v průběhu vojenské základní služby dojde u všech vojáků k upevnění marxisticko-leninské světónázorové orientace a ke zformování uvědomělé odmítavého vztahu k ideově diverzním informacím, jakož i prostředkům jejich šíření. Před tímto faktem, prokázaným mj. uvedeným výzkumem a potvrzovaným rovněž zkušenostmi mnohých vojenských vychovatelů, nelze zavírat oči. Zlehčovat jej na pozadí celkově převažujících pozitivních zjištění by bylo škodlivé nejen ideologicky, nýbrž také politicky.

Dílejší zjištění empirického výzkumu by však rovněž nebylo správné absolutizovat. Např. samotný fakt kontaktů mladých lidí s hlavními zdroji ideologické diverze v době před nástupem vojenské základní služby nemůže být spolehlivým měřítkem pro posuzování reálného vlivu ideově diverzních informací na vědomí většiny příjemců. Základním problémem totiž je motivace zájmu vojáků o ideově diverzní informace a o zdroje jejich šíření. Tedy otázky, kdo se o západní informační zdroje zajímá, z jakých příčin a jakou důležitost jim přikládá pro utváření vlastních politických názorů.

Vyhraněný pozitivní vztah k západním tiskovinám, rozhlasu a televizi, který projevovali vojáci se společensky nežádoucími ideově politickými názory a postoji, svědčí např. o tom, že tyto osoby nevyhledávají tyto hromadné sdělovací prostředky jen jako prameny určitých pikantních politických informací, ale že v kontaktech s nimi uspokojují rovněž některé své hlubší potřeby a zájmy. V motivaci jejich intenzivního zájmu o tyto prostředky, jako propagátory hodnot a idejí cizích až nepřátelských vůči společnosti, ve které žijí, bývá často obsažena potřeba kompenzace pocitů méněcennosti a nespokojenosti v důsledku osobních selhání, nezdarů a nena-
plněných ambicí, na kterých ovšem právě tyto mladí lidé jen neradi přiznávají svůj vlastní podíl.

Značnou úlohu při šíření ideově diverzních informací, včetně zvěstí, sehraávají potřeby informovanosti, sdělování a sebeuplatnění, které se projevují např. náchylností mnohých mladých lidí vydávat se před svými přáteli a známými za zvláště dobře informované, ve snaze posílit v jejich očích svou prestiž. Ne všichni mladí lidé jsou také ochotní přiznat vlastní nejistotu a sugestibilitu v nezvyklých situacích. Projevují potom tendenci věřit nepodloženým informacím, zvláště odpovída-

ji-li určitým očekáváním. Bez významu nejsou ani snahy vyslechnout si od druhých osob, co ony samy na různých místech pochytily, ověřit a potvrdit si na reakcích protějšku vlastní pocity, názory či zkušenosti.

V obsahu působení západních ideově diverzních center zaujal v posledních letech dominující pozici trend, který je možné charakterizovat jako „parazitování na vnitřních problémech socialismu“. Ve vztahu k mladým lidem je přitom zneužívána jejich nedostatečná sociální zkušenost a sociální nezralost. Zjištěné vysoké četnosti zapojení i mladých lidí vyznačujících se celkově pozitivní ideově politickou orientací do primární a zvláště sekundární fáze komunikace ideově diverzního zaměření, a zejména skutečnost, že velká část dotazovaných vojáků pozitivně oceňovala operativnost zpravodajství západních informačních zdrojů a s despektem se vyjadřovala o důležitosti názorů svých nadřízených pro utváření vlastních politických názorů, svědčí o tom, že v motivaci společensky nežádoucích komunikačních aktivit sehrávají svou roli také nedostatky v činnosti oficiálních informačních zdrojů, nedostatečně uspokojovaná potřeba informovanosti a chyby v práci vojenských vychovatelů. Na tyto nežádoucí aktivity lze rovněž pohlížet jako na spontánní reakce mladých lidí na neřešené problémy v jejich okolí, respektive jako na celkový projev stavu určité nerovnováhy vnějších (sociálních) vlivů a vnitřních (osobnostních) podmínek.

Pro celkové zefektivnění boje proti ideologické diverzi v podmínkách ČSLA mají podle našeho názoru klíčový metodologický význam ty myšlenky z jednání XXVII. sjezdu KSSS a z řady posjezdových vystoupení M. Gorbačova, které jako základní předpoklad urychlení sociálně ekonomického rozvoje vyzdvihují úkol celkové přestavby veškerého společenského života a společenského vědomí. V besedě s pracovníci Krasnodaru a Stavropolu k problému nezbytnosti přestavby vědomí M. Gorbačov řekl: „... vědomí nelze změnit výzvami, knihami ani hesly, i když i to všechno je potřebné... Člověk mění své stanovisko, vědomí a postoj během boje. Pro to rozvíjíme boj na všech frontách — hospodářské, sociální, morální a politické.“

Myšlenka V. I. Lenina o tom, že komunismu se nelze naučit z knih, tak v dnešní době nabývá na novém aktuálním významu.

□

Pro práci vojenských vychovatelů vyplývají tyto závěry:

1. Ideově diverzní informace mohou ve vojenských jednotkách pronikat a negativně ovlivňovat názory, nálady a celkový morálně politický stav, nezávisle na organizačních a technických opatřeních přijímaných k omezení kontaktů vojáků s nežádoucími informačními zdroji. Děje se tak prostřednictvím mnohostranných meziosobních styků vojáků, kteří se ještě před nástupem do armády stali nositeli ideově diverzních informací, s ostatními příslušníky vojenských jednotek.

2. Za hlavní mechanismus pronikání ideově diverzních informací v životě vojenských jednotek (podstatně omezujících možnosti realizace primární komunikační fáze), považujeme sekundární komunikační fázi.

3. S pronikáním ideově diverzních informací dochází často k šíření zvěstí. Boj proti vlivům ideologické diverze musí proto být na všech úrovních velení a řízení vždy organicky spojován s bojem proti zvěstem.

4. Důležitým činitelem boje proti pronikání ideově diverzních informací a šíření zvěstí v jednotce je **osobnost vojenského vychovatele**. Na jeho osobním příkladu a stylu řízení, na dobré znalosti podřízených a neformálním zájmu o jejich potřeby, dovednosti využívat síly a autority stranického a svazáckého kolektivu, na jeho politické angažovanosti a schopnosti věcně argumentovat, v rozhodující míře závisí, jak mohou ideově diverzní informace a zvěsti ovlivňovat názory a nálady ve svěřené jednotce.

5. Hlavní prostředky vojenského vychovatele v boji proti vlivům ideologické diverze a zvěstem proto představují: neformální, otevřená a věcná diskuse i mimo rámec politického školení, vedená jako názorový dialog s vojáky, rozhodné a přesvědčivé vystupování proti nesprávným politickým názorům a jejich šířitelům, péče o potřeby vojáků a souladu mezi zastávanými názory a praktickým jednáním.

VŘSR

a obrana sovětského státu

Dějiny VŘSR jsou nevyčerpatelným zdrojem studia zkušeností, nabytých v období přípravy ozbrojeného povstání a v nejtěžším období existence mladé sovětské republiky — za občanské války a zahraniční intervence. Ve středu pozornosti historiků zůstávají především otázky spojené s obranou vymožeností Velikého října, hluboké studium Leninova učení o obraně socialistické vlasti, zobecnění zkušeností komunistické strany v budování a řízení ozbrojených sil a jejich těsné spojení se současností.

Již před VŘSR postihl V. I. Lenin jako hluboký znalec revolučního učení K. Marxe a B. Engelse podstatu imperialistického stadia kapitalismu, odhalil hlavní tendence historického vývoje a objevil zákon nerovnoměrného ekonomického a politického rozvoje v období imperialismu. Teoretik a stratég proletářské revoluce vyvodil z tohoto objevu dva závěry, které mají skutečně historický význam. První závěr hovoří o možnosti vítězství socialistické revoluce nejdříve v několika zemích nebo dokonce jen v jedné zemi, přičemž ostatní země zůstanou po určitou dobu v lůně kapitalismu. Druhý závěr vyplývá z prvního, a to, že imperialistické státy disponují obrovskou vojenskou silou, a proto se budou snažit v součinnosti s vnitřní kontrarevolucí spojenými silami zničit zemi, v níž zvítězil socialismus a likvidovat vymoženosti proletariátu.

V. I. Lenin všestranně analyzoval a hodnotil na základě zevrubného rozboru dějin západoevropského a ruského revolučního hnutí úlohu armády v revolučním boji. Považoval budování ozbrojených sil proletariátu za zvlášť důležitý úkol socialistického státu, který se nachází v kapitalistickém obklíčení a nemůže zabezpečit svou samostatnost a socialistický rozvoj, není-li

schopen postavit se na ozbrojený odpor početnému a vojensky silnému nepříteli.

Leninovo učení o obraně socialistické vlasti se stalo organickou součástí učení marxismu-leninismu jako vědy o revoluční přeměně světa. Současně je uceleným, všestranně teoreticky propracovaným a v praxi prověřeným systémem a pevným základem vojenské politiky komunistických stran. Jeho obsah tvoří především:

- zdůvodnění nutnosti obrany socialistického státu proti imperialistickým agresorům,

- závěry o formách jeho obrany, o způsobech ekonomické, morálně politické a vědeckotechnické přípravy země k obraně,

- formy a metody výstavby vojenské organizace socialistického státu,

- učení o vedoucí úloze komunistické strany při řešení všech úkolů upevnění obranyschopnosti země a výstavby ozbrojených sil.

Správnost a síla Leninova učení o obraně socialistické vlasti se ukázala v průběhu VŘSR, kdy komunistická strana, vedená V. I. Leninem, dokázala s předstihem nebo současně s vývojem situace řešit základní otázky výstavby socialistické armády v souladu s požadavky revoluce. Mělo to rozhodující význam nejen pro samotné vítězství revoluce, ale i pro celý další osud socialistického státu.

V období VŘSR a nástupu sovětské moci se skládaly ozbrojené síly bolševické strany a mladé sovětské republiky z ozbrojených oddílů dělníků — Rudých gard a revolučních vojáků a námořníků bývalé carské armády. Ozbrojené povstání v Petrohradě, které skončilo svržením prozatímní vlády a nastolením vlády sověť,

uskutečnilo podle dobových údajů kolem 40 tisíc dělníků Rudých gard, 16 tisíc vojáků a posádky 15 válečných lodí Baltského loďstva. Počet příslušníků Rudých gard činil v té době na celém území státu asi 200 tisíc lidí. Avšak brzy se ukázalo, že sovětský stát pro svou obranu potřebuje mnohem větší a dokonalejší armádu.

Těsně po vítězství VRSR a vzniku prvního socialistického státu na světě vystoupily proti sovětskému Rusku v jednotné frontě reakční síly vnitřní i zahraniční kontrarevoluce.

Organizátorem ozbrojeného vystoupení proti sovětské republice byl mezinárodní imperialismus. Rozpoutal otevřenou ozbrojenou intervenci. Poskytl vnitřní kontrarevoluci obrovskou podporu a vnutil sovětskému lidu občanskou válku. Řídil bělogvardějská vojska a přípravu vzpour a spiknutí zaměřených proti sovětské moci.

Obrana vymožeností socialistické revoluce a ozbrojený odpor proti kontrarevolučním silám staly se proto již od prvních dnů existence sovětského státu nejdůležitějším úkolem komunistické strany a všeho pracujícího lidu.

Vojenské orgány sovětské republiky se začaly budovat již v říjnu roku 1917. V Radě lidových komisařů byl na návrh V. I. Lenina ustaven Výbor pro věci vojenské a námořní. 26. 10. 1917 byl zřízen Revoluční výbor vojenského námořnictva a 20. 12. téhož roku bylo vytvořeno Všeuské kolegium pro řízení válečného letectva republiky. Sovětská vláda přebírala do svých rukou velení ve vojenských okruzích, aby mohla čelit kontrarevoluční smyšlejšímu důstojníkům staré armády.

Protisovětská vystoupení vnitřní kontrarevoluce, ke kterým došlo koncem roku 1917 na Donu, na Ukrajině a na jižním Urale se podařilo potlačit za pomoci příslušníků Rudých gard a oddílů revolučních vojáků a námořníků. Avšak narůstající hrozba zahraniční vojenské intervence a ostrý třídní boj v zemi ukázaly, že k úspěšné obraně revolučních vymožeností je nezbytná silná masová armáda. Před komunistickou stranou a sovětskou vládou vyvstal poprvé v dějinách naléhavý úkol — vybudovat armádu nového typu, armádu socialistického státu. Velmi důležitým obdobím v budování armády se stal rok 1918.

V březnu roku 1918 byla ustavena Nejvyšší vojenská rada a Všeuský hlavní štáb. 2. září téhož roku ustavil Všeuský ústřední výkonný výbor jediný nejvyšší vojenský orgán — Revoluční vojenskou radu republiky a zřídil funkci vrchního velitele ozbrojených sil republiky. Prvním vrchním velitelem ozbrojených sil se stal I. I. Vacev. Operace armády řídil polní štáb.

Hlavním politickým orgánem Rudé armády bylo zpočátku Byro vojenských komisařů. 18. 4. 1919 bylo změněno na Politické oddělení a v květnu roku 1919 na Politickou správu.

Výstavba promyšleného vojenského řídicího systému byla ukončena 30. 11. 1918 vytvořením Rady dělnicko-rolnické obrany v čele s V. I. Leninem. Plnění příkazů Rady bylo povinností všech sovětských resortů, institucí a občanů.

Prvním zákonodárným aktem sovětské republiky při formování nové armády byla Deklarace práv pracujícího a vykořisťovaného lidu, zpracovaná V. I. Leninem a schválená Ústředním výkonným výborem sovětu 16. 1. 1918 a III. všeruským sjezdem sovětu 25. 1. 1918. V bodě 5 této Deklarace se uvádí: „Aby byla zajištěna pracujícím masám úplná moc a odstraněna jakákoli možnost obnovení moci vykořisťovatelů, uzákonnuje se ozbrojení pracujících, vytvoření socialistické Rudé armády dělníků a rolníků a úplné ozbrojení majetných tříd.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 26. Praha 1954, s. 411.)

Na základě principů obsažených v Deklaraci byl zpracován Dekret o vytvoření Dělnicko-rolnické armády, přijatý Radou lidových komisařů 28. 1. 1918. O tři dny později přijala RLK Dekret o vytvoření Dělnicko-rolnického rudého námořnictva. Oba dekrety obsahovaly pevné zásady výstavby ozbrojených sil země sovětů:

„1. Dělnicko-rolnická armáda bude vytvořena z nejuvědomělejších a nejlépe organizovaných příslušníků pracujících mas.

2. Do jejího řad mohou vstoupit všichni pracující občané Ruské republiky starší 18 let. Má do ní otevřen vstup každý, kdo je ochotný věnovat své síly a život obraně vymožeností Říjnové revoluce vlády sovětů a socialismu. K přijetí do Rudé armády je zapotřebí doporučení vojenských výborů nebo veřejných demokratických organizací, které se řídí zásadami sovětské moci, stranických či odborových organizací, nebo alespoň dvou členů těchto organizací. Při vstupu celých útvarů se vyžaduje záruka a hlasování podle jmen.“ (KSSS o ozbrojených silách Sovětského svazu. Praha 1959, s. 9.)

Z toho vyplývá, že Rudá armáda a námořnictvo byly od samého počátku budovány na třídním principu a její složení bylo určeno názvem Dělnicko-rolnická. To znamenalo, že jejím pevným jádrem bude dělnická třída. Její pevnost byla zaručena revolučními vlastnostmi dělnické třídy (uvědomělostí, neochvěvností, organizovaností, spolehlivostí), vedoucí úlohou její strany, činností rudých velitelů a komisařů.

Budování masové revoluční armády probíhalo v roce 1918 za nepedstavitelně těžkých podmínek. Bylo to první období občanské války a zahraniční vojenské intervence. Zvláště kritická situace nastala v důsledku toho, že 18. 2. porušila německá vojska uzavřené příměří a přešla do útoku na celé frontě od Baltského po Černé moře. Nepřítel postupoval na Petrohrad. Demoralizovaná stará armáda a dosud málo početné oddíly Rudých gard a revolučních vojáků nebyly schopny ho zastavit. 21. února se Rada lidových komisařů obrátila k lidu s výzvou „Socialistická vlast v nebezpečí!“. V odpověď na výzvu strany vstupovaly statisíce pokrokových dělníků a demobilizovaných vojáků dobrovolně do řad Rudé armády. V bojích ve dnech 22.—23. 2. 1918 zastavily nově zformované jednotky postup německých vojsk na petrohradském směru. Důsledkem úspěchů Rudé armády bylo podepsání brest-litevského míru mezi Německem a sovětským Ruskem 3. 3. 1918.

Válečné události na počátku roku 1918 ukázaly, že silná, masová revoluční armáda nemůže být vybudována pouze na principu dobrovolnosti. V prvním období občanské války a zahraniční intervence od května roku 1918 do března roku 1919 snažily se státy Dohody zlikvidovat sovětskou republiku silami intervenčních vojsk. Bezprostředně po kontrarevolučním vystoupení československých legií, které se staly v létě roku 1918 hlavním nebezpečím sovětské moci, zaútočila kontrarevoluční vojska generálů Krasnova a Děníkina na jihu a vojska admirála Kolčaka na východě země. Rudá armáda, která pod spojeným náporům sil reakce byla nucena přejít do obrany, přešla koncem srpna roku 1918 do protíutoku a na podzim zahájila všeobecný útok. Způsobila nepříteli řadu porážek a zahnala ho od Volhy až k Uralu. Na počátku roku 1919 začala protiofenzíva Rudé armády v jižních oblastech. V jejím důsledku byl osvobozen Donbas a Kyjev. Hrdinný zápas sovětského lidu za svobodu a samostatnost své vlasti našel odezvu mezi intervenčními vojáků, kteří se začali bouřit a odmítali bojovat proti rudoarmejcům. Proto byli v dubnu roku 1919 Angličani a Francouzi nuceni evakuovat svá vojska z jižní Ukrajiny a Krymu.

Již na jaře roku 1919 podnikla sovětská vláda opatření, která připravovala nezbytné podmínky k přechodu od principu dobrovolnosti v doplňování armády k povinnému povolávání pracujících. Byl schválen dekret o zřízení místních vojenských sekretariátů pro evidenci a povolávání obyvatelstva do armády. Byl zaveden povinný vojenský výcvik a zrušen princip velitelského sboru.

Postupně se vytvářely ústřední orgány pro řízení výcviku a formování Rudé armády. V červenci roku 1918 schválil V. všeruský sjezd sovětů první sovětskou ústavu, v níž byla obrana socialistické vlasti prohlášena za povinnost všech pracujících. Uzákonila nový princip doplňování armády a schválila usnesení o zavedení funkce vojenských komisařů. Přijatá opatření značně zvýšila početnost Rudé armády, která dosáhla ke konci října roku 1918 800 tisíc mužů. Mobilizace určitých ročníků vedla k tomu, že mezi rudoarmejci převládli rolníci, jež tvořili většinu obyvatelstva země.

V roce 1918 vznikly v Rudé armádě také četné internacionální jednotky, zformované z dobrovolníků různých národností, kteří chtěli bránit ruskou socialistickou revoluci a sovětskou moc. Byla mezi nimi polská divize, 1. internacionální střelecká divize, samostatná internacionální jezdecká brigáda a více než 30 pluků. Příkladem internacionálního bratrství ve zbraní byl 1. internacionální komunistický pluk, složený z československé, polské, německé, jugoslávské, maďarské, čínské a korejské družiny. Do Rudé armády vstoupilo na 12 000 Čechů a Slováků. V roce 1918 byly zformovány dva čs. revoluční pluky. Českoslovenští dobrovolníci působili v kamské říční flotile a v dalších četných rudoarmejských jednotkách a útvarch. Někteří z československých rudoarmejců zaujali díky svým mimořádným vojenským schopnostem významná velitelská místa. Slavojar Částek zastával vysokou funkci velitele všech internacionálních jednotek. Jaroslav Štrombach velel divizi. Jaroslav Hašek působil jako politický komisař 5. armády.

První období občanské války je charakteristické nejen upevněním sovětské moci a prvými významnými vítězstvími Rudé armády nad spojenými silami bělogvardějců a zahraničních interventů, ale i tím, že se tehdy zrodilo sovětské vojenské umění. Odrazelo svéráznost podmínek vedení ozbrojeného boje v době počátku občanské války, které určovaly i způsob bojové činnosti vojsk. Bojové akce byly vedeny na širokých frontách, převážně podél železnic a v prostorech velkých měst a vesnic. Neexistovaly totiž souvislé fronty ani pozici obrana. Proto se činnost armád a svazků vyznačovala manévrovostí, velkou samostatností a sledovala cíl udržení nebo dobytí významných objektů.

Vzhledem k nízké úrovni technického vybavení vojsk a zjevnému nedostatku polního dělostřelectva, spočívala podstata útoku i obrany v palbě pěchotních zbraní, manévrovosti pěchoty a často i v bodákových ztečích. Hlavním způsobem činnosti

vojsk se stal obchvat nepřátelských křídel. Pro taktiku Rudé armády se stala příznačná odvážná iniciativa, rozhodný manévr, využívání okamžiku překvapení, snaha hromadit síly a prostředky na rozhodující směrech a uskutečňování součinnosti střeleckých a jezdeckých útvarů a svazků s dělostřelectvem, letectvem, obrněnými vlaky a loděmi říčních flotil i s partyzánskými oddíly.

Zkušenosti získané z bojové činnosti v prvním období občanské války byly zohledněny v Polním řádu z roku 1918. Měly velký význam pro dosažení dalšího zdokonalování bojového mistrovství velitelů a vojáků Rudé armády a pro následující rozvoj sovětského vojenského umění.

V březnu roku 1919 začalo **druhé období občanské války** a zahraniční intervence. Přestože ekonomická situace sovětského Ruska zůstávala i nadále krajně tíživá, bylo dosaženo značných úspěchů v budování státu. V souladu s usneseními VII. sjezdu strany se uskutečnil přechod k politice svazku dělnické třídy se středním rolnictvem. Bylo nutné opřít se o vesnickou chudinu v boji proti kulakům a všem nepřátelům sovětské moci.

Upevnilo se i mezinárodní postavení sovětské republiky. Vliv sovětské moci na rozvoj mezinárodního revolučního hnutí se projevil ustavením republik rad v Maďarsku a Bavorsku, spojením komunistických stran do III. komunistické internacionály a vzestupem internacionální solidarity pracujících mnoha kapitalistických zemí pod heslem: „Ruce pryč od sovětského Ruska!“

Dohodový blok však měl po definitivní porážce Německa volně urce a dostatek vojenských sil a prostředků, aby organizoval další protisovětské válečné tažení. Interventi měli v plánu rozptýlit současnými údery z různých stran síly Rudé armády a zmocnit se Moskvy a Petrohradu. Sovětské Rusko bylo obklíčeno z východu Kolčakovou armádou, ze západu polskými vojáky, ze severozápadu armádou generála Juдениče a vojsky pobaltských států. Ze severu se připravoval útok bělogvardějců pod vedením generála Millera a angloamerických, francouzských a finských interventů. Na jihu působily Děníkinovy armády.

Kritická situace vyžadovala zvýšení počtu příslušníků Rudé armády a zdokonalení její organizace, velení a materiálního zabezpečení.

Významné místo ve výstavbě Rudé armády ve druhé období občanské války měl VIII. sjezd strany (březen roku 1919), který přijal řadu usnesení o vojenských otázkách. Sjezd v novém programu strany

a v rezoluci o vojenské otázce stanovil důležité úkoly pro další posilování sovětských ozbrojených sil: rozhodný přechod od partyzánské činnosti k vytvoření masové, vysoce uvědomělé pravidelné Rudé armády s centralizovaným velením, ucelenou organizační strukturou, se správně prováděnou stranickopolitickou prací a s železnou revoluční kázní. Pro lepší využití zkušeností z války a výsledků vojenské vědy uznal sjezd za nezbytné „zapojit do organizování armády a do jejího operativního vedení v širokém měřítku i vojenské odborníky, kteří prošli školou staré armády“. (KSSS o rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV. Praha 1955, sv. 1, s. 362.) Jejich činnost však musela být neustále pod kontrolou vojenských komisářů.

ÚV RKS(b) prohlásil za hlavní Východní front a obrátil se na všechny pracující s výzvou: „Všichni do boje proti Kolčakovi!“ V průběhu dubna až června roku 1919 podnikla Rudá armáda na východní frontě řadu protiútoků silami jižní a severní skupiny armád a počátkem července přešla do všeobecného útoku, který skončil osvobozením Uralu. Porážka Kolčakových bělogvardějských armád byla ukončena na jaře roku 1920.

Úsilí strany o zvýšení bojeschopnosti Rudé armády vyvrcholilo ve druhé polovině roku 1919, kdy se vojska interventů a bělogvardějců přiblížila k Moskvě a Petrohradu. Na výzvu strany vstoupily do armády další tisíce nových bojovníků. Početní stav Rudé armády dosáhl koncem roku 1919 3 miliónů mužů a na podzim roku 1920 5,5 miliónu mužů.

Hlavním úkolem jižního frontu bylo odrazit Děníkinův útok proti centrálním oblastem země. V průběhu protiútoku Rudé armády byla uskutečněna 10. až 26. 10. orelsko-kromská operace a v době od 13. 10. do 15. 11. voroněžsko-kastorská operace. Znamenaly vítězné ukončení obranných bojů a vytvořily příznivé podmínky pro uskutečnění všeobecného útoku společně s vojsky Jihovýchodního frontu, jehož cílem byla definitivní porážka Děníkinových armád. Výsledkem všeobecného útoku bylo zničení hlavních sil generála Děníkina v lednu až únoru roku 1920, které ukončilo druhé období občanské války.

Sovětské vojenské umění dosáhlo v tomto období dalšího výrazného stupně rozvoje a obohatilo se o nové zkušenosti. Je charakterizováno přechodem od vedení ozbrojeného boje na jednotlivých izolovaných směrech k vedení rozhodných operací armád a frontů. Je pro ně příznačné spojo-

chodem do rozhodného protiútoků a rozvíjením všeobecného útoku do velké hloubky. Operační manévry při protiútocích nabývaly podle situace na různých formách. Proti Kolčakovým armádám použila Rudá armáda oboustranného obchvatného manévru a proti Děnikinovi hlubokého rozstřelovacího úderu.

Novinkou v praxi frontových útočných operací se stalo vytváření skupin armád s jejich řídicími orgány v rámci frontu, jejichž činnost byla koordinována velitelským frontu. V rukou velitele frontu byla poprvé v dějinách válek použita jezdecká armáda jako hlavní pohyblivý prostředek k zasažení hlubokých úderů.

Zdokonalovalo se taktické mistrovství Rudé armády. Upevnila se součinnost pěchoty a jezdecky s dělostřelectvem, obrněnými vlaky a oddíly obrněných automobilů. To vše umožňovalo dosáhnout konečného cíle — úplného zničení nepřítele.

Třetí období občanské války, které začalo na jaře roku 1920, probíhalo již za příznivější mezinárodní politické situace pro sovětský stát. V lednu roku 1920 se totiž dohodové státy rozhodly zrušit hospodářskou blokádu sovětského Ruska a sovětská vláda začala jednat s celou řadou států o navázání diplomatických a obchodních styků. Současně přistoupila k obnově národního hospodářství.

Hrozba zahraniční intervence však trvala i nadále. Hlavní úlohu v protisovětském boji Dohody mělo hrát Polsko, které se již v roce 1919 a na jaře roku 1920 zmocnilo značné části Litvy, západního Běloruska a západní Ukrajiny. Polské reakční kruhy žádaly obnovení hranic z roku 1772 a připojení celého Běloruska a značné části Ukrajiny. Velkou roli ve válečných plánech dohodových států hrála Wrangelova vojska na Krymu.

Hlavní velitelství Rudé armády vypracovalo strategický plán války s Polskem a vytvořilo příslušné uskupení vojsk Západního a Jihozápadního frontu. 25. dubna roku 1920 přešli Poláci do útoku na frontě od Pripjati k Dněstru. Hlavní úder vedli na kyjevském směru. Na sovětsko-polskou frontu byly přesunuty nejlepší svazky Rudé armády včetně 1. jezdecké armády. 26. května zahájila vojska Jihozápadního frontu protiútok a v průběhu úporných bojů prolomila na počátku června obranu nepřítele, přinutila Poláky k ústupu a osvobodila celou Ukrajinu. Ve stejnou dobu zahájila v Bělorusku mohutný útok proti Polákům vojska Západního frontu. Poprvé v občanské válce byly do boje nasazeny i tanky, určené k přímé podpoře pěchoty 33. kubánské střelecké divize.

11. června byl osvobozen Minsk. Do poloviny července osvobodila sovětská vojska celé Bělorusko a přenesla bojovou činnost na území Polska. V důsledku chyb v plánování dalších operací a součinnosti mezi jednotlivými fronty nedokázala Rudá armáda vítězně dokončit válku s Polskem. V důsledku neúspěchů u Varšavy a Lvova byla donucena k ústupu. Panské Polsko nemělo však síly na další válku. Bylo nuceno zahájit jednání o mír. Sovětsko-polská mírová smlouva byla podepsána 18. 3. 1921.

V létě roku 1920 zůstávala jedinou soupeřkou Rudé armády Wrangelova armáda, která v průběhu června až září vyvíjela značnou aktivitu a dosáhla řady úspěchů. V říjnu a na počátku listopadu roku 1920 způsobila vojska jižního frontu Wrangelovcům řadu porážek. Úplně však byli rozdraceni až v průběhu perekopsko-čongarské operace, zahájené v noci na 8. listopadu. Zbytky Wrangelových vojsk ustoupily na válečné a dopravní lodě dohodových spojenců a odpuly do Turecka.

Tim prakticky v podstatě skončila občanská válka a zahraniční intervence. Bojová činnost pokračovala ještě na Dálném východě a Střední Asii, avšak hlavní fronty byly do zimy roku 1920 likvidovány a byla zahájena demobilizace armády.

Třetí období občanské války přispělo k dalšímu zdokonalení sovětského vojenského umění. Poprvé docházelo ke strategickému plánování válečné činnosti a k včasnému rozvíjení vojsk. Dokonalejší organizace velení umožňovala těsnější součinnost mezi armádami. Sovětská vojska poprvé uskutečnila operace s průlomem připravené nepřátelské obrany. V boji proti Wrangelovi získala cenné zkušenosti z využití operačního předmostí na velké vodní překážce jako výchozí bod k vedení nové útočné operace. Zvýšila se bojová úloha sovětského letectva. Rudá armáda získala první zkušenosti z bojového použití tanků, ale také z boje proti nepřátelským tankům.

Zkušenosti z občanské války, ale i z první světové války se staly základem pro další rozvoj teorie a praxe sovětského vojenského umění v meziválečném období. Byly ověřeny, propracovány a zdokonaleny v průběhu druhé světové války, která přinesla mnoho nových poznatků v rozvoji teorie a praxe přípravy a vedení strategického útoku i strategické obrany. Sovětská vojenská strategie v letech 1942—1945 všestranně zapracovala otázky uskutečňování protiútoků s následujícím přechodem

do všeobecného útoku v mimořádně sličných podmínkách. Úspěšně řešila problém volby směru hlavního úderu v útoku. Rozvíjela princip hromadění sil a prostředků na hlavních směrech. Řešila a úspěšně použila nové formy strategické činnosti — strategickou operaci skupiny frontů a obrannou operaci skupiny frontů. Zdokonalila organizaci strategické součinnosti mezi druhy ozbrojených sil apod.

Vysokého stupně rozvoje dosáhlo za války sovětské operační umění. Na základě bohatých bojových zkušeností se stále zdokonalovaly způsoby přípravy a vedení frontových a armádních, leteckých a námořních operací, jejichž rozpracováním se sovětská věda zabývala již před válkou. Bylo zabezpečeno úspěšné plnění úkolů v boji se silným nepřítelem.

Značně vzrostla úroveň sovětské taktiky. V sovětských řadách se zdůrazňoval vševojskový charakter boje vedeného pěchotou, dělostřelectvem, tanky a ostatními druhy vojsk za podpory letectva. Od základu se změnily principy organizace protitankové obrany. Používalo se nových forem a způsobů útoku a obrany. Ve vývoji

taktiky se odrážely změny v technické základně sovětských ozbrojených sil a odborná znalost velitelů. Nesporné přednosti sovětského vojenského umění se výrazně projevily za druhé světové války vítězstvím nad hitlerovským Německem.

Vývoj sovětského vojenství se nezastavil ani po tomto období, neboť přetrvává nebezpečí rozpoutání agresivních válek a válečných konfliktů imperialismem. Proto se v Programu KSSS uvádí, že: „Komunistická strana Sovětského svazu považuje obranu socialistické vlasti, upevnění obrany země a zabezpečení státní bezpečnosti za jednu z nejdůležitějších funkcí sovětského státu.“

XXVII. sjezd KSSS rozvinul ve svých dokumentech Leninovo učení o obraně socialistické vlasti na současné etapě vývoje mezinárodně politické situace. Zdůraznil, že v Leninově učení se odhaluje dialektická jednota důsledného boje socialistického státu za mír a stálá pohotovost postavit se na odpor agresorovi, na obranu vlasti. KSSS a sovětská vláda se ve své politice a činnosti nekompromisně řídí tímto Leninovým odkazem.

PRONÁSLEDOVÁNÍ ODCHÁZEJÍCÍHO NEPŘÍTELE V ÚTOČNÉ OPERACI

V bojové činnosti vojsk při rozvíjení útočné operace bude mít důležitý význam pronásledování odcházejícího nepřítele. V souladu s ustanovením článku 92 Všeob-R-1 je třeba považovat pronásledování za způsob útoku na odcházejícího nepřítele.

V podmínkách použití jaderných zbraní může pronásledování vzniknout jak při zahájení, tak i při rozvíjení operace na několika směrech, dokonce i v celém frontovém pásmu.

Zničení nepřítele na přední obranné čáře a zvláště pak na mezilehlých obranných čarách, hluboké proniknutí našich vojsk do jeho týlu, vývoj boje s nepřátelskými zálohami nebo výsledek střetného sražení v jeho neprospěch — to vše může nepřítele přinutit k zahájení odchodu na jednotlivých směrech nebo i v celém pásmu armády. Nepřátelská vojska budou odcházet nejčastěji pro velké ztráty způsobené jadernými údery a někdy i záměrně, např. při vedení boje na zdrženou.

Je nutné počítat s tím, že nepřítel bude přijímat opatření k tomu, aby svá vojska organizovaně odvedl na připravené výhodné čáry v hloubce (s využitím přírodních překážek), získal čas k přesunu záloh, aby mohly organizovaně zahájit bojovou činnost.

Bude-li nepřítel našimi vojsky donucen k odchodu, je třeba brát v úvahu i to, že jeho odpor nebude tak intenzivní jako v případě, když sám zahájí odchod.

V průběhu Velké vlastenecké války vznikalo pronásledování německých fašistických vojsk obvykle v situaci, kdy v důsledku značných ztrát v taktické hloubce byla nucena zahájit odchod na jednu z mezilehlých čar. V takové situaci sovětská vojska okamžitě přecházela k pronásledování se snahou nepřipustit organizovaný odchod vojsk nepřítele, obklíčit a zničit je do dcby, než se jim podaří vyjít na novou obrannou čáru a spojit se s přicházejícími zálohami z hloubky.

Vyjít nepřítele z boje a jeho odchodu mohou za použití jaderných zbraní předcházet jaderné údery na nejsilnější uskupení frontu (armády) s využitím

(za příznivých meteorologických podmínek) pozemních výbuchů ke zdržení našich vojsk. Rovněž je nutné mít na zřeteli i možnosti uskutečnění nepřátelských protiúderů na jednotlivých směrech proti našim pronásledujícím vojskům.

Cílem pronásledování může být dokončení rozdrčení odcházejícího nepřítele a zabránění mu v organizovaném přechodu do obrany na výhodných čarách v hloubce. Platí zde zásada — nedovolit, aby se jeho vojska odpoutala od útočnicka. Hlavní síly odcházejícího nepřítele je zapotřebí smělou a rozhodnou činností našich vojsk oddělit od přicházejících záloh i výhodných obranných čar v týlu, rozčlenit je a zničit. Přitom důležitou úlohu budou mít operační manévrovací skupiny, vzdušné výsadky, úderné výsadkové útvary a jednotky. Jejich činnost by měla být zejména zaměřena na ovládnutí a udržení soutěsek, mostů, přepravišť, komunikačních uzlů a jiných důležitých objektů na odchodových cestách nepřítele.

Vojska musí být vždy v neustálé pohotovosti k pronásledování odcházejícího nepřítele a vlastní pronásledování uskutečňovat ve vysokém tempu s cílem definitivně zničit nepřítele dříve, než dosáhne určené čáry.

Pronásledování může být čelní, souběžné a kombinované (spojení souběžného a čelního). Přechod k pronásledování v průběhu útočné operace vševojskové armády — viz **obr.**

Hlavním způsobem útočné činnosti na odcházejícího nepřítele je souběžné pronásledování s obejítím boků a přehrazením cest odchodu. Tento způsob je výhodné spojovat zpravidla s čelním pronásledováním, pro které se vyčleňuje jenom část sil, zatím co hlavní síly jsou využívány k souběžnému pronásledování. V operačním rozsahu bude nejpravděpodobnější souběžné pronásledování spojované s čelním. Vojska, která pronásledují nepřítele čelně, musí svou rozhodnou činností srážet jeho krycí jednotky, pronikat k hlavním nepřátelským silám, nedovolit jim odpoutat se a přejít do obrany na mezilehlých čarách.

Plnění tohoto úkolu musí být prováděno nepřetržitě, ve dne i v noci, za jakéhokoli počasí, na široké frontě, s využitím trhlin a mezer v operační sestavě nepřítele, co největšího počtu komunikací vedoucích souběžně se směrem odchodu nepřítele i pomocných cest a dokonce pronásledování nepřítele je nutné vést i mimo cesty a s plným vypětím sil.

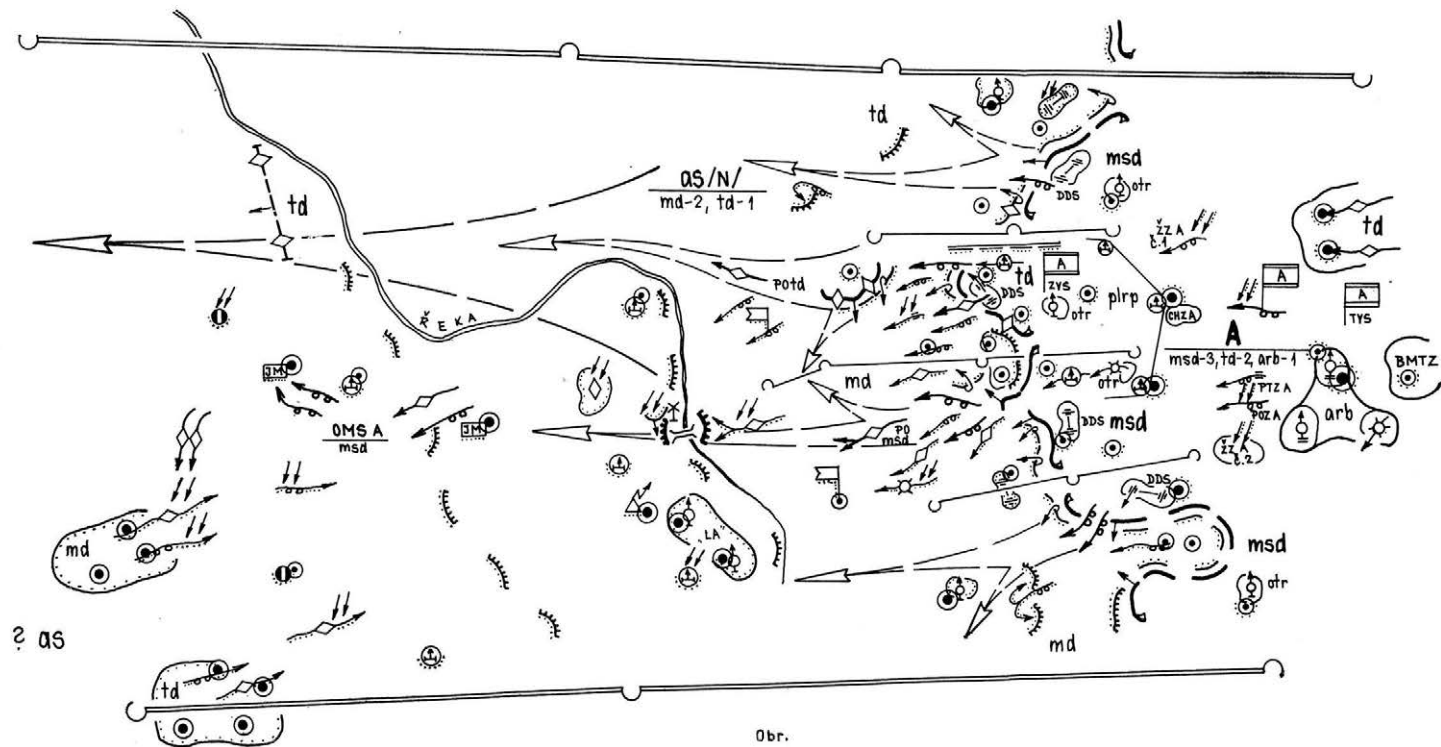
Tento způsob útoku může vzniknout v průběhu plnění jak bližšího, tak i dalšího úkolu armády i frontu.

Přitom ve všech případech při zjištění příprav nepřítele k odchodu nebo při jeho zahájení vojska okamžitě přecházejí k pronásledování s rozhodným úsilím nedovolit nepříteli odvést hlavní síly. S tímto cílem jsou především vedeny úderové letectva, raketového vojska a dělostřelectva.

Přípravu nepřítele k odchodu je možné zjistit podle těchto **příznaků**:

- přesun skladů a materiálních zásob do týlu,
- budování obranných čar v hloubce a jejich zaujímání vojsky,
- příprava ke zničení nebo zahájení ničení různých důležitých objektů a cest, vzletových a přistávacích drah na letištích,
- přesuny míst velení,
- aktivizace bojové činnosti nepřítele na jednotlivých směrech a další.

Proto jak před zahájením odchodu nepřítele, tak i při jeho pronásledování bude mít důležitý význam **průzkum** všeho druhu, jehož úsilí je nutné zaměřit na zjištění:

- přípravy, zahájení a směrů odchodu hlavních sil nepřítele,
- pravděpodobného zámyslu činnosti nepřítele,
- směrů přesunu a nových prostorů rozvíjení raketových útvarů,
- složení a charakteru činnosti zadních vojáků,
- existence mezilehlých obranných čar, charakteru jejich ženijního vybavení, předpokládaného uskupení vojsk nepřítele na těchto čarách,
- konečné čáry odchodu,
- charakteristiky a druhu zátarasů na směrech útoku našich vojsk,
- prostorů uložení jaderných min,
- existence, složení, prostorů soustředění a směrů přesunu záloh, předpokládaného charakteru jejich činnosti,
- prostorů a charakteru pásem zamořených radioaktivními a otravnými látkami, prostorů rozrušení, zátarasů a záplav na směrech pronásledování.

Velitel armády a frontu hodnotí tyto údaje při přijetí **rozhodnutí**, ve kterém kromě obvyklých otázek stanoví:

- cíl a způsoby činnosti ke zmaření odchodu nepřítele a organizaci zničení jeho odcházejících vojsk,
- složení uskupení, sil a prostředků vyčleněných ke zničení krycích svazků (útvarů) a zadních vojáků, k pronásledování hlavních sil, k průlomům mezilehlých obranných čar a konečné obranné čáry,
- organizaci pronásledování odcházejících uskupení vojsk nepřítele na různých směrech,
- úkoly raketovému vojsku a dělostřelectvu, frontovému i vojskovému letectvu ke zničení nově zjištěných jaderných prostředků nepřítele, přisunujících se záloh, k narušení přepravišť a komunikačních uzlů,
- úkoly operačním manévrovacím skupinám, vzdušným výsádkám a úderným výsádkovým svazkům, útvarům a jednotkám k přehrazení cest odchodu nepřítele,
- způsob překonávání zátarasů a závalů, které zřídila odcházející vojska nepřítele.

V **zámyslu** obvykle určuje: směr (směry) a způsob pronásledování, pořadí rozdrčení hlavního uskupení nepřítele, který se snaží odejít na novou čáru, objekty, jež budou ničeny jadernými a konvenčními zbraněmi a způsob jejich použití, uspořádání operační sestavy pro pronásledování.

Jakmile se velitel rozhodne, vydá nebo upřesní **úkoly** průzkumu, armádě (svazkům) prvního sledu, raketovému vojsku, letectvu a vojsku PVO k přechodu k pronásledování, k organizaci pevného velení vojskům s přihlédnutím k jejich možné činnosti na jednotlivých směrech a organizuje součinnost.

Je třeba, abychoť si uvědomili, že jsou určité zásady, které podmiňují úspěšnost pronásledování, aktivní činnost a udržení nepřetržitého dotyku s nepřítelem.

Pronásledování může být **zahájeno** na rozkaz velitele armády (frontu) nebo na základě iniciativy velitelů, kteří zjistili odchod nepřítele. Jakmile vojska zjistí jeho odchod, ihned zahajují pronásledování a vedou je zpravidla podle samostatného rozhodnutí svých velitelů, aniž by vyčkávala rozkazů nadřízených, v takovém uskupení, v jakém vedla boj do zjištění odchodu nepřítele. O přechodu k pronásledování podávají velitelé okamžitě hlášení nadřízenému.

Jestliže v armádě jeden ze svazků (ve frontu jedna z armád) zahájil pronásledování, přijímá velitel armády (frontu) všechna opatření k tomu, aby

zabezpečil jeho úspěch na směru daného svazku či armády a současně vytvořil podmínky pro přechod vojsk k pronásledování na dalších směrech.

Velitel armády (frontu) při zahájení pronásledování usměrňuje úsilí vojsk především na oddělení hlavních sil nepřítele od jeho přicházejících záloh i od výhodných obranných čar v týlu a na následující rozčlenění nepřítele a jeho zničení po částech.

V průběhu pronásledování jsou ze sestavy divizí prvního sledu vyčleňovány předsunuté a přepadové odřady a ze sestavy armády operační manévrovací skupiny.

Předsunuté a přepadové odřady, vysílané z hlavních sil, předstihují nepřítele v dosažení určených objektů, samostatně nebo v součinnosti se vzdušnými výsadbami nebo údernými výsadečnými útvary a jednotkami se jich zmocňují, ničí nepřátelské prostředky jaderného a chemického napadení a napomáhají hlavním silám útvarů, svazků obkličovat a ničit odcházejícího nepřítele.

Svazky prvního sledu ničí po částech vojska přikrytí a zadní voje, postupují v bojové nebo předbojové sestavě, vycházejí do boku a týlu nepřítele, přehrazují komunikace přesunu jeho hlavních sil a dokončují jejich zničení. K ničení nepřátelských vojsk, která zůstala v týlu a na bocích našich pronásledujících svazků, je možné použít část divizí druhého sledu a zálohy.

Jaderné údery jsou vedeny na prostředky jaderného a chemického napadení, vojska nahromaděná při přesunech, v soutěskách, křižovatkách, komunikačních uzlech, přepravištích přes vodní překážky, odchodových cestách nepřítele a na další důležité objekty, pokud se jich nemohou zmocnit nebo je využít vlastní vojska. Kromě toho budou vedeny údery na nepřátelská letiště i zálohy s cílem omezovat jejich manévry a přesun z hloubky. Při jaderných úderech jsou používány zpravidla vzdušné výbuchy.

K předejití nepřítele v obsazení důležitých komunikačních uzlů, přeprav a dalších významných objektů na směrech jeho odchodu a rovněž k nenadálým úderům na odcházející proudy, k narušení velení nepřátelským vojskům a dezorganizaci práce jeho týlu je vhodné ve značné míře, kromě výsadek, využívat činnosti **operačních manévrovacích skupin**. Tyto skupiny, které jsou odpoutány od hlavních sil armád i frontu, pronikají do operační hloubky, mohou rozčlenit uskupení vojsk nepřítele, izolovat jeho operační zálohy od odcházejících prvních sledů, ničit raketové a letecké základny a tak napomáhat úderným uskupením v ničení odcházejících vojsk.

V případě, že se nepříteli podaří (vedením jaderných úderů a vytvořením pásem radioaktivního zamoření, záplav i rozrušením prostorů) zadržet na jednotlivých směrech pronásledující vojska, je nutné rychle přeskupit síly a prostředky a současně na nových směrech zasadit do sražení zálohy armád a frontu s cílem rychle vyjít do boku a týlu hlavního uskupení odcházejícího nepřítele.

Raketové vojsko, dělostřelectvo a letectvo ničí a umlčuje prostředky jaderného a chemického napadení, dělostřelectvo, tanky a protitankové prostředky krycích útvarů, zaminovává na dálku terén na odchodových cestách nepřítele, brání odchodu jeho hlavních sil, ničí přisunované zálohy, brání jim organizovaně zaujímat obranu na mezilehlých čarách a podporují činnost předsunutých i přepadových odřadů a hlavních sil.

Hlavní úsilí **vojska protivzdušné obrany a stíhacího letectva** je zapotřebí soustředit na obranu před vzdušnými údery těch uskupení, která mají při pro-

následování největší úspěch a vycházejí nebo již vyšla na směry odchodu nepřítele.

Ženíjní vojsko své hlavní úsilí musí soustředit na ženíjní zabezpečení činnosti svazků a útvarů, které vyšly do boků a týlu nepřítele, vybudování zátarasů na jejich bocích a směrech pravděpodobných protiúderů nepřítele, zřízení zátarasů na osách pronásledování, odminování obsazených letišť a rovněž i na ženíjní opatření k odstranění následků jaderného a chemického napadení.

Chemické vojsko vede radiační a chemický průzkum na směrech činnosti pronásledujících uskupení vojsk, odmožuje průchody v chemických zátarasech, účastní se opatření k jejich ochraně proti zbraním hromadného ničení a odstranění následků jaderných a chemických úderů nepřítele.

Úspěch při pronásledování bude v mnohém záviset na včasném **týlovém zabezpečení** pronásledujících vojsk, zejména pohonnými hmotami a municí, ale i na **technickém, speciálním technickém a zdravotnickém zabezpečení**. Je třeba, aby se svazky, útvary a jednotky těchto druhů zabezpečení při přechodu k pronásledování přemísťovaly hned za čelními svazky a útvary. Bude-li pronásledování vedeno ve vysokém tempu, je možné přesun materiálu, zejména munice a pohonných hmot a odsun raněných i nemocných uskutečňovat vzduchem.

Těsná **součinnost** vojsk, která pronásledují nepřítele, se vzdušnými výsadbami, údernými výsadbami svazky a útvary, s operačními manévrovacími skupinami, bude napomáhat zničení odcházejícího nepřítele a dosažení cílů operace v krátkých lhůtách.

Zvláštností **velení** vojskům, kromě přiblížení míst velení k čelním útvarům, bude při pronásledování poměrně značná samostatnost v činnosti uskupení vojsk a stanovení úkolů na delší časové období a rovněž i pečlivá organizace pořádkové služby a spojení na osách přesunu. Za pronásledování se často bude používat vzdušné místo velení.

S pronásledováním je třeba v soudobé dynamické operaci počítat a vždy mít na paměti, že podmínky jeho úspěchu budou spočívat především ve včasnosti zjištění zahájení a směrů odchodu nepřítele, rychlosti přechodu k pronásledování, aktivní činnosti našich vojsk, udržení nepřetržitého dotyku s nepřítelem a v jeho zničení.

BOJ DIVIZE V OBKLÍČENÍ

Bojové prostředky a příslušná technika ovlivňují charakteristické rysy soudobého boje a ozbrojeného zápasu. Ničivá síla výzbroje a manévrovací možnosti způsobují rychlé změny poměrů sil a přechod od jednoho druhu boje ke druhému. V situaci, kdy nepřítel na některých směrech vytvoří značnou převahu, pronikne do boku a týlu našich vojsk a ovládne cesty odchodu, se mohou dostat do obklíčení různě silná uskupení vojsk (útvary, svazky, popřípadě části operačních svazů). Ve většině případů nemusí jít o ucelené organizační celky, ale o části různě oslabené.

Obklíčení je nutné rozlišovat od situace, kdy v průběhu rychlého rozvíjení útoku vlastní vojska proniknou do hloubky nepřátelského uskupení a na bocích i v týlu divize zůstanou bránící se nebo odcházející útvary nepřítel. Takovéto situace, které neznamenaají obklíčení, protože nedošlo ke ztrátě volnosti manévru, budou v soudobém boji časté a divize musí pokračovat v plnění stanoveného bojového úkolu.

Cílem boje divize v obklíčení bude dočasně udržet důležité prostory terénu, poutáním sil nepřítel a získáváním času vytvářet podmínky pro uskutečnění manévru silami nadřazeného velitele, uchránit bojeschopnost vlastních vojsk a organizovaně vyjít z obklíčení. Je to vynucený a dočasný úruh boje, ke kterému nedochází náhle a obklíčovaná vojska budou mít zpravidla určitou dobu na vykonání protipatření, a zvláště hledání možností jeho zabránění. Velitel divize v součinnosti se sousedy bude usilovat o to, aby zamezil vklínění nepřítel a jeho proniknutí do hloubky. K tomu je nutné zabezpečit boky, mezery a týly vlastní sestavy, přeskupit síly na ohrožené směry (zejména protitankové prostředky i tankové jednotky), vytvořit nové zálohy, zřizovat zátarasy na odkrytých bocích a v týlu, ničit pronikajícího nepřítel údery raketového útvaru, bojovými vrtulníky, palbami dělostřelectva, tanků, bojových vozidel pěchoty, manévrem druhých sledů a protiztečemi, udržovat nepřetržitě spojení se sousedy a s velitelem armády. Rozsah opatření závisí na síle i složení nepřítel, dalších vlivech situace a často si vynutí přenesení úsilí na nové směry, přeskupení sil i prostředků.

Není-li možné v důsledku vzniklé situace vyhnout se obklíčení, je nutné zabránit živelnému vytváření obklíčovací fronty a usilovat o co nejlepší podmínky pro vedení boje. Za tím účelem útvary obsazují a upevňují výhodné čáry, které zabezpečují vytvoření bojové sestavy pro boj v obklíčení. Je

nutné rozdělit zásoby munice, PHM a proviantu a podle možnosti odsunout raněné a nemocné. V případě, že se do obklíčení dostanou současně útvary jiných svazků, je zapotřebí, aby si je velitel obklíčené divize podřídil, začleňnil je do obranné sestavy a sjednotil úsilí obklíčených vojsk.

Boj v obklíčení je způsob obranného boje, který je charakteristický kruhovou obranou na široké frontě s vyčleněním silných záloh, schopných manévru na různé směry, kde se nepřítel pokusí rozetnout sestavu obklíčeného uskupení.

Podle Polního řádu západoněmecké armády je cílem obklíčení uzavřít protivníka v určitém prostoru, aby neměl možnost ústupu, zničit ho, nebo donutit, aby se vzdal. Jestliže k tomu není dostatek sil, nebo to není nezbytně nutné, považuje se za dostačující odrazit jeho pokusy o průlom a postupně ho palbou pozemních vojsk i údery ze vzduchu oslabovat. Nepřítel se bude snažit ovládnout komunikace, omezit možnost manévru obklíčených sil, srazit je do nevýhodných prostorů, rozdělit jejich sestavu a ničit je po částech. Proti tomu směřují opatření obklíčených vojsk.

Při obklíčení divize má zvláštní význam vytrvalost, iniciativa, rozhodnost velitelů, odolnost a houževnatost bránících se vojsk, překvapivá a aktivní činnost, dovedné manévrování silami a prostředky. Hlavní úsilí divize je nutné zaměřit na úporné držení zaujatého prostoru, zejména nepřipustit rozdělení obklíčeného uskupení, neztratit dotyk s nepřitelem a nedovolit soustředění vlastních vojsk na malém prostoru, kde by účinnost nepřátelských úderů jadernými i konvenčními zbraněmi byla větší (udržet přiměřený prostor, který umožňuje respektování požadavků rozptýlení a manévru z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení).

Vycházíme-li z těchto požadavků, musí divize udržet prostor, jenž odpovídá přibližně rozměrům pásma obrany, tj. asi 30 X 20 km. Při kruhové obraně obvod fronty dosahuje kolem 100 km, kde jednotlivé pluky mohou bránit úseky široké 20 i více km, v závislosti na situaci.

Boj v obklíčení může probíhat za různých podmínek podle bojových možností a zámyslu obou stran i terénu. Síla nepřítel, který vytváří vnitřní obklíčovací frontu, může být různá. Zpravidla bude ovlivněna snahou nevázat příliš mnoho sil na plnění tohoto úkolu, ale hlavní úsilí soustředí na vnější obklíčovací frontu a rozvíjení úspěchu v rychlém tempu do hloubky operační sestavy protivníka. Rozložení sil na vnitřním obklíčovacím frontu nebude rovnoměrné. Na směrech, kde nepřítel může vést roztínavé údery k rozdělení obklíčeného uskupení, bude mít převahu sil a prostředků, na ostatních (pasívních) úsecích se bude přikrývat menšími silami a poměr sil může být přibližně vyrovnaný.

Výrazným způsobem ovlivní boj v obklíčení terén. Výhodnější podmínky pro tento boj budou v členitějším terénu, který umožňuje obranu menšími silami.

Nejsložitější podmínky pro boj v obklíčení vznikají tehdy, když se nepřítel současně snaží rozdělit a ničit bránící se vojska po částech. Je nutné vzít v úvahu, že nepřítel může soustředit síly a prostředky k úderu v krátké době, využít jak zbraní hromadného ničení, tak letectva, dělostřelectva a dalších prostředků. Proto velitel obklíčované divize musí usilovat, aby všemi prostředky průzkumu zjistil zámysl nepřítel a podle možností ho předešel v umlčování jeho jaderných prostředků, dělostřelectva, míst velení a nejnebezpečnějších uskupení vojsk.

Bojová sestava divize se vytváří postupně v průběhu boje v závislosti na tom, jak situace umožňuje uskutečnit odpovídající přeskupení sil a prostředků. Kruhová obrana a značná délka fronty vyžadují členit bojovou sestavu divize do jednoho sledu a vytvořit silné vševojskové a protitankové zálohy, které je vhodné rozmístit v několika prostorech. Pluk, který je v obraně na hlavním směru (v dostupném terénu), může mít sestavu ve dvou sledech. Ostatní pluky, jež brání méně ohrožené směry, mohou být uskupeny do jednoho sledu. Tankový pluk motostřelecké divize je účelné využít jako vševojskovou zálohu divize a připravit jej k vedení protiztečí, přehrazení nejnebezpečnějších směrů z palebných čar a k průlomu obkličovací fronty. Jsem toho názoru, že tankové prapory motostřeleckých pluků je možné zčásti přidělit praporům prvního sledu k posílení protitankové obrany a zčásti vytvářet zálohy pluků. Praporní obranné rajóny přehrazení hlavní směry předpokládaných nepřátelských úderů. V méně dostupném terénu jsou zřizovány samostatné opěrné body rot. Mezery je zapotřebí přehradit zátarasy, palbou a zásahem záloh. Okruh fronty v dotyku s nepřítelem se snažíme držet nezbytnými silami a současně nedovolit, aby nepřítel naše vojska srazil do menšího prostoru a omezil možnost manévru.

Raketový útvar divize rozmísťujeme tak, aby byl bojovou sestavou chráněn. Větší část dělostřelectva obkličovaných vojsk používáme centralizovaně a musí být připravena manévrovat k odrážení ztečí nepřítel z kteréhokoli směru. Palebná postavení dělostřelectva volíme na tankových směrech, pečlivě je maskujeme; část dělostřelectva je vhodné vyčlenit pro přímou střelbu.

Letectvo kromě plnění obvyklých úkolů v součinnosti s prostředky PVO brání obkličena vojska ze vzduchu, podle možnosti může zabezpečovat dopravu materiálu, odsun raněných a nemocných a spojení obkličovaných vojsk s nadřazeným velitelem.

Prostředky **PVO** obkličené divize soustřeďují úsilí na obranu hlavního uskupení vojsk a přistávacích ploch. Je nutné zejména upřesnit součinnostní signály k rozpoznávání vlastních vojsk a označování linie fronty pro podporující letectvo a současně signály letectva pro vlastní PVO.

Týlové útvary (jednotky) a zásoby jsou rozmísťovány pod ochranou vojsk uvnitř prostoru obkličení. Zásoby munice, které jsou limitujícím prvkem možnosti boje v obkličení, zásoby PHM a proviantu rozmísťujeme rozptýleně a pečlivě maskujeme. Při zahájení boje v obkličení je nutné v nejkratší době získat přehled o materiálu všeho druhu, který se nachází v obkličení, a stanovit normy jeho spotřeby, zejména munice.

Při **organizaci boje**, jakmile se projeví příznaky obkličení a nejsou předpoklady, že se podaří mu zabránit, je nutné řešit několik opatření: pokračovat v plnění původního úkolu k odrážení nepřátelských ztečí (čelně v dotyku) a odstraňování následků po úderech nepřítel, uskutečnit manévr zálohami i dalšími prvky bojové sestavy k zesílení ochrany boků a z týlu, vytvořit kruhovou obranu, přeskupit všechny prvky bojové sestavy pro boj v obkličení a převzít velení nad útvary sousedů, které se dostaly do obkličení společně. Přeskupování je třeba realizovat organizovaně, aby nedošlo k oslabení fronty v dotyku s nepřítelem a hromadění vojsk v komunikačních uzlech.

Velitel divize přijímá **rozhodnutí** zpravidla ve zkrácené lhůtě podle zásad souběžné organizace boje v průběhu jeho vedení a ve svém zámyslu pro boj v obkličení stanoví způsob použití jaderných úderů, které má k dispozici,

využití ostatních prostředků, soustředění hlavního úsilí a jaký prostor udržet, uskupení bojové sestavy vojsk. O situaci ihned informuje velitele armády včetně svého zámyslu boje. Po jeho schválení seznámí s ním štáb, zabezpečí vydání předběžných bojových nařízení a pokračuje v dokončení svého rozhodnutí.

Mimořádný význam pro úspěch boje v obklíčení má organizace **součinnosti**. Je nutné předvídat možné údery nepřítele současně z několika směrů a sladit činnost obklíčeného uskupení s vojsky mimo něj, zejména sladit způsob ničení důležitých částí nepřítele, určit cíle pro jaderné údery, údery letectva a palebné ničení, sladit činnost prostředků PVO vojsk v obklíčení s podpůrným letectvem, vytyčení přistávacích ploch pro letadla a vrtulníky, případně pro shoz nákladů.

K udržení součinnosti v průběhu boje v obklíčení je zapotřebí, aby štáb upřesnil nebo nově stanovil součinnostní signály k udávání cílů, vyžádání palby, vzájemnému rozpoznání, varování i další potřebné signály a současně upřesnil způsob spojení.

Místa velení divize jsou rozmístována uvnitř bojové sestavy, při čemž VS a PVS divize zpravidla zůstávají v původních prostorech a TVS se přemísťuje ke středu sestavy.

Vedení boje v obklíčení probíhá podle obvyklých zásad vedení obranného boje. Vzhledem k omezenému množství střeliva se zvyšuje úloha tanků a děl pro přímou střelbu. Velitel divize musí neustále sledovat činnost nepřítele, zjišťovat jeho zámysl i přeskupování a na základě toho uskutečnit skrytě manévr k zesílení obrany na nově ohrožených směrech, čelit zejména vstřícným úderům k rozdělení sestavy obklíčených vojsk.

Vyjítí z obklíčení se uskutečňuje se souhlasem nadřízeného velitele. Vycházet z obklíčení v malých skupinách a bez bojové techniky je nepřijatelné. Pod pojmem vyjítí z obklíčení je, podle mého názoru, nutné chápat organizovanou aktivní bojovou činnost s cílem prolomit obklíčovací frontu, probít se k hlavním silám a vyvést obklíčená vojska. Jde o složitý souhrn opatření, který zahrnuje přeskupování vojsk k průlomu a zničení nepřítele na směru úderu ke spojení s hlavními silami, na druhé straně odchod zbývajících sil za prolamujícím uskupením a jejich krytí na bocích a z týlu.

Způsob vyjítí z obklíčení může být různý a závisí na situaci, především na rozmístění, bojových možnostech a činnosti vojsk, která jsou mimo něj. Za příznivých podmínek je to možné uskutečnit s pomocí sil a prostředků nadřízeného velitele, které mohou vést jaderné údery, údery letectva a případně vstřícné údery vojsk hlavních sil armády k vyproštění obklíčené divize. Tato vojska v souladu se zámyslem velitele armády obvykle útočí na vstřícném směru, nebo mohou držet zaujatý prostor.

Složitější podmínky pro vyjítí z obklíčení budou za situace, kdy nadřízený velitel nebude mít možnost působit svými prostředky k vyproštění divize (např. jestliže vlastní vojska za značné převahy nepřítele odcházejí nebo vedou těžké obranné boje). V těchto podmínkách má toto uskupení zpravidla za úkol bojovat v obklíčení omezenou dobu a vyjít z něj samostatně na nejvhodnějším směru.

Průlom obklíčovací fronty je účelné volit na směru, kde je možnost překvapení nepřítele a který umožňuje rychlé a skryté přeskupování vojsk, prudký úder ke spojení s vlastními vojsky a případně vhodné terénní podmínky, jež usnadňují (alespoň zčásti) krytí boků při vyjítí z obklíčení.

Jestliže nadřazený velitel vede palebné údery ve prospěch vyproštění obklíčených vojsk, je účelné organizovat vyjití z něho na tomto směru. V opačném případě, pokud prostředky pro vyjití obklíčeného uskupení jsou omezené, volíme směr průlomu buď na slabě obsazené úseky a mezery v bojové sestavě nepřítele, případně i v členitějším terénu (kde je nepřítele neočekává). K odlákání částí sil nepřítele a k jeho oklamání mohou být vedeny klamné údery na jiných směrech. Demonstrační činnost obklíčených vojsk je účelné uskutečňovat tam, kde nepřítel očekává úder k probití z obklíčení. Tato činnost může být zahájena zpravidla krátce před vyražením k průlomu obklíčovací fronty.

Sířka průlomu je určována podle bojových možností vojsk, která se probíjejí z obklíčení, s přihlédnutím k síle protistojícího nepřítele i terénu a může dosahovat až 10 km. **Divízi se při vyjití z obklíčení stanoví bližší a další úkol, plukům bližší a následující úkol.** Obsahem bližšího úkolu může být zničení nepřítele na směru průlomu a vytvoření trhliny v obklíčovací frontě. Obsahem dalšího (následujícího) úkolu může být vyjití z obklíčení a spojení s vojsky, která bojují v protisměru, nebo ovládnutí prostoru, jenž vytváří podmínky pro další činnost.

Bojovou sestavu divize je nutné přeskupit k průlomu obklíčovací fronty a vyjití z obklíčení a mohla by mít tyto prvky:

- uskupení, které uskutečňuje průlom fronty obklíčení,
- krycí síly, síly k zabezpečení boků, zálohy,
- palebné prostředky (raketový útvar, dělostřelectvo, PVO a jednotka bojových vrtulníků),
- prvky velení a bojového zabezpečení,
- týl divize.

Uskupení pro průlom obklíčovací fronty plní nejdůležitější úkol a je nutné, aby bylo vytvořeno nejméně z poloviny obklíčených vojsk, větší části tanků, dělostřelectva a podporováno potřebným úsilím letectva. Může se skládat z tankového pluku ze zálohy a motostřeleckého pluku s BVP, který je zpravidla přeskupován z dotyku s nepřítelem.

Na zbývajících úsecích obklíčovací fronty jsou ponechány krycí síly s úkolem držet zaujatá postavení po určenou dobu, klamat nepřítele a zabezpečovat přeskupení. Po průlomu obklíčovací fronty zahajují na signál velitele divize odchod a s využitím terénu i zátarasů zabezpečují vyvedení hlavních sil divize z obklíčení. Posilují se tanky, protitankovými prostředky a prostředky pro zatarasování.

Zálohy při vyjití z obklíčení rozmísťujeme a přesunujeme tak, aby je bylo možné použít jak ve směru průlomu, tak i k zásahu ve prospěch boje krycích sil, pro demonstrační činnost a k jiným úkolům. Vševojsková záloha divize může být vyčleněna v síle zesíleného praporu i více, PTZ a POZ podle obvyklých zásad. K zajištění boků (v průběhu vyjití z obklíčení) mohou být vytvořeny další zálohy, které se přesunují za prolamujícím uskupením na tom směru, kde se předpokládá jejich použití k zabezpečení trhliny pro průchod hlavních sil. Jejich složení závisí na situaci. Po průchodu všech prvků bojové sestavy divize se připojují k odchodu krycích útvarů (jednotek).

Větší část dělostřelectva velitel použije k průlomu obkličovací fronty, menší část vyčlení pro podporu boje krycích sil. Myslím, že jednotlivé prvky bojové sestavy obkličovacích vojsk je účelné vyvádět v tomto pořadí: za bojovou sestavou prolamujících vojsk týly, VS divize, dělostřelectvo, raketový útvar a další palebné prostředky, zálohy, FVS divize a krycí jednotky [útvary].

Úspěch vyjití z obkličení závisí do značné míry na skrytém a rychlém přeskupení, překvapení nepřítele, průlomu a odchodu v rychlém tempu, dovedném manévrování. K překvapení nepřítele je vhodné využít omezené viditelnosti. Někdy je možné zahájit průlom bez předchozí palebné přípravy a palbu dělostřelectva začít až při vyražení vojsk k průlomu.

Při organizaci boje k vyjití z obkličení stanoví nadřízený velitel obkličené divize, jakými silami a prostředky bude v její prospěch působit, zejména na které objekty nepřítele budou vedeny úder, na kterém směru a v jaké síle bude vykonán vstřícný úder, dobu jeho zahájení, čaru setkání, součinnostní otázky.

Rozhodnutí pro vyjití z obkličení přijímá velitel divize na mapě, bojové úkoly podřízeným vydává pořítky a pomocí styčných důstojníků. Organizaci součinnosti a opatření všestranného zabezpečení může velitel divize s veliteli útvarů, které se budou podílet na průlomu, a zástupcem velitele divize s vyčleněnými jednotkami pro demonstrační činnost a krycími silami uskutečnit v terénu.

V rozhodnutí pro průlom a vyjití z obkličení velitel stanoví zejména úsek, směr a dobu průlomu, vyčleněné síly a prostředky pro průlom, kde a jakými silami poutat a uskutečnit demonstrační činnost i klamání nepřítele, výchozí prostor vojsk k průlomu, způsob a dobu jeho zaujetí, síly a prostředky k zabezpečení boků, pořadí vyjití z obkličení, způsob součinnosti v rámci divize a s vojsky mimo obkličení.

V **bojovém rozkaze** při stanovení úkolů udává:

- útvarům určeným k průlomu a demonstrační činnosti: posilové prostředky, bojové úkoly, výchozí prostor a způsob jeho zaujetí, dobu pohotovosti, síly vyčleněné k ochraně boků,

- krycím silám: složení a posílení, způsob a dobu činnosti při poutání nepřítele na jednotlivých čarách, kdo podporuje, způsob a dobu odchodu,
- vševojskové záloze: složení, prostor soustředění, směr postupu a možné úkoly,

- raketovému útvaru a dělostřelectvu: prostory bojového rozmístění a palebných postavení, kdy je zaujmout, objekty ničení jadernými a palebnými prostředky, pořadí vyjití z obkličení,

- útvaru PVO: úkoly k obraně vojsk zejména pro průlom, způsob manévru při vyjití z obkličení,

- protitankové záloze a pohyblivému odřadu zatarasovacímu: složení, úkoly, prostor soustředění a směr přemísťování, předpokládané čary rozvíjení a zaminování,

- letectvu: objekty a dobu úderů.

Při **organizaci součinnosti** velitel divize pro období přeskupování k průlomu upřesní zejména jeho způsob a pořadí, maskování a klamání nepřítele; pro období průlomu a vyjití z obkličení způsob vyražení ke zteči a palebné ničení nepřítele, demonstrační činnost, pořadí vyvádění vojsk z obkličení, ma-

névr zálohami a krycími silami, součinnostní signály, sladění vstřícných úderů divize s vojsky mimo obklíčení, zejména čáru setkání, čáru signálů pro rozpoznání vlastních vojsk a zastavení palby. Dále je nutné stanovit úkoly pro průzkum, ženijní zabezpečení a další otázky všestranného zabezpečení boje. Nařízení k součinnostním opatřením štáb doručuje podřízeným v rozsahu, který se jich týká, současně s bojovými úkoly nebo při upřesňování úkolů v terénu.

K velení je vhodné využívat linková a pohyblivá pojitka a po zahájení průlomu přejít na používání rádia. Velitel divize se štábem řídí boj při průlomu a vyvádění vojsk z velitelského stanoviště, zástupce velitele divize s vyčleněnou skupinou velí krycím silám z PVS. TVS je vyváděno z obklíčení společně s útvary technického zabezpečení a týlu.

Mimořádně důležitá je **stranickopolitická práce**. Boj za těchto podmínek klade vysoké nároky na morální a psychický stav vojsk. Je nutné se zaměřit na předcházení projevům paniky, posilování sebedůvěry k úspěšnému splnění úkolu. K tomu se využívá aktivu komunistů a svazu mládeže k informovanosti o situaci, objasňování smyslu jednotlivých opatření, předcházení vzniku nepříznivých nálad a dalších opatření.

Domnívám se, že boj při vyjití z obklíčení nebývá zpravidla dlouhý, ale je veden velmi úporně. Zahájení průlomu je účelné uskutečnit v noci (nad ránem) nebo za omezené viditelnosti, aby bylo dosaženo překvapení nepřítele. K přeskupování je účelné použít noci. Palebné ničení nepřítele může být zahájeno až při zteči. Po prolomení obklíčovací fronty zaujímají vyčleněné síly na bocích průlomu obranné čáry a podle potřeby mohou být zesilovány zásahem záloh a jednotek, které splnily úkol v sestavě krycích sil. Vyčleněné krycí útvary (jednotky) drží zaujatá postavení, nedovolují nepříтели zúžit obklíčovací frontu až do vyvedení hlavních sil divize. Odcházejí pouze na rozkaz velitele divize, a to z jedné čáry na druhou a s využitím paleb, zátarasů i dýmu kryjí vyvádění vojsk z obklíčení. Tanky a BVP těchto sil odcházejí jako poslední a svým manévrováním a palbou zajišťují odchod. Hloubka vyjití z obklíčení může být různá a závisí na situaci, bojových možnostech armády, vojsk divize, síle nepřítele a dalších vlivech.

V minulosti byl obklíčovací manévř na taktickém i operačním stupni používán jako jedna z hlavních forem ničení nepřítele. V současných podmínkách tuto úlohu zpravidla mohou plnit jaderné údery. Jsem toho názoru, že k boji v obklíčení může dojít zejména za použití pouze konvenčních zbraní, ale v některých případech i za použití jaderných zbraní, např. v prostorech komunikačních uzlů, které nepřítel chce ovládnout atd. Boj v obklíčení a nutnost vyjití z něho se může vyskytnout i v soudobých operacích a je nutné této problematice věnovat přiměřenou pozornost. Jde o složitou činnost, která se vyznačuje řadou zvláštností. Podmínky a zásady popsané v článku nevycerpávají všechny varianty a rozmanitosti boje v obklíčení a vyjití z něho. Je nutné předpokládat, že svazky v tomto případě mohou mít sníženou bojeschopnost a že všechny požadavky, tak jak jsem je uvedl, nebude možné realizovat v plném rozsahu. Tvůrčí uplatnění těchto zásad podle konkrétní situace však vytvoří relativně co nejlepší předpoklady, abychom se v obklíčení ubránili a z obklíčení unikli.

ZVLÁŠTNOSTI PRÁCE VELITELE A ŠTÁBU DIVIZE PŘI ORGANIZACI I VEDENÍ ÚTOKU V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU

Práce velitele a štábu divize při organizaci boje v horách se řídí obecně platnými zásadami s důrazem na otázky, které jsou v podstatě míře ovlivňovány zvláštnostmi, jež vyplývají z charakteru horského a zalesněného terénu. Může být uskutečňována metodou souběžné, nebo postupné organizace boje, někdy kombinací obou. Stanovení metody závisí na konkrétní situaci, obdržení úkolu a především na časových možnostech. Základem je metoda souběžné organizace, kdy velitel divize a jeho štáb zahajují organizaci boje ihned po vydání zámyslu velitelem armády na základě předběžných bojových nařízení a uskutečňuje ji souběžně se štábem armády. Obdobně velitelé a štáby pluků organizují boj po obdržení předběžného bojového nařízení velitele divize.

Příprava útoku podle Bojového řádu pozemního vojska ČSLA zahrnuje:

- organizaci boje,
- přípravu divize k plnění bojového úkolu,
- přípravu výchozího prostoru pro útok,
- organizaci a uskutečňování politické práce,
- kontrolu připravenosti útvarů k plnění bojového úkolu.

Z tohoto komplexu opatření se v dalším budu zabývat otázkami **organizace boje** v horském a zalesněném terénu.

Práce velitele a štábu divize při organizaci boje zahrnuje přijetí zámyslu boje a zpracování rozhodnutí, stanovení bojových úkolů podřízeným, organizaci součinnosti, jaderného a palebného ničení nepřítele.

Při plnění tohoto úkolu v horském a zalesněném terénu výrazně vystupuje do popředí práce velitele divize v terénu. Je nutné, aby velitel divize nejen při organizaci útoku z přímého dotyku, ale i při organizaci útoku po přesunu vojsk z hloubky, zhodnotil situaci přímo v terénu. S přihlédnutím k tomu vyžaduje organizace útoku v horském a zalesněném terénu větší časový úsek. Myslím, že je vhodné, aby si velitel divize ujasňoval úkol, přijímal zámysl boje a rozhodnutí podle mapy. Je výhodné k tomu použít mapy většího měřítka (1:50 000, 1:25 000), reliéfní mapy, mapy průchodnosti terénu, fotografické snímky atd.

V průběhu **ujasnění úkolu** a při přijetí zámyslu velitel divize mimo krátkých informací zpravodajského náčelníka, náčelníka raketového vojska a dělostřelectva, náčelníka skupiny bojového velení letectva, využije zpravidla i informací náčelníka ženijní služby. Při ujasňování úko-

lu vystupuje do popředí pochopení a ujasnění zejména pořadí a způsobu ničení nepřátelského uskupení, kdy oproti útoku v rovinatém a přehledném terénu bude nutné volit ve větší míře manévr pohybem i palbou, zejména s využitím obcházejících odřadů a taktických vzdušných výsadek. Při ujasnění toho, jak budou ničeny objekty jadernými zbraněmi nadřazeného, je zapotřebí si současně uvědomit vliv těchto úderů na průchodnost terénu a z tohoto hlediska i způsob, jak jich útvary divize v průběhu útoku využijí.

Plnění úkolu divize v rámci zámyslu velitele armády bude v mnohem větší míře závislé na plnění bojových úkolů sousedů, přičemž taktická i palebná součinnost je vlivem členitosti terénu podstatně snížena. Z tohoto hlediska je třeba, aby si velitel divize ujasnil jakého nepřítele zničit, ovládnutí kterých prostorů sousedy umožní proniknutí útvarů divize na určených směrech a jakým způsobem zabezpečí styk se sousedy.

K pochopení bojového úkolu je dále nutné ujasnit si jaké uskupení nepřítele zničit, především které dominantní výšiny i průsmyky ovládnout, aby divize splnila bližší úkol a aby byly vytvořeny výhodné podmínky k rozvíjení útoku. Při ujasnění obsahu dalšího úkolu, který spočívá ve zničení divizních záloh nepřítele, znovu vystupuje do popředí nezbytnost určit nejdůležitější čáry a průsmyky v hloubce obrany nepřítele, jejichž ovládnutí umožní další rozvíjení útoku divize.

V době, kdy si velitel divize ujasňuje úkol, zpracuje náčelník štábu návrh časového rozpočtu pro organizaci a přípravu boje. Jak jsem již uvedl, příprava boje v horském a zalesněném terénu je náročná na čas. Proto musí být snahou velitele armády, aby poskytl veliteli divize na přípravu boje co nejvíce času. Např. při cvičení Družba-85 byl přechod tankové divize do útoku po odražení napadení nepřítele připravován v průběhu 35 hodin. Denní doby bylo využito všemi stupni velení, včetně velitelů tanků, k rekognoscenci a organizaci součinnosti v terénu. Tato příprava se kladně projevila při vlastním přechodu do útoku. Tanková divize organizovaně přešla do útoku, rychle zničila nepřítele a postoupila do hloubky. Naproti tomu, jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, když se tomuto opatření nevěnuje patřičná pozornost, vznikají časové disproporce a v konečném výsledku i nesplnění úkolu.

Získané zkušenosti svědčí o tom, že k dosažení úspěchu v útočném boji divize v horském a zalesněném terénu je zapotřebí okolo jednoho až dvou dnů na přípravu, z toho alespoň 8–10 hodin denní

doby. Myslím, že přibližně s takovým časovým rozpočtem by měl velitel armády a jeho štáb kalkulovat při stanovení doby pohotovosti k zasazení nebo při přechodu divize do útoku.

Výsledkem ujasnění úkolu je **zámysl boje** velitele divize, ve kterém mimo všeobecně platných údajů je nutné stanovit způsob ovládnutí dominantních výšin, průsmyků, použití obcházejících odřadů, taktických vzdušných výsadek, opatření k překonání těžko průchodných prostorů, ochranné boků a týlů, orientaci a dodržení směru. Základem zámyslu je stanovení směru hlavního úderu a vytvoření potřebného uskupení. Útočné pásmo divize v horách zahrnuje dva až tři směry vhodné pro činnost vojsk; v závislosti na terénních podmínkách může velitel armády stanovit jen směr útoku. V prvním případě je třeba hlavní úsilí soustředit na směr, který má největší kapacitu a svými terénními podmínkami umožňuje využití bojové techniky, zejména tanků, bojových vozidel pěchoty a dělostřelectva. Výhodné je útočit po svazích výšin, podél hřbetů, údolí a cest. Čelní útok je účelné vždy kombinovat s nenadálým útokem obcházejících odřadů do boků a týlů a zpravidla s využitím taktických vzdušných výsadek k ovládnutí horských soutěsek.

Bojovou sestavu určuje velitel divize v závislosti na důležitosti a kapacitě jednotlivých směrů. Může být členěna v jednom, ve dvou a někdy i ve třech sledech. Domnívám se, že členění do tří sledů je účelné v případě nedostatku vhodných směrů pro útok tanků a BVP, anebo v případě, že kapacita jednotlivých směrů je značně nízká. Důležité je, aby vytvářená uskupení byla na každém směru schopna samostatné činnosti. K tomu je nutné mostotřelecké a tankové jednotky posílit zejména ženijními silami i prostředky, houfnicovým dělostřelectvem a tankové jednotky navíc mostotřeleckými.

Při **hodnocení situace** je zapotřebí, aby velitel a štáb posoudil všechny možnosti nepřítele, vlastních vojsk a ostatní údaje, a to z hlediska terénních podmínek.

Při hodnocení situace a možností **nepřítele**, mimo běžně hodnocených údajů, orgány velení věnují zvláštní pozornost vyhodnocení nepřátelských operných bodů, protože jak uvádí předpis FM-100-5 operný bod se zřizuje na výhodné terénní dominantě, a jeho zničení vyžaduje mnoho času i značnou převahu sil protivníka. Jejich úplné vyhodnocení je základem pro určení nutných sil a prostředků k jeho zničení, případně k jeho obejití, k úderu do boku a týlu. Podle tohoto předpisu je základem protitankové obrany v horách, v zalesně-

ném a silně členitým terénu, palba protitankových zbraní malého dosahu, z více či méně stálých postavení v několika patrovém uclenění. Opěrné body budou zpravidla obsazovat mechanizované (motorizované, pěší, horské) jednotky.

Dále je nutné vyhodnotit vhodná údolí a směry k vedení protiztečí, jejich kapacitu a podmínky. Protizteče budou usku- tečňovány zpravidla hodnotou praporu a vedeny z náhorních rovin, po svazích s využitím dobrých pozorovacích a palebných možností a skrytého přístupu do prostoru zasazení. Skrytý manévř druhými sledy, palebnými prostředky a zálohami tvoří jednu ze silných stránek nepřátelské obrany v horách.

Pozornost je zapotřebí věnovat vyhodnocení možností palebných prostředků, které jsou schopny vést účinné palby na místa soustředění vlastních jednotek, jako jsou horské soutěsky, přechody přes horské vrchy apod. Důležité je vyhodnotit prostory a možnosti nepříteli v organizování lécek tankovými, mechanizovanými jednotkami a zejména bitevními vrtulníky. V systému nepřátelské obrany v horách je důležité vyhodnotit možný systém zá- tarasů s důrazem na použití jaderných min.

Zkušenosti z bojů 38. armády (v jejíž sestavě bojoval první československý samostatný armádní sbor) v karpatsko-dukelské operaci potvrzují, že horský terén několikanásobně zvyšuje účinnost a efektivnost použití výbušných zátarasů, které jsou používány v rozsáhlé míře na všech vhodných směrech k přehrazení komunikací, průsmyků apod.

V současné době význam zátarasů použitím jaderných min nebyvale vzrostl. Nebudou-li správně vyhodnoceny, zjištěny a včas zneškodněny, může jejich použití útok divize značně ztížit a v příhodném terénu i zastavit.

Rovněž účinek nově zaváděných průzkumných palebných systémů, vysoce přesných zbraní je vlivem horského terénu zvýšen. Např. jednou salvou raketometů MLRS bude možné vyřadit za použití 72 kusů submunice TGW (s pravděpodobností zá- sahu 50–70 %) 36–50 obrněných cílů ve vzdálenosti až 40 km. Při omezených možnostech pochodových os v horách, soustře- dění techniky při překonávání horských přechodů a průsmyků bude toto použití (spojené s minováním na dálku) vysoce účinné a efektivní. Úspěšné vedení útoku za těchto podmínek vyžaduje včasné zjištění a okamžité zničení uvedených prostředků všemi způsoby.

Základem hodnocení uskupení a mož- ností **vlastních vojsk** je správné a reálné stanovení jejich manévrovacích a paleb-

ných schopností z hlediska terénu. To zna- mená v prvé řadě vyhodnotit na směru hlavního úderu tankové směry a jejich kapacitu, možnost zničení nepříteli jader- nými údery, palbou ze zakrytých paleb- ných postavení a přímou střelbou. Při po- užití vlastních jaderných úderů podrobně vyhodnotit jejich účinek na terén vzhle- dem ke vzniku destrukcí a závalů, které v horských soutěskách a přechodech mo- hou podstatně zpomalit postup útočících útvarů. Z těchto důvodů je vhodné vést na nepříteli, který brání průsmyky a hor- ské soutěsky, vysoké vzdušné jaderné údery. Dále štáb vyhodnocuje možnosti rozmístění hlavních prvků bojové sestavy, zejména raketového útvaru, dělostřelectva, útvarů PVO. Zvláštní pozornost je nutné věnovat vyhledání prostorů k rozmístění míst velení.

Na závěr této části zhodnocení situace stanoví velitel (s využitím návrhů zástup- ců, náčelníků druhů vojsk a služeb) usku- pení vlastních vojsk na směru hlavního úderu divize.

Pro určení počtu, složení a směru čin- nosti obcházecích odřadů je rozhodujícím faktorem charakter nepřátelské obrany a vyhodnocení směru pro skrytý přístup a údery do boků a týlu opěrných bodů. Ne- méně důležitý je správný výběr prostorů vysazení taktických vzdušných výsadků (TVV), které je zapotřebí použít na roz- hodující průsmyky, soutěsky a dominanty, jejichž ovládnutí zabezpečí rychlý postup útočících vojsk. Vševojsková divize je schopna v průběhu 24 hodin vysadit dva až tři výsadky v síle roty.

Při vyhodnocení vlivu situace a charak- teru činnosti **sousedů** na vedení boje divize posuzuje velitel a štáb především podmí- nky součinnosti s nimi a způsob zabezpečení nepřetržitosti styku.

Rozhraní mezi svazky a útvary budou v horském terénu zpravidla probíhat po podélných horských hřebenech. To zna- mená, že mezi sousedními útvary bude vel- mi ztíženo pozorování a jednotky nebudou v přímém palebném styku.

Vzhledem k negativním vlivům horských podmínek na použití spojovacích prostřed- ků bude ztížen i nepřetržitý styk velitelů pomocí rádiových a radioreleových stanic. S přihlédnutím k těmto podmínkám je tře- ba, aby velitel vyhodnotil možné prostory, příčné komunikace a údolí, které umožňují navázání přímého kontaktu se sousedy a k zabezpečení boku vyčlenil potřebné pro- středky. Jsem toho názoru, že kromě za- bezpečení styku palbami je výhodné vy- členit motostřeleckou rotu, jejímž úkolem bude postupovat na boku bojové sestavy, zabezpečit styk se sousedem a nedovolit

možné proniknutí nepřátelských jednotek do týlu divize.

V hodnocení **radiační, chemické a bakteriologické situace** štáb divize především vyhodnotí místa možného umístění jaderných min a jejich předpokládaný účinek, prostory, v nichž mohou dlouhodobě působit otravné látky, a určí nejvhodnější způsob jejich překonání.

Při přípravě boje v horách vystupuje do popředí i **meteorologická situace**. Souvislá sněhová pokrývka, časté mlhy, náhlé změny počasí, husté dlouhotrvající deště ovlivňují manévrovací, pozorovací a palebné možnosti všech druhů vojsk. Velitel divize a jeho štáb při hodnocení situace z tohoto hlediska řeší především zabezpečení manévru útvarů a jednotkami a připraví účinná opatření k ochraně živé síly před nepříznivými klimatickými podmínkami.

Na základě zhodnocení nepřítele a vlastních vojsk štáb divize připraví potřebné taktické **propočty**. Jedním z nejdůležitějších propočtů, zvláště pro přijetí rozhodnutí, je poměr sil, který se zpracovává jak po stránce kvantitativní, tak i kvalitativní a v horském terénu vyžaduje zvláštní pozornost. Poměry sil je zapotřebí připravit pro každý směr a v několika variantách. Při stanovení výchozích podkladů musí zpracovatel vycházet rovněž z kapacity jednotlivých směrů a možností vedení palby na nepřítele. Při nepřiznivém poměru sil, zejména při vedení boje za použití pouze konvenčních zbraní, nebude vždy možné k dosažení potřebné převahy nad nepřítelem zasazovat na daný směr další jednotky. Změny v poměru sil bude nutné dosáhnout zvýšením stupně ničení nepřítele, především zvýšením použití letectva, protože i větší rozsah použití dělostřelectva je podmíněn dostatečným počtem vhodných palebných postavení.

Na základě ujasnění úkolu, zhodnocení situace a podkladů připravených štábem velitel divize **prijme rozhodnutí**, které musí zahrnout a odrážet zvláštnosti, jež vyplynuly z podmínek horského a zalesněného terénu.

Při stanovení úkolu plukům prvního sledu je vhodné, aby velitel divize určil jeden směr útoku a jeho azimut. **Blížejším úkolem** pluku může být zničení nepřátelských jednotek bránících přístupy k průsmyku nebo jinému důležitému objektu a ovládnutí jejich postavení. **Následujícím úkolem** potom bude zničení nepřítele, jenž brání průsmyk, a jeho dobytí.

Je-li průsmyk bráněn slabě, může být jeho obsazení obsahem blížejšího úkolu pluku.

Úkoly pluku, který útočí na samostatném směru, mohou být co do hloubky

totožné s úkoly divize a v tomto případě mu může být stanoven také další úkol.

Bojový úkol pluku může obsahovat úkoly **obcházecích odřadů**. Jejich složení zpravidla určuje velitel pluku. Velkou pozornost musí velitel divize věnovat stanovení čar rozvinutí do praporek i rotních proudů, čary přechodu ke zteči a doby jejího dosažení. Je nutné, aby tyto čary a přístupy k nim byly včas a pečlivě rekonoskovány a vyznačeny.

Složení a úkoly taktickému vzdušnému výsadbku určuje zpravidla velitel divize.

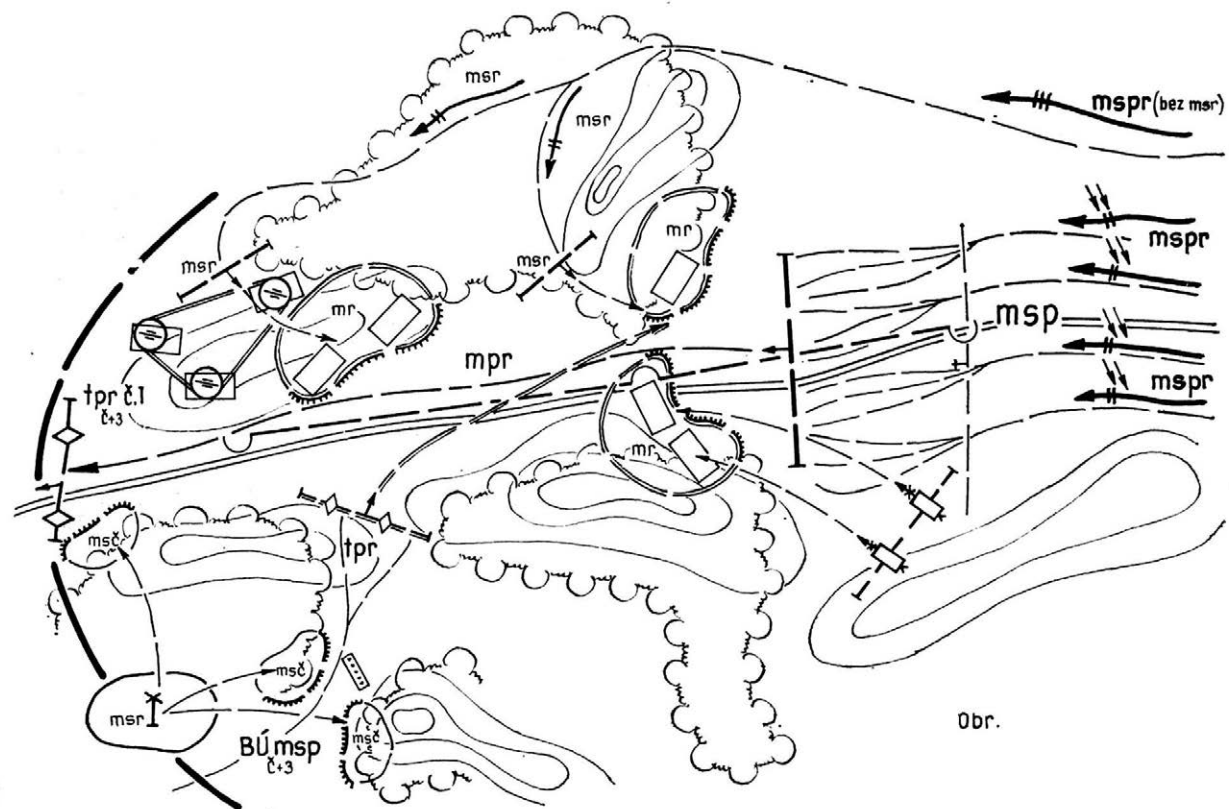
Při stanovení úkolů pluku (plukům) druhého sledu (vševojskové záloze) je třeba určit alespoň dvě až tři osy přesunu vzhledem ke snadné možnosti jejich zatarasení. Z toho vyplývá, že ženijní prostředky k zabezpečení průchodnosti je nutné přidělit tomuto pluku již v průběhu jeho přesunu.

Bojové úkoly stanoví velitel divize velitelům pluků osobně. Vzhledem ke složitosti vyjádření je výhodné, kromě písemného rozkazu, vydat úkoly i graficky, kde lze mnohem lépe vyjádřit směr hlavního úderu, způsob manévru pluku apod.

Organizace **součinnosti** je základní povinností velitele divize a její kvalitní uskutečnění je rozhodující podmínkou úspěšného velení vojskům, zasazení a vedení boje. Je zapotřebí, aby se na její přípravě (na základě pokynů velitele divize) za řízení náčelníka štábu divize osobně podíleli zástupci velitele divize a náčelníci druhých vojsk. Součinnost s podřízenými veliteli, na které jsou řešeny otázky přesunu, rozvinutí, zasazení divize a vedení boje až do splnění bližšího úkolu pluku, musí být prováděna zásadně v terénu a s vyčleněním dostatečného času. Součinnost k otázkám boje v hloubce uskutečňuje velitel divize na plastickém stole s využitím reliéfních map velkého měřítka.

Obsah organizace součinnosti podrobně uvádí Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část I, Článek 126. Pokládám však za nutné zdůraznit především sladěný boj hlavních sil s činností obcházecích odřadů a taktických vzdušných výsadek. Grafické znázornění tohoto úkolu — viz **obr.**

Ovládnutí dominantních výšin, horských přechodů a soutěsek nebude možné uskutečnit pouze čelním útokem. K tomu je nutné sladit co do času a prostoru činnost jednotek prvního sledu s palebným ničením, útokem obcházecích odřadů do boků a zejména týlu opěrných bodů (viz **obr.**). Při zteči předního okraje i v průběhu útoku musí velitel upřesnit způsob vedení boje. V horském a zalesněném terénu budou pluky prvního sledu útočit především v kombinované sestavě. Na rozdíl od útoku v rovinatém terénu útočí sesed-

nuté motostřelecké jednotky v sestavě tankových jednotek a nebo i před nimi. V řadě případů budou útočit i bez palebného styku s tanky a bojovými vozidly pěchoty, které postupují za útočícími jednotkami v předbojových sestavách. Proto povinnosti velitele divize bude zabezpečit a sladit palebnou podporu útočících motostřeleckých jednotek zvýšeným úsilím letectva, použitím dělostřelectva a bojových vrtulníků. Samostatná činnost praporu a častá nutnost ničení nepřítel letectvem přímo před útočícími jednotkami, v prostorech, kde palba dělostřelectva je neúčinná nebo nemožná, vyžaduje zařazení leteckého návodčího u každého praporu prvního sledu.

Důležitou otázkou je sladění činnosti útvarů a jednotek při překonávání horských přechodů a soutěsek, které nebude možné zdolat v rozvinuté sestavě s bojovou technikou. Půjde hlavně o včasné vysazení TVV, vyslání předsunutých a obcházejících odřadů k ovládnutí přechodů, určení způsobu zničení nebo umlčení hlavních palebných prostředků nepřítel, které mohou proti nim působit.

Složitým úkolem je včasné vytvoření a zabezpečení protivzdušné obrany. K tomu je nutné, aby velitel divize stanovil přesný čas a přístupové osy, po kterých překonají jednotlivé útvary daný průsmyk, a to tak, aby v žádném případě nedošlo k nahromadění jednotek a techniky před průsmykem nebo přímo v něm.

Hlavní zásady, časové a prostorové údaje organizace součinnosti zpracovává štáb divize v plánové tabulce součinnosti. Je účelné, aby velitel divize před skončením součinnosti prověřil pochopení úkolů co do obsahu, času a prostoru. Pokud situace dovolí, mohou se velitel divize a jeho zástupci zúčastnit organizace součinnosti u velitelů pluků.

Zvláštností při boji v horském a zalesněném terénu má i **organizace velení**, za kterou odpovídá náčelník štábu divize. Místa velení se přibližují k přednímu okraji na minimální vzdálenosti. Předsunuté velitelské stanoviště divize se rozmísťuje do 1 km, velitelské stanoviště 3–4 km, týlové velitelské stanoviště do 20 km od předního okraje. U pluků — velitelské stanoviště do 1 km, týlové velitelské stanoviště do 8 km od čáry dotyku. Důležitý je výběr vhodných pozorovatelů v dostatečném počtu, které zabezpečí pozorování jak do hloubky, tak zejména do šířky bojové sestavy. V plánu organizace velení je třeba předvídat častější přemisťování míst velení v závislosti na tempu útočících jednotek. Velitelská stanoviště musí být schopna přesunu v obtížném členitém terénu i mimo komunikace. Z toho vyplývá poža-

davek, že tato stanoviště je nutné umístit na obrněných pásových transportérech, které mají odpovídající manévrovací schopnosti a poskytují veliteli a štábu potřebnou ochranu. Podmínkám velení v horách plně odpovídá vytvoření vzdušného místa velení, které je výhodné použít v rozhodujících obdobích vedení útoku (přesun na čáru přechodu ke zteči, při zasazení druhého sledu, odrážení protizteče apod.).

Důležitou podmínkou zabezpečení velení je dostatek (větší počet) vhodných spojovacích prostředků.

V další části článku se zaměřím na některé důležité zásady velení útvarů a jednotkám divize v **průběhu vedení boje**.

Divize může v horách útočit buď z přímého dotyku s nepřítelem, po přesunu z hloubky, nebo kombinací obou způsobů. Při útoku z přímého dotyku s nepřítelem bude v prvním období hlavní povinností velitele a jeho štábu skryté přeskupení sil a prostředků, které, podle mého názoru, má osobně řídit velitel divize. Na důležité křižovatky je zapotřebí vyslat důstojníky štábu divize, jež podrobně znají způsob přeskupení. Obdobně i při přesunu z hloubky je výhodné k vyvedení divize na osy přesunu a při jejím rozvíjení vyslat k veliteli pluku odpovědného důstojníka štábu divize, který zabezpečí vyvedení do výchozího místa a jeho rozvinutí od čáry rozvíjení do praporečnických proudů po čáru přechodu ke zteči. Tito důstojníci musí podrobně znát pochodové osy, zvláště těžce průchodná a nebezpečná místa.

Při přesunu a rozvíjení divize řídí její velitel (v souladu s plánem palebného a jaderného ničení) ničení a umlčování nepřítel a určuje prostředky k palebnému působení na nově objevené odpory.

Základem velení a řízení boje je včasná a přesná znalost situace. Vzhledem k pozorovacím podmínkám v horském terénu může velitel divize osobně pozorovat boj pouze na jednom směru v úzkém pásmu. Proto při zasazení divize vzrůstá význam rychlých a pravidelných bojových hlášení velitelů pluků.

Za použití jaderných zbraní je nutné, aby velitel a štáb divize (mimo všeobecně platných opatření k odstranění následků a obnově bojovosti) včas přijal a realizoval činnost k obnovení průchodnosti terénu, vzhledem k omezenému počtu obživáků.

Jakmile průzkumné orgány zjistí a vyhodnotí příznaky nepřátelské protizteče, je zapotřebí, aby velitel divize v krátkém čase přijal rozhodnutí o způsobu jejího odrážení a ničení. K rozvíjení jednotek bude nepřítel využívat především odvrácených svahů, a proto je nejvýhodnější jed-

notky, které vedou protizteč, ničit zejména letectvem. Po jejich rozvinutí, na přívrácených svazích údolí nebo náhorních planinách, bude nepřítel ničen palbami protitankových prostředků z výhodných dominantních výšin a ze zaujatých čar, které umožňují vedení přímé střelby. Horský terén umožňuje překvapivé použití bojových vrtulníků, které jsou účinným a efektivním prostředkem ničení nepřátelských obrněných cílů.

Rozhodujícím momentem při vedení útoku v horách je včasné a vhodné zasazení druhého sledu. Podle vývoje boje musí velitel divize a štáb vyhodnotit, na kterém směru a ve kterém prostoru bude zasazen. Vzhledem k tomu, že druhý sled divize je zpravidla tankový pluk, musí prostor zasazení a směr útoku umožňovat rozvinutí a manévry tankovými jednotkami. Jakmile se velitel divize rozhodne k jeho zasazení, vydá veliteli bojové nařízení, upřesní úkol plukům v dotyku a organizuje palebné ničení. Úspěšné zasazení druhého sledu v podstatné míře závisí na umlčení protitankových prostředků nepřítele na směru postupu a útoku, včetně jeho bitevních vrtulníků, které mohou zastavit postup pluku ještě před východem z horských údolí na čáru přechodu ke zteči. Odrážení protizteče a zasazení druhého sledu bude velitel divize i velitelé pluků řídit z pozorovatelných, aby osobně viděli rozhodující období boje.

Složitou otázkou bude velení taktickým vzdušným výsádkám a obcházecím odřadům, zejména z hlediska zabezpečení spojelehlivého spojení. Při vysazení TVV, jeho spojení s obcházecími odřady a jednotkami útočícími čelně bude výhodné využít vzdušné místo velení.

Velení útvarům divize při útoku v horách je nepříznivě ovlivněno omezenými

pozorovacími možnostmi a ztíženými podmínkami pro spojení. Na druhé straně však vyžaduje od velitelů rychlá a efektivní rozhodnutí. Z toho vyplývá nutnost včasného upřesňování i předávání bojových hlášení, nařízení a informací. To předpokládá, především na taktickém stupni, využití automatizovaného přenosu grafických informací, včetně jejich transformace z map různého měřítko.

Myslím, že při organizaci útoku v horách je nutné, aby velitel a štáb divize:

- zabezpečil delší časové údobí pro organizaci boje,
- vytvořil maximální podmínky pro práci velitelů v terénu,
- v zámyslu boje jasně vyjádřil použití manévru s využitím obcházecích odřadů a taktických vzdušných výsádků,
- větší pozornost věnoval všestrannému a materiálně technickému zabezpečení boje,
- plánoval větší spotřebu spojovacích prostředků k zabezpečení neselhávajícího spojení,
- efektivně využíval vzdušné místo velení,
- zajistil přiblížení míst velení k útočícím útvarům,
- zabezpečil zvýšení rychlosti a spojelehlivosti informačního toku.

V článku jsem se snažil na základě zkušeností získaných ze vševojskových divizních taktických cvičení zobecnit některé nejdůležitější zásady práce velitele divize a jeho štábu při útoku v horském terénu z hlediska použití vševojskových útvarů.

VLIV POLNÍHO ASV NA METODIKU PRÁCE VELITELE A ŠTÁBU DIVIZE

Změnám, které probíhají v obsahu práce velitelů i štábů, ve vývoji sil a prostředků ozbrojeného zápasu musí objektivně odpovídat zásadní změny i v procesu velení vojskům. Zavedením polního automatizovaného systému velení vojskům taktického stupně (PASUV TS) se konkrétně reaguje na změny obsahu práce ve velení v souladu s platnými požadavky. Realizace probíhá přes komplex opatření, principů, organizace a metod práce velitelů i štábů, uvedených v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA (Všeob-R-1). Proto podstata i formy pracovních postupů s použitím prostředků PASUV TS budou v zásadě stejné jako v neautomatizovaném systému velení divize (pluku).

Vliv prostředků automatizace (PA) na metody velení uplatňované v práci funkcionářů divize (pluku) budou záviset především na:

- složení komplexů prostředků automatizace (KPA) jednotlivých míst velení,
- kvalitě vybavení a možnostech zavedených technických prostředků,
- strukturálních a funkčních vazbách v KPA,
- stavu teoretické i praktické připravenosti orgánů velení,
- optimalizaci i racionalizaci práce velitelů a štábů z hlediska rozdělení i plnění

funkčních povinností podle reálně zpracované metodiky práce pro přípravu a průběh boje.

Rozhodující změny vznikají v práci orgánů velení divize, které vyžadují tvůrčí rozpracování činností vázaných na časovou osu (reálný čas) metodiky práce. Tyto změny se v podstatě týkají: způsobu sběru, zpracování a výdeje informací, přijetí rozhodnutí velitele, doručení úkolů podřízeným útvarům (jednotkám), nového rozdělení funkčních povinností mezi oddělení, skupiny a jednotlivé příslušníky štábu, přípravy KPA k boji a využívání informačních i výpočetních operačně taktických úloh, umění a dovednosti funkcionářů pracovat s KPA v jednotlivých procesech velení vojskům.

Obdobně jako v neautomatizovaném systému velení vojskům taktického stupně práce funkcionářů probíhá v následné posloupnosti, která odpovídá tzv. cyklu velení, jenž zabezpečuje:

- sběr údajů a informací o bojové situaci nebo obdržení bojového úkolu,
- studium úkolu,
- ujasnění úkolu a zhodnocení situace,
- přijetí rozhodnutí velitele,
- plánování boje,
- doručení úkolů vojskům,
- organizaci součinnosti,

- organizaci všestranného zabezpečení boje a
- kontrolu stavu nařízených opatření u vojsk k přípravě boje apod.

Veškerá činnost cyklu velení je mezi sebou úzce svázána a uskutečňuje se jak při přípravě, tak i v průběhu boje divize (pluku) bez nebo s KPA.

Vliv automatizovaných procesů v PASUV TS na metodiku práce velitele a štábu divize (pluku)

Taktický stupeň PASUV je určen pro automatizované a neautomatizované velení podřízeným útvarům (jednotkám) z míst velení divize (pluku). Zabezpečuje automatizaci procesů velení, které obsahuje metodika práce velitele a štábu — viz **tabulku**.

Některé práce, které byly dříve vykonávány ručně — mechanicky, jsou v PASUV TS realizovány prostředky automatizace. Tím dochází objektivně k novému rozdělení povinností mezi funkcionáři orgánů velení divize (pluku), ke vzniku kvalitativně nových povinností spojených s přípravou KPA k boji, změnám organizace informačního procesu v systému velení a řešení operačně taktických úloh, k radikální přeměně posloupnosti vykonávaných informačních činností, které využívají prostředky automatizace, k netradičním formám znázornění vstupních a výstupních informací a také ke zvýšení účasti orgánů velení na bezprostřední obsluze prostředků automatizace i zabezpečení požadované odolnosti systému.

Ve všech procesech velení je **zachována vedoucí úloha velitele a vševojskového štábu**, sladěná činnost orgánů velení s „prací“ prostředků automatizace (PA).

Je zabezpečena možnost rychlého přechodu od automatizovaného k neautomatizovanému velení. Komplex prostředků automatizace respektuje vazbu na společné využívání velitelsko-štabních vozidel (VŠV). Umožňuje velet s prostředky automatizace i bez nich existujícím způsobem při narušení činnosti KPA.

Základní procesy velení jsou na stupni divize (pluku) realizovány v režimech:

- automatizovaného velení s využíváním prostředků automatizace a řešení operačně taktických úloh v elektronickém výpočetním komplexu (EVK) velitelského stanoviště divize,
- automatizovaného velení bez EVK, při kterém sběr, zobrazení a dokumentování informací i jejich výměna mezi místy velení je uskutečňována prostředky automatizace ve velitelsko-štabním vozidle,
- neautomatizovaného velení s využíváním spojovacích prostředků velitelsko-štabního vozidla a spojovacích uzlů bez použití technických prostředků automatizace a přenosu dat; při tomto režimu se trvale pracuje mezi armádou—divizí a plukem—praporem.

Zvláštnosti organizace a metod práce orgánů velení ve vztahu k metodice práce velitele (štábu) divize (pluku) v procesu přípravy boje

Obsah a metody práce velitele i štábu divize (pluku) při přípravě boje závisí na konkrétní situaci, stanoveném úkolu, času pro přijetí rozhodnutí a pro přípravu i organizaci boje.

Doručení úkolu vševojskové divize uskutečňujeme formou předběžných bojových nařízení, bojových nařízení, bojových rozkazů a odborných nařízení.

Ujasnění úkolu u vševojskové divize probíhá v podstatě tradičním způsobem.

Po zavedení PASUV operačního stupně pravděpodobně dojde ke kvalitativním změnám zejména v:

- obdržení nařízení od nařízeného stupně velení, které může být zobrazeno na displeji,
- jeho dokumentování (vytištění tiskárnou) a zakreslení (grafické části) na mapu grafickým kreslícím automatem (grafickým souřadnicovým zapisovačem).

V některých obdobích bude možné, aby velitel, náčelník štábu, náčelník operační skupiny a další funkcionáři využili automatizovaného systému velení při:

- analýze textu i grafické části zámyslu velitele armády,
- ujasnění úkolu, charakteru boje, způsobu dosažení jeho cílů, lhůt pohotovosti i stavu posilových prostředků,
- zpracování časového rozpočtu,
- vydání pokynů pro práci štábu,
- předání potřebných údajů časového rozpočtu přípravy boje (sladění harmonogramu prací); pokyny pro orientaci zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb je možné vydat tradičním způsobem nebo pomocí prostředků automatizace na automatizovaná místa,
- seznámení velitelů pluků (msp, tp) s obdrženým úkolem s využitím kanálů utajeného spojení a přenosu dat,

Tabulka

Proces – činnost	Pluk, prapor	Prapor, pluk	Pluk, divize	Divize, pluk	Divize, armáda; divize	V rámci štábu pluku	V rámci štábu divize
Doručení bojových rozkazů, nařízení, předběžných bojových nařízení a povelů	—	—	—	+	—	—	—
Přijem signálů velení a součinnostních signálů	—	—	+	+	—	—	—
Hlášení přijetí bojových rozkazů, nařízení, předběžných bojových nařízení a povelů (potvrzení)	—	—	+	—	—	—	—
Soustředování informací, zpráv o situaci a charakteru činnosti vlastních vojsk	—	—	+	+	—	—	—
Vzájemná výměna informací mezi VS, PVS divize a VS pluků	—	—	+	+	—	—	—
Vzájemná výměna informací mezi velitelsko-štabními vozidly (VŠV) uvnitř VS, PVS divize	—	—	—	—	—	—	+
Informace o přijatém rozhodnutí	—	—	+	+	—	—	—
Soustředování zpráv o rozmístění, charakteru činnosti a situaci vojsk nepřítele	—	—	+	+	—	—	—
Informace o obdržení úkolu uvnitř VS a PVS	—	—	—	—	—	—	+
Ujasnění úkolu	—	—	—	—	—	+	+

Příprava operačně taktických propočtů a jejich předání mezi místy velení divize (pluků)	-	-	-	+	-	-	+
Hodnocení situace a přijetí rozhodnutí	-	-	-	-	-	+	+
Zpracování rozhodnutí velitele na mapě a pracovních mapách funkcionářů	-	-	-	-	-	-	+
Plánování boje, bojové použití druhů vojsk, speciálních vojsk, sil a prostředků	-	-	-	-	-	+	+
Organizace součinnosti	-	-	-	-	-	-	+
Hlášení o přípravě k boji	-	-	+	+	-	-	-
Hlášení	-	-	+	-	-	-	-
Průběžná informace podřízených, sousedů, míst velení a nadřízeného	-	-	-	+	-	-	+
Zprávy od podřízených	-	-	+	-	-	-	-
Upřesnění bojových úkolů (rozhodnutí)	-	-	-	+	-	-	-
Vedení pracovních map	-	-	-	-	-	-	+
Zakódování a rozkódování informací (zpráv)	-	-	+	+	-	-	-
Sběr, zpracování, uložení a výdej informací o vzdušné situaci	-	-	-	+	-	-	+
Sběr, zpracování a výdej informací o jaderných úderech, radiaci a chemické situaci	-	-	-	+	-	-	+
Přijem údajů o meteorologické situaci	-	-	-	+	-	-	+

— předávání informací (styčnými důstojníky, operační skupinou) o nejbližší činnosti a patřičných pokynů.

Proces ujasnění bojového úkolu je tvůrčí činnost. Použití prostředků automatizace (PA) umožňuje **zvýšit především operativnost a kvalitu splnění prací orgánů velení divize za předpokladu zavedení PASUV OS**. To proto, že názorné zobrazení situace, obdrženého úkolu dovoluje rychle a hluboce si ujasnit úkol, jeho obsah a zkrátit čas na přípravu podkladů pro přijetí rozhodnutí (v současné době jen na stupni pluku).

Proces **hodnocení situace a formulace zámyslu boje** v PASUV TS zaznamenává některé podstatné kvalitativní i organizační změny. Použití prostředků automatizace (PA) v tomto procesu dovoluje:

— hodnotit situaci nikoli podle jednotlivých částí zámyslu boje, nýbrž podle prvků rozhodnutí, čímž je výrazně zkracován čas potřebný pro přijetí rozhodnutí,

— postupně posuzovat vliv konkrétních údajů, které charakterizují situaci na stanovení a formulování každého z prvků rozhodnutí (zámysl boje, bojové úkoly, hlavní otázky součinnosti a všestranného zabezpečení boje, zásady organizace velení, hlavní úkoly pro politickou práci a její zvláštnosti),

— využití operačně taktických úloh (bojové možnosti, poměr sil ve variantách k úplnému zhodnocení uskupení nepřítel, vhodná volba hlavního směru a stanovení variant činnosti útvarů, určení uskupení a bojových možností vlastních vojsk, charakterizování stavu zamoření terénu a možností manévru).

Grafická část informací — „výsledků“ úloh je automaticky zakreslována do mapy na automatizovaném pracovišti (AP) velitelsko-štabního vozidla velitele divize. Ostatní údaje se tisknou a zobrazují na displeji nebo je předkládají osobně náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb ve svých návrzích na bojové použití podřízených útvarů (jednotek).

Výhodou je, že prostory a čáry, které je nutné obsadit (udržet), mohou být zakresleny do mapy pomocí grafického souřadnicového zapisovače jako výsledek rozhodnutí velitele.

Charakter terénu z hlediska jeho ženížních úprav a manévru vojsk je hodnocen nyní používaným způsobem na základě informací náčelníka ženížní služby.

Při hodnocení situace se **mění především pracovní postupy uvnitř štabu**. Souběžně s činností velitele a NS divize náčelníci druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb pomocí prostředků automatizace připravují na svých pracovištích údaje a návrhy pro

velitele divize na použití podřízených útvarů (jednotek) s využitím výpočtových úloh ve formě informačních přehledů, které předávají veliteli (NS).

Velitel divize může v průběhu hodnocení situace „postupně“ vyzvat příslušné náčelníky a vyslechnout informace k objasnění některých otázek, výpočtů, prvků situace a zámyslu boje.

V procesu ujasňování úkolu a hodnocení situace formuluje zámysl boje. Vhodným způsobem jej předkládá nadřízenému ke schválení, po kterém jej vyhláší štabu divize (velitelům pluků) s použitím prostředků automatizace nebo utajeného radiotelefonu. Dále vydá pokyny k doručení předběžných bojových nařizení vojskům také s použitím prostředků automatizace nebo utajeného radiotelefonu.

Rozhodnutí velitele v období přípravy boje je ručně zakreslováno na samostatný soulep map a do pracovní mapy velitele (NS), a to v příslušných velitelsko-štabních vozidlech (VŠV).

Po vyhlášení rozhodnutí velitelem z jeho VŠV náčelník štabu:

— provede [s využitím jedné z těchto map] operační seznámení hlavních funkcí (zástupců velitele, náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb za účasti NOSK),

— vydá pokyny k přípravě údajů pro dokončení rozhodnutí (na samostatném soulepu map včetně textové části),

— upřesní (vydá) pokyny pro další práci štabu.

Pro organizaci činnosti na velitelském stanovišti divize by měly být vedeny (připraveny) tyto mapy, které obsahují údaje rozhodnutí: mapa velitele, náčelníka štabu i náčelníka operační skupiny a rozhodnutí velitele.

Z těchto map podle stupně vypracování (dokončení prací) je možné vyhotovit průsvitky pro PVS, TVS, pro zástupce velitele, náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, čímž je zabezpečeno, že všechny bojové dokumenty jsou jednotně zaměřené ke splnění rozhodnutí velitele.

Samostatný soulep map rozhodnutí a mapy náčelníka operační skupiny je vhodné vést ve středním pohyblivém štabním pracovišti (SPSP) náčelníka štabu (ev. přístřešku). Postupně je zpracovávat na základě probíhajícího procesu ve velitelsko-štabním vozidle velitele a NS. (Pro rychlou průchodnost zpráv, údajů a informací je zapotřebí přizpůsobit i spojovací soustavu.) Tyto pracovní postupy jsou výhodné především pro období přípravy boje. Mimo průsvitek mohou být využity prostředky automatizace nebo utajený radiotelefon (výjimku tvoří TVS).

Důstojníci operační skupiny pracující ve SPSP (přístřešku) formulují předběžná bojová nařízení (PBN) plukům a po jejich schválení velitelem (NS) je sestavují na displeji a předávají kanály přenosu dat z velitelsko-štábního vozidla velitele (NS).

Dokončení prací na rozhodnutí velitele, včetně stanovení úkolů podřízeným, probíhá za účasti funkcionářů velitelství divize. Přičemž velitel divize určuje (upřesňuje) konkrétní bojové úkoly, náčelník štábu s náčelníkem RVD, náčelníkem skupiny bojového velení letectvu, zpravodajským náčelníkem, náčelníkem ženijní služby a náčelníkem chemické služby stanoví způsob jaderného a palebného ničení nepřítele. Ostatní funkcionáři orgánů velení za řízení náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb připravují operačně taktické propočty a údaje pro formulaci úkolů podřízeným vojskům (útvaram, jednotkám).

Při určování (upřesňování) úkolů útvarů prvního a druhého sledu, raketovému

útvary, dělostřelectvu a útvaru PVO velitel divize organizuje práci společně s NS, NPO, NOSK, ZN, NRVD, NPVO a NSKBVL. Získává údaje ze společné práce bezprostředně z pracovišť těchto náčelníků nebo jejich pozváním k sobě.

Bojové úkoly jsou stanovovány předběžnými bojovými nařízeními (PBN), bojovými nařízeními (BN) a bojovým rozkazem (BR). Bojová nařízení mohou být zpracována ve formě formalizovaného nebo neformalizovaného kódogramu a doručena prostředky automatizace nebo utajeným radiotelefonem.

Bojový rozkaz formuluje náčelník štábu (NOSK) divize, a na jeho rozpracování se podílejí zpravodajský náčelník, náčelník operační skupiny, náčelník RVD, PVO, ŽS, spojovací náčelník a ZVV.

Tento dokument je ucelenou vojenskou informací, která je zpracovávána tradičním způsobem s využitím prostředků automatizace a formalizované bojové dokumentace.

V článku jsem se snažil objasnit aktuální problematiku procesů přípravy i organizace boje v automatizovaném systému velení vojskům. Zkoumal jsem vliv těchto prostředků na metody velení uplatňované v práci orgánů velení vševojskové divize. Myslím, že by článek mohl podnítit velitele a štáby k hledání optimálních řešení pro efektivní využití všech pozitivních stránek komplexu prostředků automatizace.

V dalším článku se zaměřím na zvláštnosti procesu plánování boje v polním automatizovaném systému velení vojskům taktického stupně.

PŘEDBĚŽNÉ BOJOVÉ NAŘÍZENÍ PRO PRŮZKUM V ASV VOJSKŮM

O nezbytnosti procesu automatizace velení je většina příslušníků velitelského sboru naší armády přesvědčena a považuje tento krok za nezbytný ke zlepšení současného stavu. Od teoretického přiznávání této skutečnosti k praktické realizaci však bývá mnohdy až příliš daleko. Je nezbytné překonávat stereotyp v myšlení, opouštět vyzkoušené a osvědčené pracovní metody, a to bývá mnohdy velice obtížné. Když k tomu připočteme, že jsou na uživatele kladeny nové a náročné úkoly, které je nutné zvládnout ještě navíc, pak je zřejmé, že prosazení takové cesty není jednoduchou záležitostí.

Domnívám se, že obdobná situace v nedávné minulosti již nastala při zavádění formalizované dokumentace. A dnes, po delším časovém odstupu, můžeme konstatovat, že se dokumentace osvědčila a že v ČSLA není vševojskového útvaru, který by ji nevyužíval.

Zavedení polního automatizovaného systému velení vojskům výrazně zvyšuje nároky na práci vševojskového štábu taktického stupně. To se pochopitelně dotýká i zpravodajských orgánů, které jsou organicky začleněny do vševojskového podsy-
stému a ten je základem polního automatizovaného systému velení vojskům. Uživatelé zpravodajské části jsou dnes již v podstatě seznámeni s úkony a metodami práce s operačně taktickou úlohou (OTÚ) č. 101 — Sběr a zpracování údajů o nepříteli, č. 102 — Výpočet bojového a početního složení uskupení nepřítele, č. 111

— Sběr a zpracování údajů o stavu vlastních vojsk, č. 112 — Sběr a zpracování údajů o situaci a charakteru činnosti vlastních vojsk a s některými úlohami, které souvisejí s řešením otázek ochrany proti zbraním hromadného ničení.

Není však doposud přijata operačně taktická úloha — Zpracování, dokumentování a výdej bojových rozkazů a bojových nařízení. Pro praktickou činnost zpravodajských orgánů je tato úloha stejně důležitá jako dvě základní zpravodajské operačně taktické úlohy č. 101 a 102. Proto chci objasnit podstatu prozatímní tvorby jednoho ze základních bojových průzkumných dokumentů — Předběžného bojového nařízení (PBN) pro průzkum, které zpracovává zpravodajský náčelník divize pro podřízené útvary v automatizovaném systému velení.

Jeho tvorbu v konečné podobě nyní především limituje obtížnost vstupu k programovému zabezpečení automatizovaného systému. Proto nelze řešit PBN pro průzkum takovým způsobem, jako je tomu u předchozích operačně taktických úloh, kdy je pevná a v podstatě neměnná část formuláře OTÚ vyvolána na televizní displej, doplněna služebně adresní část, zpracována proměnná část formuláře a odeslána adresátovi, u kterého se zobrazí a dokumentuje.

Proto je nezbytné hledat jinou cestu řešení, která by měla platnost do té doby, než bude přijata konečná podoba operačně taktické úlohy s bojovými rozkazy a na-

řízeními. To platí za předpokladu, že bude vyřešena i zpravodajská problematika této úlohy. K vypracování prozatímní varianty předběžného bojového nařízení pro průzkum je podle mého názoru nutné:

- připravit vhodnou strukturu dokumentu v takové podobě, aby co nejlépe vyhovovala práci zpravodajských orgánů,
- zpracovat pevnou (neměnnou) část dokumentu, který sice nebude zobrazován na displeji, ale bude k dispozici na pracovištích u zpravodajských orgánů v podobě formalizovaného dokumentu,
- vypracovat metodický návod pro tvorbu proměnné části dokumentu,
- ověřit jej v praxi a porovnat jeho výhody i nevýhody ve srovnání s dosavadním klasickým způsobem přípravy a předání předběžného bojového nařízení pro průzkum.

Struktura předběžného bojového nařízení pro průzkum není v odborných ani vševojskových předpisech nařízena. Zpracovává se volnou formou a jeho úroveň závisí především na zkušenostech a připravenosti zpravodajských orgánů. I pro ně jsou však závazná ustanovení předpisu Všeob-R-1, část 1, hlava 2, kde je na s. 66 uveden obsah tohoto předběžného bojového nařízení.

Myslím, že údaje v něm uvedené by se již neměly opakovat v PBN pro průzkum, protože k nim má zpravodajský náčelník pluku kdykoli přístup ve velitelsko-štábním vozidle náčelníka štábu pluku, kde je pro něho vyčleněno jedno ze tří automatizovaných pracovišť. Při jeho tvorbě je respektována zásada, že toto nařízení musí být na jedné straně postačující pro realizaci potřebných opatření a na druhé má být co nejstručnější. Jen tak lze podstatně zkracovat čas pro jeho zpracování a předání při minimálním zatěžování přenosových cest.

Na základě toho může obecná struktura PBN pro průzkum **obsahovat**:

- údaje o nepříteli,
- pásmo, hlavní úsilí a hlavní objekty průzkumu,
- jaké a kolik průzkumných orgánů připravit k činnosti a pravděpodobnou dobu jejich pohotovosti k plnění úkolů,
- místo a dobu doručení bojového nařízení pro průzkum,
- další nezbytná opatření.

V souladu s obecnou strukturou je možné vytvořit formulář, který by v současné době nahrazoval předtisk formuláře, jenž je zobrazován na televizním displeji ve velitelsko-štábním vozidle MP-21 M3 zpravodajského náčelníka divize (zpracovatele dokumentu). Předtisk mu umožní rychlé

zpracování a předání proměnné části PBN pro průzkum. Kromě toho umožňuje zpravodajskému náčelníkovi pluku včas přenést potřebné údaje (ze zobrazovacího displeje nebo z tiskárny) na připravený předtisk formuláře, popřípadě přímo na mapu. Varianta PBN pro průzkum upraveného pro práci v automatizovaném systému — viz **tabulku 1**.

Zpravodajský náčelník divize před zpracováním PBN pro průzkum má potřebné podklady, tj. ví, že: bude zpracovávat toto nařízení pro pluky (číslo 1) při zasazení divize z druhého sledu armády do útoku; velitelské stanoviště divize je např. 14. června v 11.05 hodin v prostoru X1Y1. Tyto údaje jsou zpracovány z mapy 1:100 000, rok jejího vydání 1976. 2. as v průběhu předcházejících bojů přešel k vedení boje na zdrženou v celém pásmu bojové činnosti se všemi divizemi v prvním sledu. V předpokládaném útočném pásmu divize se brání část sil 1. horské divize. Svazky a útvary 2. as se snaží úpornou obranou zpomalit postup útočící 2. A a vytvořit tak potřebné podmínky pro přísun a zasazení operačních záloh — 5. as. Pásmo průzkumu pro jeden z pluků prvního sledu stanovil vpravo X2Y2, X3Y3, vlevo X4Y4, X5Y5. Hlavní úsilí průzkumu určí pro pluk na směru X6Y6, X7Y7, X8Y8. Hlavními objekty průzkumu pro pluk je velitelské stanoviště 22. mechanizované brigády, přesunutě velitelské stanoviště 1. horské divize, 225. dělostřelecký oddíl a 224. tankový prapor. Stanoví, že pluk má připravit k plnění úkolu průzkumný odřad a jednu samostatnou průzkumnou hlídku s pohotovostí k plnění úkolu tentýž den do 18.00 hodin. Bojové nařízení pro průzkum bude doručeno na velitelské stanoviště pluku v prostoru X9Y9 dne 14. června do 16.30 hodin.

Zpravodajský náčelník divize s využitím potřebných podkladů a prostředků automatizace velitelsko-štábního vozidla MP 21 M3 (především pultu pro tvorbu formalizovaných kódogramů, abecedně číslicové klávesnice, zařízení pro snímání souřadnic a televizní obrazovky pro kontrolu) připraví PBN pro průzkum k předání v automatizovaném systému.

Pro zpracování textu je vhodné používat abecedně číslicovou klávesnici, která umožňuje rychlejší zápis ve srovnání s pultem pro tvorbu formalizovaných kódogramů. K určení souřadnic je účelné používat zařízení pro snímání souřadnic, které již při jejich určení u jednoho bodu ušetří 14 pracovních úkonů na abecedně číslicové klávesnici nebo pultu pro tvorbu formalizovaných kódogramů.

Vzhledem k tomu, že kódogram může obsahovat až 402 znaků a PBN pro prů-

Tabulka 1

KÓD	TEXT	PŘEDÁVANÝ TEXT
01:	PBN pro průzkum štábu X.t d	SAČ 1 B/JOK: 1026; TEKCT:*
02:	Číslo	Číslo formuláře;
03:	VS	Trojčísli;
04:	Datum, čas	Souřadnice;
05:	Mapa	Datum a čas;
06:	Rok vydání	Index mapy;
07:	Charakteristika činnosti nepřítel	Čtyřčísli;
08:	Pravděpodobný záměr činnosti nepřítel	Závěry;
09:	Připravte se k vedení průzkumu v	Podstata zámyslu;
10:	Pásmo průzkumu vpravo	Uvést druh boje;
11:	Pásmo průzkumu vlevo	Souřadnice;
12:	Hlavní úsilí průzkumu	Souřadnice;
13:	Hlavní objekty průzkumu	Souřadnice;
14:	Připravít k zasazení průzkumné orgány	Uvést objekty nebo prostory;
15:	Pohotovost k plnění úkolu	Uvést počet a druh průzkumného orgánu;
16:	BN pro průzkum bude doručeno	Datum a čas;
17:	Další opatření	Datum, čas, místo;
		Volnou formou*;

Poznámky: – silně orámované části jsou určeny pro zpracování a předání v automatizovaném systému,
 – SAČ (služebně adresní část kódogramu),
 – číslo formuláře (pro PBN stanoveno 1111),
 – index mapy (pro mapu 1:50 000 index M1, 1:100 000 index M2),
 – * veškeré texty v ruštině,

zkum může být obsáhlejší, pak je nezbytné, aby bylo rozděleno do dvou nebo i více kódogramů.

První kódogram může zpravodajský náčelník divize odeslat příslušnému náčelníkovi pluku nebo jej uložit do paměti palubního počítače svého velitelsko-štábního vozidla a teprve po napsání obou je postupně odeslat. Podle mého názoru je první způsob výhodnější, protože neblokuje jednu z pamětí a umožňuje souběžnou práci zpravodajského náčelníka divize a pluku.

Varianata takto zpracovaného PBN – viz **tabulku 2**.

Po předání kódogramu, na základě symbolu v jeho služebně adresní části, informace na automatizovaném pracovišti

zpravodajského náčelníka pluku je zobrazena na displeji a dokumentována na tiskárně (může být zobrazena pouze na displeji a nebo dokumentována na tiskárně).

Zpravodajský náčelník pluku je schopen při použití předtisku dokumentu v návaznosti na přijaté informace poměrně rychle zpracovat potřebné podklady pro plnění úkolů průzkumu do vlastních dokumentů.

Podrobná analýza **ověření dokumentu** v praxi a vytváření jeho kladů a nedostatků by byla značně rozsáhlá. K vytvoření si názoru na tuto problematiku jsou postačující některé závěry, které z praktické činnosti ve srovnání s dosavadním způsobem jeho zpracování a předání vyplynuly. K nejpodstatnějším z nich patří:

Tabulka 2

KÓD	TEXT	PŘEDÁVANÝ TEXT
01:	PBN pro průzkum štábu X.td	SAČ 1 БЛОК: 0126; ТЕКСТ:*
02:	Číslo	1111;
03:	VS	001;
04:	Datum, čas	XXXXXXX YYYYYYY;
05:	Mapa	1406 1105;
06:	Rok vydání	M2;
07:	Charakteristika činnosti nepřítele	1976; 2АК СО ВСЕМИ ДИ- ВИЗИЯМИ В ПЕРВОМ ЕШЕЛОНЕ ПЕРЕХО- ДИТ К ЗАДЕРЖИВА- ЮЩИМ БОЕВЫМ ДЕЙСТВИЯМ. В ПО- ЛОСЕ ДИВИЗИИ ВЕ- ДУТ ОБОРОНИТЕЛЬ- НЫЕ БОИ ПОДРАЗ- ДЕЛЕНИЯ I ГПД;
08:	Pravděpodobný zámysl činnosti nepřítele	УПОРНОЙ ОБОРО- НОЙ ОСТАНОВИТЬ ДВИЖЕНИЕ 2А И СОЗДАТЬ УСЛОВИЯ ДЛЯ ВВОДА В СРАЖЕ- НИЕ 5АК;
09:	Připravte se k vedení průzkumu v	НАСТУПЛЕНИИ;
10:	Pásmo průzkumu vpravo	XXXXXXX YYYYYYY, XXXXXXX YYYYYYY,
11:	Pásmo průzkumu vlevo	XXXXXXX YYYYYYY, XXXXXXX YYYYYYY,
12:	Hlavní úsilí průzkumu	XXXXXXX YYYYYYY, XXXXXXX YYYYYYY, XXXXXXX YYYYYYY;
13:	Hlavní objekty průzkumu	ПКП I ГПД, КП 22МПБР, 225АДН, 224ТБ;
14:	Připravit k zasazení průzkumné orgány	РО, ОРД;
15:	Pohotovost k plnění úkolu	1406 1800;
16:	BN p o průzkum bude doručeno	1406 1630 КП *;
17:	Další opatření	

— zpracování dokumentu do konečné podoby, jeho předání a automatické dokumentování je výrazně rychlejší v automatizovaném systému (dokument není nutné kódovat),

— v automatizovaném systému je zabezpečeno předání dokumentu i v podmínkách REB,

— není nutné z mapy vyčítat souřadnice, které představují ve zpracovaném dokumentu více než 20 % všech použitých symbolů; údaje z mapy jsou přenášeny pomocí zařízení pro snímání souřadnic, což značně šetří čas odesílatele,

— zpracovaný dokument může být již

předem (po určité době) uložen v paměti palubního počítače,

— závažnějším nedostatkem je, že v automatizovaném systému technický proces snímání souřadnic neodpovídá potřebám zpravodajských orgánů z hlediska přesnosti snímaných souřadnic; značně se zvyšují nároky na uživatele systému, protože musí jednak ovládat dosavadní metody a formy práce a kromě toho musí znát a ovládat prostředky automatizace z hlediska technického i odborného; kromě toho je nezbytné brát v úvahu, že zatím není metodika práce zpravodajských orgánů v automatizovaném systému velení.

Pro činnost funkcionářů, kteří pracují v automatizovaném systému, je v současné době, kromě zvládnutí technické části, kterou pro svou činnost využívají, rozhodující to, aby iniciativně a aktivně hledali způsoby a metody pro co nejefektivnější využití systému ve své práci.

Cílem příspěvku bylo ukázat na jednu z variant možného zpracování předběžného bojového nařízení pro průzkum zpravodajským náčelníkem divize pro podřízené útvary v automatizovaném systému. Při současných obtížných možnostech vstupu k programovému zabezpečení a vzhledem k dalším omezujícím podmínkám je objasněna metoda jedním ze způsobů využití zpravodajské části vševojskového podsystému v praxi zpravodajských orgánů.

ROZVOJ RADIOELEKTRONICKÝCH PROSTŘEDKŮ NEPŘÍTELE, ZÁKLADNÍ ÚKOLY A POŽADAVKY NA RADIOELEKTRONICKÝ BOJ

Soudobý vědeckotechnický rozvoj se výrazně projevuje ve všech oblastech radioelektronického boje (REB). Celkové tempo rozvoje technického průzkumu, zavádění automatizovaných systémů velení a řízení (ASVR), spojení a prostředků REB nepříteli a vlastních vojsk se značně urychluje. Problematika REB nabývá na všeobecném charakteru a má zásadní vliv na vedení a výsledky operací a bojů. To potvrzují pro nás i dílčí poznatky a zkušenosti z lokálních válek, zvláště v oblasti PVO. Na jejich základě dále probíhá vývoj, výroba a zavádění nových radioelektronických prostředků, které vedou k jejich dalšímu zkvalitňování. Upřesňují se zásady jejich bojového použití v operacích a bojích a vlastní ochrany proti nim. Celkový vývoj směřuje k integraci elektronických systémů.

U pravděpodobného nepřítel je součástí REB i radioelektronický průzkum, a proto většina prostředků REB současně umožňuje řešení radioelektronického průzkumu, rušení i ničení radioelektronických prostředků (REP) protivníka. Síly a prostředky REB jsou trvale automatizovány a účinně je využívána i výpočetní technika. Ozbrojené síly NATO, USA a Francie se intenzívně připravují k vedení REB a považují jej za jeden z významných prvků ozbrojené konfrontace. Všeobecně převládá u nich názor, že ozbrojené operace budou zahájeny pod ochranou radioelektronického útoku, což plně potvrzují poznatky z lokálních válek, zejména na Středním východě a v Libanonu. Předpokládají využít síly a prostředky REB komplexním způsobem s použitím různých sil a prostředků z pevniny, ze vzduchu, z moře i kosmu.

V technickém průzkumu předpokládá nepřítel využít především letouny, vrtulníky a bezpilotní prostředky. Předpokládá se i využití průzkumných družic a jejich propojení se vzdušnými a pozemními prostředky průzkumu. Lze očekávat další rozvoj propojování průzkumných systémů s plněním úkolů radio-

elektronického umlčování a ničení REP protivníka, zaváděním a dalším vývojem průzkumných palebných systémů.

V pozemním vojsku pokračuje vývoj, výroba a zavádění účinnějších radiolokačních a elektronických prostředků průzkumu ve viditelné a zejména v neviditelné části elektromagnetického spektra, a to zejména pasívních prostředků určených pro vrtulníky, tanky a jiné zbraňové systémy. Také u laserových prostředků byly vyvinuty a do výzbroje zavedeny přenosné i mobilní dálkoměry, pozemní a letecké palubní ozařovače k průzkumu, ale i k ochraně živé síly a optických přístrojů.

Pokračuje trvalá modernizace a zavádění ASVŘ na všech stupních velení, která je maximálně integrovaná pomocí účinné výpočetní techniky. Systém velení je zabezpečován novými a účinnými systémy spojení ze země, vzduchu i kosmu.

K zabezpečení průzkumu pokračuje další zkvalitňování radiolokační techniky, kde se projevuje snaha vyvíjet, vyrábět a zavádět do výzbroje zcela odlišné systémy.

V oblasti radioelektronických opatření je důraz položen na vývoj komplexních účinnějších prostředků rádiového, radiotechnického průzkumu, rušení i ničení REP protivníka. Jde zejména o:

- vývoj rušičů řízených počítači, schopnými zjistit a uskutečnit rychlou analýzu, nastavení kmitočtu vysílače, zvolení správné modulace signálu k účinnému rušení REP protivníka v reálném čase,

- komplexní integraci systémů REB, které zahrnují prostředky radioelektronického průzkumu, rušení, klamání, ochrany proti REP protivníka a jeho aktivní ničení,

- zkvalitňování radioelektronické výzbroje a průzkumné vybavení speciálních letounů k radioelektronickému průzkumu a rušení,

- letouny taktického letectva, které jsou vyvíjeny a vybavovány účinnějšími prostředky REB k umlčování a vlastní ochraně proti prostředkům REB a ničení PVO pravděpodobného protivníka,

- další vývoj a širší využívání rušičů jednorázového použití,

- vývoj, výrobu a zavádění do výzbroje velkého množství bezpilotních prostředků určených k průzkumu, rušení i ničení REP protivníka,

- ochranu proti prostředkům REB protivníka, zároveň se přijímají další organizační a technická opatření, která směřují k vývoji, výrobě a zavádění účinnějších prostředků ochrany a maskování před radioelektronickým, optoelektronickým a laserovým průzkumem a rušením,

- modernizaci protiradiolokačních řízených střel, určených k umlčování a ničení REP protivníka,

- řešení problémů elektromagnetické koexistence (EMK), kde se přijímá řada organizačních a technických opatření.

Celkově je možné říci, že vývoj prostředků radioelektronického průzkumu, rušení a ničení REP a ochrana proti prostředkům REB protivníka směřuje ke zvyšování:

- účinnosti vedení radioelektronického průzkumu ze vzduchu, země i kosmu a předávání jeho výsledků v reálném čase k zabezpečení rušení a ničení REB protivníka,

- účinnosti rušení spojovacích sítí a všech typů REP protivníka ze vzduchu, země i kosmu,

— ochrany vlastních REP, spojovacích prostředků proti účinkům rádiového, radiotechnického, optoelektronického a laserového rušení a jejich ničení ze vzduchu, země i kosmu.

Z těchto závěrů rozvoje sil a prostředků radioelektronického průzkumu, REB, spojení a ASVR pravděpodobného nepřítele vyplývají i úkoly a požadavky na REB Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy a ČSLA.

Podle Bojového řádu pozemního vojska cílem REB je „**dezorganizovat velení vojskům nepřítele, snížit efektivnost vedení jeho technického průzkumu a používání zbraní a bojové techniky, současně zabezpečit společnou činnost vlastních systémů a prostředků velení vojskům a řízení zbraní**“.

Z toho vyplývají i základní úkoly pro REB:

1. Zjišťovat a upřesňovat údaje pro komplexní palebné ničení nepřátelských míst velení, spojovacích uzlů a dalších důležitých radioelektronických objektů, pracujících v systémech velení vojskům a řízení zbraní.

2. Rušit nepřátelské radioelektronické, optoelektronické a laserové prostředky nepřítele.

3. Ochránit vlastní radioelektronické, optoelektronické a laserové systémy, které jsou určeny pro velení a řízení zbraní.

4. Vést boj s nepřátelským technickým průzkumem.

Stanoveného cíle REB lze tedy dosáhnout jen důsledným uskutečňováním všech úkolů a opatření v této oblasti. Jak vyplývá z cíle a úkolů, REB je tedy jedním z nejdůležitějších druhů bojového zabezpečení ve vševojskových operacích a bojích. Z těchto závěrů v oblasti technického průzkumu, spojení, ASVR a REB vyplývá, že výzkum, vývoj, výroba a zavádění uvedených prostředků do výzbroje pravděpodobného nepřítele umožňuje jeho moderním zbraňovým systémům a bojové technice vést přesné úderu a palby do velké hloubky, přenášet rychle bojové úsilí, dosahovat vysokých temp i v nejobtížnějších podmínkách, ve dne i v noci a ničit protistojícího protivníka.

Současné spojovací systémy nepřítele (rádiové, radioreléové, troposférické, družicové a jiné) umožňují koordinovaně velet a včas používat různých druhů ozbrojených sil a druhů vojsk ke splnění daných cílů a úkolů v operacích a bojích.

Radioelektronické prostředky průzkumu nepřítele získávají věrohodné zprávy o protivníkovi v reálném čase a určují přesné souřadnice objektů ničení a rušení.

Zároveň mu umožňují vést různé druhy rušení k umlčení nebo ke ztížení bojové činnosti REP protivníka.

Zbraňové radioelektronické systémy navedení nepřítele zabezpečují přesné vedení palby a úderů k ničení zjištěných REP protivníka v poměrně velkých hloubkách.

Současné možnosti v REB jsou značné a v perspektivě jejich dalšího rozvoje dále porostou, budou mít stále komplexnější charakter použití, zvláště ve spojení průzkumu, rušení a ničení. Účinnější řešení lze předpokládat i při ochraně vlastních REP, optoelektronických a laserových prostředků nepřítele před účinky REB protivníka.

Rozhodující úlohu ke splnění cíle a úkolů REB ve Spojených ozbrojených silách členských států Varšavské smlouvy a v ČSLA bude sehrávat radioelektronický, optoelektronický a laserový průzkum, který se nezařazuje do oblasti REB. Avšak bez jeho výsledků, zvláště věrohodnosti a včasnosti, nelze úkoly REB směrem k nepříteli účinně plnit.

Lze předpokládat, že rozvoj perspektivních prostředků technického průzkumu a REB bude stejně jako v armádách NATO zaměřen na celkovou integraci elektronických systémů, což znamená propojení technického průzkumu, rušení a ničení REP nepřítele se zabezpečením činnosti v reálném čase. K tomu lze předpokládat vyšší a účinnější využití výpočetní techniky a celkovou automatizaci při řešení úkolů REB, kde komplexní automatizace velení a řízení REB je základním a prvořadým požadavkem k úspěšnému řešení úkolů REB. Lze předpokládat snahu ke zdvojování systému REB z hlediska jejich spolehlivosti a účinnosti. Tím bude postupně stírán rozdíl mezi protiradiiovými, protiradiotechnickými, protinavigačními, protielektronickými a protilaserovými opatřeními, tvořenými automaticky číslicově řízenými rušícími a ničícími systémy REP nepřítele.

V ČSLA půjde především o dovoz moderních systémů a prostředků REB ze Sovětského svazu, eventuálně dalších členských států Varšavské smlouvy, popřípadě výzkum, vývoj a výrobu v podmínkách ČSSR.

Ve využití a modernizaci řídicích systémů pro prostředky REB v dalším období jde o modernizaci a zavádění automatizovaných systémů velení a řízení v rámci pozemních vojsk, letectva a PVOS ve prospěch plnění úkolů REB. V radiotechnickém průzkumu lze předpokládat v ČSLA další modernizaci a využití průzkumného zařízení KRPT 86[81] ve prospěch zpravodajského systému, druhů vojsk, zvláště PVO a letectva při využití pasívních zdrojů elektromagnetického záření nepřítele.

Vzhledem k vývoji a používání radiolokační techniky milimetrového vlnového pásma lze předpokládat vývoj, výrobu a zavádění rušičů tohoto pásma. Také se zvýší úsilí ve výzkumu, vývoji, výrobě rušičů jednorázového použití s různými způsoby dopravy do blízkosti REP nepřítele. Rovněž musíme počítat s vývojem a výrobou bezpilotních prostředků a jejich zaváděním k průzkumu, rušení a ničení REP nepřítele i s dalším zkvalitňováním možností protiradiolokačních řízených střel.

Při plnění úkolů REB ve frontových operacích je nutné další posilování pozemního vojska, vojenského letectva a vojska PVOS silami a prostředky REB, dále prostředky radioelektronického průzkumu u pozemních vojsk zejména na stupni vševojskové a tankové divize.

Největší význam v REB bude i nadále mít ničení nepřátelských REP a objektů s cílem narušit řízení raketového vojska, uskupení taktického a vojenského letectva, dělostřelectva, systémy technického průzkumu a radioelektronického rušení.

V pásmu činnosti frontu bude mít nepřítel velké množství různých radioelektronických prostředků — stanice rádiového, radioreléového, troposférického a družicového spojení, pozemní a palubní radiolokátory, radionavigační zařízení, optoelektronické a laserové prostředky průzkumu, řízení a navedení zbraní, pozemní a palubní prostředky radioelektronického průzkumu a REB. Jejich kvalita se bude nadále zvyšovat.

V současné době a zvláště v perspektivě je nutné předpokládat používání účinnějších systémů dalekého průzkumu a uvědomování v rámci ASVR PVO a letectva (např. AWACS a NAEW) a různých průzkumných a palebných systémů strategického, operačního a taktického použití.

Např. v útočném pásmu frontu od předního okraje do operační hloubky nepřátelské obrany (asi 400 km) lze předpokládat v současné době 263 až 333 důležitých míst velení a radioelektronických objektů, z toho na hlavním

směru úderu 87 až 116. Jejich rozložení v operačním uskupení bude různé. Přitom je však nutné počítat z hlediska možných variant uskupení, že největší hustota těchto REP bude v taktické hloubce (70 až 80 %), tedy v pásmu dosahu dělostřelectva a taktických řízených střel.

Ve frontových operacích mohou být vyčleněny k plnění úkolů REB síly a prostředky raketového vojska, letectva, vzdušné výsadky, operační manévrovací skupiny, průzkumné a vševojskové jednotky k ničení systémů velení, průzkumu a REB i jiných radioelektronických objektů nepřítele.

Útvary a jednotky REB frontu, svazů a svazků pozemního vojska, letectva a vojska PVOS v součinnosti s útvary a jednotkami průzkumu zpravodajských orgánů, letectva a PVOS jsou především určeny ke zjišťování a rušení REP nepřítele.

Ve frontových operacích budou úkoly ničení a radioelektronického rušení zaměřeny na:

- velitelská stanoviště, spojovací uzly, radioelektronické systémy a prostředky velení svazů, svazků a útvarů pozemního vojska,
- radioelektronické systémy a prostředky řízení úderů a paleb raketových a dělostřeleckých svazků a útvarů,
- velitelská stanoviště a systémy řízení a navedení letectva, uvědomování PVO, střediska a stanoviště řízení a uvědomování taktického letectva a PVO,
- radioelektronická zařízení průzkumných palebných systémů a vysoce přesných zbraní,
- palubní radiolokační stanice a prostředky k zabezpečení radionavigace,
- pozemní radiolokátory, laserová a optoelektronická průzkumná zařízení a prostředky k řízení dělostřelectva, tanků a protitankových zbraní,
- útvary, jednotky a orgány průzkumu a REB.

Úkoly v ničení a rušení budou různé podle jednotlivých období frontové operace.

V přípravě frontové operace bude důraz položen na skrytí vojsk a objektů před nepřátelským technickým průzkumem a vedení boje s ním.

V průběhu frontové operace bude hlavním cílem REB dezorganizovat systém velení, ničit a rušit zjištěné REP nepřítele.

Úkoly REB při ničení nepřítele předpokládají ničit REP, systémy velení, řízení a navedení zbraňových a průzkumných systémů a prostředky REB nepřítele jadernými a konvenčními zbraněmi. Na ničení se bude podílet raketové vojsko a dělostřelectvo, výsadky, diverzní průzkumné skupiny, letectvo, tankové a motostřelecké útvary a jednotky údery, palbou, přepady a léčkami. Radioelektronické prostředky nepřítele ve vzdušném prostoru budou ničit síly a prostředky frontového stíhacího letectva, PVO frontu v součinnosti s vojskem PVOS.

Rušení REP nepřítele bude spočívat v rušení přijímacích systémů spojení, radiolokace a radionavigace speciálními zdroji elektromagnetické energie útvary a jednotkami REB vybavenými pozemními a palubními rušiči různého určení.

Současně bude nutné počítat i s využitím stálých rušících zařízení, dále i s použitím rušičů jednorázového použití a různých prostředků pasivního rušení. Letectvo bude účinně využívat zabudované rušiče na palubách letounů k vedení aktivního a pasivního rušení, zejména radiolokačních stanic PVO a letectva ve vzduchu.

Významnou úlohu v boji s nepřátelskými silami a prostředky bude stále více sehrávat **ochrana vlastních REP**, kterou musí uskutečňovat všechny druhy vojsk s využitím speciálních prostředků a metod ochrany proti nepřátelskému rušení. Vlastní koordinaci opatření k ochraně navrhuji orgány REB. Mimořádnou úlohu vedle technických opatření proti nepřátelskému rušení bude mít vysoká připravenost jednotek a jednotlivců obsluhujících REP k činnosti za podmínek značného použití prostředků radioelektronického rušení nepřítelem. Bude to především využití zkušeností a psychická připravenost, což plně prokázaly zkušenosti v oblasti PVO v lokálních válkách. Jde především o řešení účinné ochrany proti rušení speciálními rušiči ze země i ze vzduchu, při použití rušičů jednorázového použití, proti účinkům samonaváděcích protiradiolokačních RS určených k ničení a rušení REP a proti účinkům elektromagnetického impulsu při jaderných výbuchích.

Vzhledem k nasycenosti vlastních vojsk má významnou úlohu **řešení ochrany vlastních REP před vzájemným rušením**, které předpokládá přijímat a realizovat organizační a technická opatření. K hlavním organizačním opatřením bude především patřit:

- racionální rozdělení a evidence používání jednotlivých pásem kmitočtů pro provoz REP,
- úprava režimů práce podle kmitočtů, času a směrů,
- vhodné rozmístění REP v daném prostoru,
- kontrola používaného elektromagnetického spektra a dodržování stanovených norem a doporučení k elektromagnetické koexistenci (EMK).

K základním technickým opatřením a způsobům zabezpečení EMK patří:

- racionální výběr pásem kmitočtů pro REP,
- snižování výkonu bočních vyzařovacích charakteristik a citlivost kanálů vedlejšího rádiového příjmu,
- zúžení směrových diagramů antén,
- provoz s minimálním možným výkonem vysílačů,
- úprava zařízení umístěných uvnitř objektů proti vzájemnému rušení,
- náhodné skokové přeladění nosných kmitočtů nebo provoz metodou rozprostřeného spektra.

Organizační opatření k zabezpečení EMK je nutné chápat jako nepřetržitý proces, spojený s řešením vzniklých nebo potenciálně možných situací, při nichž dochází ke vzájemnému rušení mezi nejdůležitějšími REP.

Stále větší význam bude v organizaci REB sehrávat **boj s nepřátelským technickým průzkumem**. Na něm se musí podílet všechny druhy vojsk a zvláště síly a prostředky k ničení průzkumných prostředků na zemi a ve vzduchu [např. letectvo, raketové vojsko, dělostřelectvo, PVO a výsadkové vojsko] a k jejich rušení (jednotky a útvary REB pozemních vojsk a letectva).

Značný význam v boji s nepřátelským technickým průzkumem budou mít nadále pasivní opatření, která musí účinně řešit všechny druhy vojsk na všech stupních. Bude k nim patřit maskování, klamná činnost, imitace, demonstrační činnost a legendování.

Významnou úlohu bude sehrávat maskování proti vizuálnímu a fotografickému průzkumu, infračervenému, rádiovému, radiotechnickému a radiolokačnímu, které se uskutečňuje dvěma základními metodami, a to zastíráním a klamáním. Je nutné předpokládat, že nepřítel k vedení průzkumu bude zpravidla používat různé technické prostředky. Proto boj s ním musí být veden komplex-

ně, a to vhodným a účinným maskováním před nepřátelským technickým průzkumem, především:

- použitím aktivních a pasivních způsobů maskování,
- maskováním reálných objektů a imitací činnosti v klamných objektech,
- zjišťováním, odstraňováním nebo oslabováním příznaků, demaskujících činnost REP, techniky REB a bojové techniky.

Nejúčinněji se na pasivních opatřeních ochrany před nepřátelským technickým průzkumem budou podílet samotné útvary a jednotky REB vytvářením klamných radioelektronických objektů, spojovací vojsko vytvářením klamných rádiových sítí a jejich klamnou činností a dále útvary a jednotky ženijního a chemického vojska.

Boj s technickým průzkumem nepřítele má značný význam již v mírové době, kdy nepřítel se trvale snaží a uskutečňuje účinný radioelektronický průzkum ze země, vzduchu i kosmu, zvláště ve směru k systému PVO.

Všechny plněné úkoly v rámci REB jsou však plně závislé na kvalitě a výsledcích průzkumu REP nepřítele. Jeho cílem je zjištění nepřátelských systémů velení vojskům a řízení zbraní, průzkumu a REB, objektů ničení a radiotechnického rušení v jejich operační a bojové sestavě. Dále jeho úkolem je zjistit prostory rozmístění míst velení, spojovacích uzlů, radiolokačních stanic a jiných nepřátelských radioelektronických objektů. Přitom stanovit jejich určení, důležitost, režim práce a základní takticko-technické parametry a charakteristiky. I přesto, že jsou v útvarech a jednotkách REB vlastní systémy radioelektronického průzkumu, jsou do značné míry závislé na získaných údajích od sil a prostředků průzkumných útvarů pozemních vojsk, vojenského letectva, vojska PVO, PVOS a jiných druhů vojsk. Proto integrace sil a prostředků průzkumu do budoucna je zcela nezbytná a vyžaduje maximální automatizaci celého systému průzkumu a jeho propojení na útvary a jednotky REB k zabezpečení účinného rušení zjištěných REP nepřítele v reálném čase.

V příštích letech, kdy nepřítel bude trvale zkvalitňovat vybavení vojsk a organizaci technického průzkumu radioelektronickými, elektrooptickými a laserovými prostředky a zdokonalovat prostředky a organizaci REB, zvýší se značně požadavky na organizaci a vedení technického průzkumu a radioelektronického boje. To předpokládá, že budeme muset zkvalitňovat síly a prostředky technického průzkumu a REB cestou přijímání technických a organizačních opatření ke zvýšení efektivnosti, zvláště pak těsnějšího sepětí technického průzkumu s úkoly radioelektronického boje.

PŘECHOD K NOVÉ KVALITĚ ŘÍZENÍ VOJSKOVÉHO LETECTVA

Historie vzniku vojenského letectva sahá do dob první světové války, kdy vojenské letectvo vzniklo a získalo první zkušenosti z bojové činnosti. Vytvářené letecké útvary se přímo podřizovaly velitelům pozemního vojska.

V období před druhou světovou válkou tvořily vojenské letectvo v kapitalistických státech hlavně jednotky průzkumného letectva a z menší části stíhacího letectva. Názorům na jeho použití odpovídala i organizace tohoto letectva, které plnilo v podstatě úkoly vzdušného průzkumu ve prospěch pozemního vojska a jeho obrany na bojišti proti úderům ze vzduchu.

Názory sovětského velení v této době byly mnohem komplexnější. Vojenské letectvo bylo rozděleno na vojenské letectvo speciálně určené k součinnosti s pozemním vojskem a na operační letectvo, které působilo v souladu s cíli operace a války bez úzké součinnosti s pozemním vojskem. Ve vojenském letectvu byly zařazeny průzkumné letouny, letouny pro řízení palby dělostřelectva, bitevní střemhlav bombardující letouny, letouny pro blízké bombardování a určitá část stíhacích letounů, tzn. ty druhy letectva, které byly nejvíce přizpůsobeny k součinnosti s pozemním vojskem.

V průběhu Velké vlastenecké války došlo ke zrušení vojenského letectva s cílem uskutečnit centralizaci velení letectvu. Letectvu byla v průběhu druhého a třetího období války vyčleněna většina bitevních a bombardovacích svazků a útvarů k plnění úkolů dříve ukládaných vojenskému letectvu, tj. ničení nepřátelské živé síly a techniky na bojišti a v bližší operační hloubce. Jako mohutný prostředek letecké podpory působilo hlavně v taktické součinnosti s vševojskovými a tankovými armádami. V poválečných letech se názory na leteckou podporu pozemních vojsk dále vyvíjely.

K převratným změnám ve prospěch vojenského letectva došlo zavedením vrtulníků do výzbroje armád, zvláště bojových vrtulníků, vyzbrojených protitankovými řízenými střelami. Útvary a jednotky vrtulníků vytvořily samostatný druh letectva — vojenské letectvo.

Zkušenosti z bojového použití vojskového letectva v lokálních válkách svědčí o jeho rozsáhlém a všestranném použití v současném vševojskovém boji. Bylo využíváno především k:

- ničení pohyblivých obrněných cílů na bojištích,
- průzkumu všeho druhu,
- REB,
- zabezpečení velení,
- přepravě vojsk a materiálu.

S rozvojem vojskového letectva bylo nutné řešit otázky úzké součinnosti s pozemním vojskem při podpoře jeho bojové činnosti a s jeho PVO při přeletech nad vojsky v operační sestavě. Za tím účelem byli vysíláni představitelé letectva na různé stupně velení pozemních vojsk.

Do sedmdesátých let v naší armádě zprostředkovávaly součinnost u vševojskových armád **letecké operační skupiny (LOS)**, od sedmdesátých let do současné doby to byla **střediska bojového velení letectva letecké armády**. **Oba tyto orgány byly předurčeny k plnění součinnostních úkolů, ale útvary a jednotky vojskového letectva do jejich přímé podřízenosti nepatřily.**

Od roku 1980 se při cvičeních v naší armádě ověřoval nový systém velení vojskovému letectvu, a to jako organická součást **velitelství vševojskové armády — velitelství letectva** se skupinami bojového velení letectva pro svazky a leteckými návodčími. Od první ukázky této činnosti v roce 1981, organizované v ČSLA štábem Spojených ozbrojených sil, bylo zřejmé, že jde o kvalitativní posun v řízení letectva v pásmu vševojskové armády. Významné bylo to, že souběžně s tím byla zřízena i společná velitelská stanoviště PVO a letectva na stupni frontu a armády a naváděcí stanoviště letectva na velitelských stanovištích (VS) protiletadlových pluků armád a divizí. Tímto opatřením se vytvořily podmínky k velení stíhacímu letectvu a PVO z jednoho místa a rovněž k zajištění bezpečnosti vlastního letectva. Zkušenosti dokazují, že jde o velmi progresivní prvek řízení s předpoklady pro automatizaci řady činností a vazeb s PVOS. Vybudovaná mobilní pracoviště, o kterých v našem časopise bylo již pojednáváno, vytvářejí pro zkvalitnění bojové činnosti letectva další předpoklady.

Nutnost změny ve velení vojskovému letectvu si objektivně vyžadují nové podmínky v jeho organizaci, rozvoji a hlavně v perspektivách jeho výstavby. Rovněž odtrženost středisek bojového velení od vševojskových armád nezabezpečovala včasné zaujetí míst velení, dostatečnou sladěnost při přechodu z mírového na válečný stav a při vedení bojové činnosti efektivní využívání bojových možností úsilí přiděleného vojskovému a frontovému letectvu. Složitá součinnost prodlužovala dobu úderu na výzvu a neumožňovala veliteli vševojskové armády rychlé rozhodování k využití tak významné úderné síly.

Nový prvek velení vojskovému letectvu vytváří lepší podmínky pro efektivní využití sil a prostředků letectva a PVO armády především tím, že:

- zjednodušuje součinnost mezi letectvem frontu a velitelstvím vševojskové armády,
- vytváří podmínky pro lepší zajištění bezpečnosti vlastního letectva před palbou vlastních prostředků PVO,
- umožňuje získání a využití jednotné informace o vzdušné situaci včetně společného využívání některých technických prostředků velení,
- přímo velí armádnímu kompletu vojskového letectva,

— zvyšuje možnosti pro komplexnější použití letectva a vojska PVO při plnění rozhodujících úkolů.

Velitelství letectva armády (VLA) se skupinami bojového velení (SkBV), stanovišti pro navedení na pozemní a vzdušné cíle (SNPVC) a radionavigačními body (RNB) zajišťují centralizované řízení letectva armády a využití vyčleněného úsilí vojskového a frontového letectva frontu při plnění bojových úkolů v součinnosti s pozemními vojsky armády a také bezpečnost letů v prostoru činnosti prostředků PVO pozemního vojska armády.

Řízení bojové činnosti letectva v pásmu armády a řešení požadavků součinnosti s pozemními vojsky armády se uskutečňuje na společném velitelském stanovišti letectva a PVO armády (SVSL a PVO A), které je rozmísťováno v prostoru velitelského stanoviště vševojskové armády, přes SkBV rozmístěné na VS prvosledových msd (td) a letecké návodčí (LN) na VS prvosledových msp, mspr (tp, tpr), SNPVC rozmístěném společně s VS plrp armády (divíze) a RNŘ.

Velitelství letectva armády na společném velitelském stanovišti letectva a PVO armád by mělo, podle mého názoru, společně s oddělením PVO armády organizovat a plnit tyto úkoly:

- shromažďovat, zevšeobecňovat a předávat zprávy o činnosti nepřítele ve vzduchu a na zemi,
- plánovat bojové použití vojskového letectva, prostředků PVO a jejich součinnost s pozemními vojsky a frontovým letectvem,
- určovat úkoly frontovému letectvu, které bude působit ve prospěch armády, a vyžadovat jeho vzlety v rozsahu bojového úsilí přiděleného velitelem frontu,
- řídit a koordinovat lety vojskového letectva a frontového letectva prolétávajícího pásmem odpovědnosti armády,
- velet vojskovému letectvu a letounům z vyčleněného úsilí frontového letectva působícího v pásmu činnosti armády,
- organizovat opatření k zajištění bezpečnosti letů před činností vlastní PVO a bezpečnost pozemních vojsk před úderem vlastního letectva,
- plánovat letištní manévry vojskového letectva a manévry prostředky PVO vševojskové armády,
- organizovat, plánovat a řídit materiální technické, letištní, radiotechnické, spojovací, týlové a technické zabezpečení vojskového letectva a vojska PVO armády,
- organizovat jednotný systém průzkumu vzdušného prostoru a výměny informací o vzdušné situaci.

Ke splnění těchto úkolů na společném velitelském stanovišti velitelství letectva a PVO zabezpečuje v období:

1. Přípravy k bojové činnosti:

- systém shromažďování, vyhodnocování a předávání zpráv o činnosti nepřítele ve vzduchu a na zemi,
- předkládá veliteli armády bojové možnosti a stav bojové pohotovosti vojskového letectva, sil a prostředků vojska PVO a možnosti orgánů řízení letectva armády,
- navrhuje veliteli armády úkoly, prostory a cíle činnosti vojskového a frontového letectva a způsob bojového použití vojska PVO v armádní operaci,
- plánuje a navrhuje rozmístění vojskového letectva armády, naváděcích

stanovišť na pozemní cíle, stanovišť řízení a kontroly letů, radionavigačních bodů a jejich manévr,

- plánuje a organizuje materiálně technické, letištní, radiotechnické, spojovací, týlové a technické zabezpečení vojskového letectva a prostředků PVO armády,

- zpracovává plán bojové činnosti vojskového a frontového letectva ve prospěch armády a plánovou tabulku letů vojskového a frontového letectva,
- účastní se zpracování plánu součinnosti letectva s vojsky armády a plánu součinnosti s vojsky PVOS,

- podílí se na upřesňování zásad zajišťování bezpečnosti letů v prostorech činnosti prostředků PVO armády a při společné činnosti letectva a RVD, zvláště při použití jaderných zbraní; dále na označování předního okraje linie fronty (vlastních vojsk) a doručuje je letectvu armády a frontu,

- organizuje pátrací a záchrannou službu osádkám letounů v nouzi vlastními prostředky i silami a prostředky pozemních vojsk,

- předkládá VS letectva a PVO frontu požadavky na čerpání vyčleněného úsilí frontového letectva ve prospěch vševojskové armády.

2. Vedení bojové činnosti:

- udržuje neustálý přehled o pozemní a vzdušné situaci vlastních vojsk a nepřítele, uvědomuje o vzdušné situaci a vyhlašuje varovné signály,

- předkládá veliteli armády návrhy na použití letectva ve prospěch armády,

- řídí bojovou činnost vojskového letectva, sil a prostředků PVO armády, jejich manévr a všestranné zabezpečení,

- uskutečňuje výzvu letounů letectva frontu k bojové činnosti v době schválené velitelem letectva frontu přímo u vyčleněných leteckých svazků a útvarů a v době, která není ve schváleném požadavku, prostřednictvím VS letectva a PVO frontu,

- informuje VS letectva a PVO frontu, součinnostní letecké svazky a útvary a divize PVOS o pozemní a vzdušné situaci v pásmu armády, o úkolech plněných vojsky armády, o průběhu linie fronty a upřesňuje cíle, doby vzletu a úderů; seznamuje je s radiační, chemickou, povětrnostní a radioelektronickou situací v prostoru armády,

- s využitím podřízených naváděcích stanovišť, stanovišť řízení a kontroly letů, radionavigačních bodů, skupin bojového velení, míst řízení a kontroly letů a leteckých návodčích řídí lety a navádění letounů frontového a vojskového letectva působícího ve prospěch armády, nebo letouny, jejichž lety mu bylo nařízeno řídit, a informuje VS součinnostních leteckých svazků a útvarů o změnách režimu letů vlastních letounů v prostorech bojové činnosti armádních a divizních prostředků PVO,

- udržuje součinnost s VS letectva a PVO frontu a divizemi PVOS při odražení hromadných úderů letectva nepřítele,

- informuje velitele armády, VS letectva a PVO frontu a VS součinnostních leteckých svazků a útvarů a divize PVOS o přijatých rozhodnutích a o výsledcích bojové činnosti ve prospěch armády,

- činí opatření k zajištění bezpečnosti letů v prostoru odpovědnosti armády, zvláště pak před palbou vlastních prostředků PVO a kontroluje jejich dodržování, hlásí prostředkům PVO průlety vlastních letadel prostory jejich bojové činnosti,

— hlásí VS letectva a PVO frontu údaje o osádkách letounů v nouzi, organizuje pátrání a jejich záchranu v pásmu armády a řídí vrtulníky k tomu účelu vyčleněné,

— řídí obnovu bojeschopnosti vojenského letectva a PVO, obnovu narušeného systému velení a spojení.

Z určení vojenského letectva je zřejmé, že vzhledem k takticko-technickým a bojovým možnostem svých vrtulníků bude je používat především k ničení pozemních, zejména pohyblivých objektů na bojišti, dále ke zvýšení pohyblivosti vojsk a k zabezpečení jejich bojové činnosti. Všechny úkoly plní v úzké součinnosti s útvary a svazky pozemního vojska a frontového letectva.

Pro vševojskové velitele bude vojenské letectvo v nové organizační struktuře a systému velení účinnějším pomocníkem při řešení všech taktických i operačních úkolů. Efektivnost nově vytvořených podmínek dále prohloubí bojové využití specifických vlastností vojenského letectva vyzbrojeného různými typy vrtulníků, které umožňují:

— rozmísťovat vrtulníkové útvary a jednotky na polních plochách, což je výhodné pro maskování a volnost letištního manévru,

— udržovat v pohotovosti vrtulníkové jednotky na neupravených plochách v blízkosti prostoru jejich bojové činnosti, což jim umožní rychle přiletět do prostoru bojové činnosti,

— přistávat na plochách malých rozměrů v prostoru rozmístění útvarů a svazků pozemního vojska; to je příznivé pro společné působení,

— ničit nepřátelské objekty, především pohyblivé obrněné cíle v malé vzdálenosti před bojovými sestavami vlastních vojsk, za použití různých ničivých prostředků,

— vysazovat do nepřátelského týlu živou sílu a bojovou techniku pozemního vojska, a to ve dne i v noci, za normálních i ztížených povětrnostních podmínek, zpravidla v přízemních výškách, kdy lze využít terénní nerovnosti k maskování,

— přepravovat živou sílu, bojovou techniku a materiál.

Vrtulníky mohou létat ve dne za vodorovné dohlednosti 700 až 1000 m a při výšce spodní hranice mraků 70 až 100 m. Za šera a v noci za vodorovné dohlednosti 1000 až 1500 m a při výšce spodní hranice mraků 100 až 150 m. Tyto vlastnosti charakteristické pro činnost vrtulníků umožňují, aby útvary a jednotky vojenského letectva plnily široký okruh úkolů v zájmu pozemního vojska, za různé bojové a povětrnostní situace a v kterékoli denní době.

Při plánování a vedení bojové činnosti a operací je třeba plně využívat vlastností vrtulníků, zkušeností z bojového použití a současně respektovat zvláštnosti těchto vzdušných bojových prostředků, jako jsou:

— nepřetržitá vysoká pohotovost útvarů (jednotek) vojenského letectva k bojové činnosti,

— používání vojenského letectva ve vševojskovém boji a operaci vševojskové (tankové) armády se uskuteční zpravidla podle rozhodnutí a plánu velitele armády a velitelů motostřeleckých (tankových) divízi,

— vhodná kombinace centralizovaného a decentralizovaného velení útvarům (jednotkám) vojenského letectva v rámci armády,

— soustředění hlavního úsilí vojenského letectva na plnění nejdůležitějších úkolů na hlavním směru činnosti vojsk,

— neustálá a přesná součinnost útvarů (jednotek) vojskového letectva se svazky (útvary, jednotkami) pozemního vojska a frontového letectva.
— překvapivost a rychlost působení.

Nové velení vojskovému letectvu je vytvořeno s předpokladem dalšího jeho rozvoje. Příští možné válečné střetnutí by se vyznačovalo hromadným použitím bojových vrtulníků, zvláště proti obrněným a pohyblivým cílům v taktické hloubce. Počty vrtulníků v pozemních vojskách NATO, především v americké armádě, ale i v Sovětské armádě, ukazují, jaký význam tomuto druhu vojska je přisuzován.

Na základě tohoto vývoje lze usuzovat, že rozvoj našeho vojskového letectva bude po kvalitativní, ale i kvantitativní stránce podporován vševojskovými veliteli, kteří v něm mají a dále budou mít velkou údernou sílu a přepravní kapacitu s vysokou manévrovací schopností, prostředek k získání přesných informací a zabezpečení velení.

Rozvoj vojskového letectva bude pravděpodobně směřovat ve frontovém kompletu cestou zvyšování počtu vrtulníků pro přepravu taktických a operačních výsadek a bojových vrtulníků. V armádním kompletu by bylo účelné perspektivně sledovat zvyšování počtu bojových vrtulníků ve vrtulníkových plucích, armádních a divizních letkách velení a průzkumu (letky 18 až 20 vrtulníků, pluky 60 i více). Pro zabezpečení přepravy bojové techniky, zvláště ve frontovém kompletu, je vhodné zavádět vrtulníky s větší únosností, velkým objemem kabin a doletem. Bojové vrtulníky, které jsou zaváděny, mají vyšší rychlost, větší manévrovost a moderní raketovou výzbroj proti obrněným pozemním cílům a jsou zároveň vybavené raketami „vzduch-vzduch“ k boji proti vrtulníkům nepřítele. Samozřejmě by mělo být i jejich vybavení prostředky REB a pancéřování životně důležitých částí.

Mimořádný význam v další bojové přípravě vojskového letectva a jeho rozvoji má výchova pilotů, letovodů a operátorů, osádek a velitelů letek a pluků. Rozmanitý je i rozsah bojových úkolů, které plní útvary a jednotky vojskového letectva. Převážně působí v přízemních výškách, za silné odvetné činnosti nepřátelské PVO, v rychle se měnící pozemní a vzdušné situaci. To vše klade vysoké nároky na výkonné letce vojskového letectva. Velitelé jednotek a útvarů musí mít všechny vlastnosti vynikajícího pilota, být výtečně takticky připraveni, dále je nutné, aby měli návyky v rychlém hodnocení situace, rozhodování a ukládání úkolů. **Zaměření výcviku a výchovy k těmto vlastnostem se musí stát jedním z hlavních úkolů velitelství letectva armády, ale i dalších oddělení a funkcionářů vševojskové armády.**

K ORGANIZACI ŽENIJNÍHO ZABEZPEČENÍ NÁSILNÉHO PŘECHODU VODNÍCH PŘEKÁŽEK DIVIZÍ Z CHODU

Každý vodní tok, který omezuje pohyb vojsk na bojišti, se nutně stává překážkou. Pokud je vodní překážka využívána současně jako výhodná čára pro organizaci obrany, bude vždy zesilována různými opatřeními, především ženijními zátarasy. Proto útočící divize bude nucena při plnění bojového úkolu a v souladu s ustanovením předpisu Všeob-R-1, čl. 166 a 167 organizovat současně i násilný přechod vodních překážek. Jeho organizace v útoku divize tedy nebude výjimkou, ale pravidlem.

Na organizaci a uskutečnění násilného přechodu vodní překážky divize, včetně ženijního zabezpečení, bude mít zejména vliv:

- stanovený bojový úkol,
- charakter vodní překážky a terénu na přístupech k ní,
- charakter obrany nepřítele na přístupech k vodní překážce a na ní.

K nejvýznamnějším opatřením přípravy k násilnému přechodu předem nastaveného odřadu a útvarů prvního sledu divize je získat čas a pokud to bude možné úplné zprávy o konkrétním charakteru vodní překážky (především její šířku, hloubku a rychlost proudu), ale zejména o slabých místech v obraně nepřítele na vodní překážce. K tomu je nutné včas organizovat a vyslat

průzkum a jednotky určené pro zřízení přepravišť. Tím se vytvoří optimální podmínky pro včasné a plynulé zahájení přepravy jednotek prvního sledu, dále přepravy dalších sledů a tak předpoklady k rozvinutí útoku na protilehlém břehu.

Splnění celkového úkolu divize při násilném přechodu vodní překážky může do značné míry ovlivnit důsledně organizované ženijní zabezpečení.

Ženijní zabezpečení násilného přechodu vodní překážky z chodu je nedílnou součástí organizace ženijního zabezpečení útoku divize. Uskutečňuje se na základě rozhodnutí velitele divize a upřesňuje je při bližování vojsk k vodní překážce.

Cílem ženijního zabezpečení násilného přechodu vodní překážky z chodu je:

- dosáhnout překvapivosti,
- zajistit plynulou přepravu,
- zabezpečit boj divize na protilehlém břehu.

Ženijní zabezpečení násilného přechodu vodních překážek z chodu zahrnuje:

- ženijní průzkum vodní překážky, terénu a nepřítele na přístupech k vodní překážce,
- úpravu cest, zabezpečení přesunu a manévru útvarů divize a přepravními prostředky k vodní překážce,

— zřizování průchodů v ženijních zá-
rasech všeho druhu, v rozrušeném terénu
a překážkách na přístupech k vodní pře-
kážce, na březích a ve vodě,

— zřizování a udržování přepravišť a
manévr přepravními prostředky,

— zřizování ženijních zátarasů k ochra-
ně přepravišť a při odrazení protizvěti
nepřítele,

— budování ochranných staveb při upev-
ňování dobytého terénu na protilehlém
břehu,

— ženijní opatření při odstraňování ná-
sledků po napadení přepravišť ZHN ne-
přítelem,

— ženijní opatření k maskování přepra-
višť a činnosti vojsk,

— ženijní opatření v rámci pořádkové,
záchranné a vyprošťovací služby.

Z tohoto výpočtu úkolů a opatření že-
nijního zabezpečení a v souladu s průbě-
hem útoku divize se tato a další opatření
organizačního charakteru budou realizo-
vat:

— v průběhu boje divize na přístupech
k vodní překážce,

— při boji o vodní překážku a při za-
hájení násilného přechodu,

— při rozvíjení útoku divize na proti-
lehlém břehu.

**Obsahem ženijního zabezpečení boje di-
vize na přístupech k vodní překážce je**
průběžné plnění ženijního zabezpečení při
rozvíjení útoku divize (pronásledování)
s tím, že stále naléhavěji vystupují úkoly,
které bezprostředně budou souviset s pří-
pravou a uskutečněním násilného přechodu.
Především bude nutné organizovat a
plnit tyto úkoly:

— průzkum vodní překážky, charakteru
obrány nepřítele a terénu na přístupech
k vodní překážce a na ní,

— úpravu cest k zabezpečení přesunu
útvarů (jednotek) do blízkosti vodní pře-
kážky a k přepravištím,

— včasné přidělení a začlenění ženijní-
ních jednotek a přepravních prostředků
do bojových sestav pluků prvního sledu,
předsunutých odřadů (PO) a taktického
vzdušného výsadku (TVV) divize.

S ohledem na charakter terénu, k zabrá-
nění hromadění vojsk a k **organizovanému
přesunu útvarů divize k vodní překážce se
určují:**

- výchozí čára k přepravě,
- prostory
- utěsnění tanků a nasednutí na pla-
vidlové přepravní prostředky,
- pro druhé sledy pluků a divize,
- palebných postavení,
- soustředění přepravních prostředků,
- kontrolní propouštěcí místa a další.

Tyto prostory je nutné vybírat tam, kde
jsou dobré ochranné a maskovací vlast-
nosti a procházejí jimi výkonné příčné sil-
nice, které umožní rychlý manévr podél
vodní překážky.

K zabezpečení organizovaného zahájení
násilného přechodu jednotkami prvního
sledu a v souladu s ustanovením čl. 184
předpisu Všeob-R-1 je nutné k určené době
(„Č“) udělat:

— ženijní průzkum míst pro zřízení pře-
pravišť, na základě údajů získaných voj-
skovým průzkumem,

— úpravu břehů pro jezd do vodní pře-
kážky,

— průchody v minových polích nepříte-
le na březích a ve vodě.

Tato opatření organizují velitelé praporů
prvního sledu a uskutečňují je vycvičené
vševojskové a přidělené ženijní jednotky
v průběhu palebné přípravy a pod ochra-
nou vyčleněných palebných prostředků pro
přímou střelbu. **Ženijní průzkum pro zříze-
ní přepravišť** ze ženijních přepravních pro-
středků organizují velitelé jednotek ženijní-
ho vojska.

Úprava cest k přesunu útvarů a přepra-
vních prostředků k vodní překážce je za-
bezpečena odtařovacími skupinami (OSk)
praporů prvního sledu, OZP pluků a divize.
K zabezpečení manévru podél vodní pře-
kážky se postupně upravují (s využitím
silnic) i **příčné cesty** na úrovni:

— kontrolních propouštěcích míst (KPM)
ve vzdálenosti 1 až 3 km od vodní pře-
kážky,

— prostorů utěsnění tanků a výchozích
prostorů druhých sledů pluků prvního sle-
du divize, ve vzdálenosti 5 až 8 km,

— výchozího prostoru druhého sledu di-
vize (15 až 20 km).

Za úpravu cest od KPM k přepravišti až
po nejbližší příčnou cestu na protilehlém
břehu odpovídají správci přepravišť.

K neméně důležitým opatřením pro za-
hájení násilného přechodu jednotkami pr-
vního sledu a k dalšímu narůstání tempa
přepravy jednotek (útvarů) divize je **včas-
né přidělení ženijních jednotek a přepra-
vních prostředků** předsunutému odřadu, po-
případě TVV divize a plukům prvního sle-
du. Dále jde o **organizované začlenění pře-
pravních prostředků** a jednotek ženijního
vojska do bojových sestav pluků prvního
sledu velmi nutných pro včasné zřízení
divizních přepravišť.

Počty a druhy přepravišť v úseku násil-
ného přechodu divize **závisí** na:

- počtu a druhu přepravních prostřed-
ků, které má divize k dispozici,
- organizací a vybavení divize plovou-
cí bojovou technikou,

— charakteru vodní překážky a množství vhodných míst pro zřizování přepravišť (stav břehů a dna, rozsah zatrasení apod.),

— bojové sestavě divize.

Při plánování útoku, při němž se počítá s násilným přechodem vodní překážky z chodu, musí štáb divize přijmout včas taková opatření, aby násilný přechod i přeprava probíhaly organizovaně, rychle, plynule a aby nedošlo k celkovému snížení tempa útoku při jeho rozvíjení na protilehlém břehu. To vyžaduje na štábu divize organizovat přepravu tak, aby hlavní síly předsumutého odřadu a pluků prvního sledu ukončily přepravu přes úzké a střední vodní překážky za 2 až 2,5 hodiny a celá divize za 5 až 6 hodin. K zabezpečení tohoto požadavku je nutné zřídít a udržovat v úseku násilného přechodu divize dostatečný počet přepravišť různého určení.

V úsecích násilného přechodu praporů prvního sledu je nutné zřídít **jedno plavidlové přepraviště (BVP, OT) na rotu**, tj. v rámci pluku (dva mspr v prvním sledu) celkem **4 přepraviště**.

Při velkém zatrasení vodní překážky, nedostatku vhodných míst pro zřízení přepravišť a při větších nárocích na úpravu vjezdů je žádoucí zajistit alespoň jedno přepraviště. Pro ostatní (neplovoucí) techniku do celkové hmotnosti 10 t lze v úsecích násilného přechodu praporů zřizovat plavidlová přepraviště z přidělených pásových obojživelných transportérů (pot) v počtu alespoň jedno na prapor a v místech některé z předchozí plavidlové přepravy (BVP, OT). Tím lze zabezpečit pohotovost tohoto přepraviště zhruba do 20 minut.

Pro bojovou a automobilní techniku c hmotnosti nad 10 t, především pro tanky, se musí včas zřídít:

— **přívozová přepraviště** z pásových samohybných soulodí (psa) nebo z pontonové mostové soupravy (PMS) v počtu jedno na mspr a až dvě na tpr; k jejich zřizování je vhodné rovněž využívat uskutečněných opatření na plavidlových přepravištích a tak dosáhnout pohotovosti u přepraviště z pss do 15 minut a z PMS nejpozději za 20 až 30 minut;

— **pro tanky přepraviště** pro hluboké brodění; při hloubce vody od 2 do 5 m **podvodní** v počtu jedno na tpr s pohotovostí od 30 minut (hluboké brodění) a až do 90 minut (podle hloubky vody a sklonu břehů) pro podvodní přepraviště.

K přepravě větší části dělostřelectva, druhého sledu, míst velení, záloh a týlu divize se **zřizují 1 až 2 mostová přepraviště** s pohotovostí ne zpravidla dříve, než za 60 minut od zahájení násilného přechodu.

Při násilném přechodu vodních překážek širokých zhruba 50 m lze využít pro zřízení mostových přepravišť soupravy mostních automobilů (AM 50) v počtu po jedné od ženijních rot (msp) a od ženijní komunikační roty (žpr) divize.

Vycházíme-li z toho, že násilný přechod vodních překážek nemá snižovat tempo útoku, potom **divize svými organickými** přepravními prostředky (½ PMS, 3 pss, 10 pot) je schopna zabezpečit přepravu v požadovaném tempu při překonávání vodních překážek širokých do 100 až 110 m.

Při násilném přechodu širších vodních překážek a v závislosti na úkolu divize mohou být přiděleny, z kompletu ženijního vojska armády, další přepravní prostředky v síle pontonové roty až praporu a tankové divizi až rotě pásových samohybných soulodí (GSP 55).

Možné varianty potřeby přepravišť v úseku násilného přechodu divize jsou uvedeny v tabulce.

K ženijnímu zabezpečení boje a násilného přechodu střední vodní překážky je nutné **předsumutému odřadu a plukům prvního sledu** divize včas přidělit:

- asi dvě ženijní čety,
- jedno až dvě družstva průzkumu a ničení JM,
- jedno až dvě družstva pot (PTS 10),
- jedno ženijní průzkumné družstvo až četu pss (nebo ponč),
- jednu ženijní odminovací četu pro zřizování průchodů v minových polích nepříteli.

Ke splnění náročnějších úkolů ženijního zabezpečení TVV plánovaného k vysazení na vodní překážku bude třeba vyčlenit až ženijní četu se ženijní municí, popřípadě i družstvo průzkumu a ničení jaderných min.

Po zahájení násilného přechodu jednotkami prvního sledu a v souladu s vývojem situace na protilehlém břehu se postupně **zřizují přepraviště z přepravních prostředků ženijního vojska**, popřípadě podvodní přepraviště pro tanky.

Hlavním úkolem ženijního zabezpečení bude zabezpečit plynulou a organizovanou přepravu vojsk. Přeprava vojsk se uskutečňuje pak podle předem zpracovaného (upřesněného) **grafikonu násilného přechodu**.

Přepravu jednotek a útvarů divize řídí správce úseku násilného přechodu a náčelník ženijní služby divize. K výkonu pořádkové služby se určují **pořádkové orgány** jak pro úseky násilného přechodu pluků (PO), tak i pro divizní přepraviště. Organizují se také kontrolní propouštěcí místa

Tabulka

Šířka vodní překážky	Druh a počet přepravišť				
	plavidlová		podvodní	přívozová	mostová
	BVP (OT)	PTS 10			
Úzká 50 m	12 ¹⁾	—	—	3 ¹⁾	až 3 (AM 50) 2 (PMS)
100 m	12	6	až 3	4 až 6 ²⁾	2 přidělit ponr
Střední 150 m	12	6	až 3	4 až 6 ²⁾	2 přidělit ponpr
250 m	6	6	až 3	6 ³⁾	1 přidělit ponpr
Široká (do 600 m)	6	3	až 3 ²⁾	5 až 6 ³⁾	až 1 přidělit ponpr
Velká (nad 600 m)	6	3	až 3 ²⁾	4 až 5	až 1 přidělit ponpr

Poznámka:

1) Na mělké vodní překážce budou zřizována u jednotek prvního sledu brodová přepraviště.

2) Při maximální hloubce vody do 5 m.

3) Pro zabezpečení přepravy tanků nebo po přechodu z mostové na přívozovou přepravu.

V tabulce je uvažováno o sestavě msd se třemi pluky v prvním sledu.

a stanoviště pro regulaci pohybu útvarů z určených prostorů k přepravištím. Za pořádkovou službu na přepravištích, od kontrolních propouštěcích míst až po nejbližší příčnou cestu na protilehlém břehu, odpovídají správci přepravišť.

Náčelník ženijní služby divize (NŽS) se bezprostředně podílí na řízení přepravy, dále usměrňuje činnost ženijních jednotek při udržování přepravišť a organizuje opatření při narušení přepravy k její obnově.

K zabezpečení ochrany přepravy (zejména mostových přepravišť), v souladu s předpokládaným tempem útoku na protilehlém břehu, je nutné plánovat již v grafikonu přepravy přerušení provozu na nich. Podle vývoje bojové situace bude nutné přecházet na určitou dobu na přívozovou přepravu, nebo vést manévry mostem do záložního místa.

Štáb divize předem organizuje **záchrannou a vyprošťovací službu**. Záchrana osob a vyprošťování techniky na přepravištích se zabezpečuje silami a prostředky přepravujících se útvarů v součinnosti s ženijními

jednotkami, které přepraviště udržují. U mostových přepravišť se rozvíjejí obvaziště.

Ženijní zabezpečení boje při rozvíjení útoku divize na protilehlém břehu zahrnuje:

- ženijní zabezpečení plynulé přepravy vojsk až do ukončení přepravy celé divize,
- manévry ženijními zátarasy k přehrazení protiztečí nepřítelů a k ochraně přepravišť,

- úpravy a udržování cest k přepravištím a k zabezpečení přesunu vojsk při rozvíjení útoku na protilehlém břehu,

- ženijní zabezpečení zasazení druhého sledu do boje a další úkoly, které vyplývají z celkového úkolu divize.

K tomu je nutné organizovat i odpovídající manévry ženijními silami a jejich včasnou přepravu. Ženijní jednotky plánované k ženijnímu zabezpečení boje pro druhý sled divize se přidělují nejpozději do zahájení přesunu a přepravují se na určených přepravištích a v jeho sestavě.

Pohyblivý odřad zatarasovací divize se přepravuje za PTZ divize po přepravě hlavních sil pluků prvního sledu.

Odřad k zabezpečení pohybu divize se přepravuje po mostovém přepravišti nejpozději před zahájením přesunu druhého sledu k přepravě.

Do ženijní zálohy se postupně soustřeďují uvolněné jednotky a přepravní prostředky ženijního vojska. **Ženijní záloha** kromě jednotek k zabezpečení přepravy se přepravuje zpravidla po mostovém přepravišti zhruba v druhé polovině plánované doby přepravy divize (za Č+3 až 4 h).

V článku jsem se úmyslně nevyjádřil ke všem problémům, které mohou ovlivnit organizaci ženijního zabezpečení a vlastního násilného přechodu vodních překážek divize z chodu.

Cílem bylo ukázat vliv charakteru předpokládaného útoku divize s následným usku-tečněním násilného přechodu vodní překážky z chodu na organizaci, plnění úkolů a opatření ženijního zabezpečení. Současně tím zdůraznit i nutnost trvalé součinnosti na štábu divize při plánování boje, ale zejména při velení jednotkám před násilným přechodem a v jeho průběhu k udržení vysokého tempa útoku.

METODIKA VÝPOČTU ZTRÁT TAT V RÁMCI VŠC PŘI OPERAČNÍM SKOKU

V rámci velitelsko-štabního cvičení (VŠC) na stupni armády nebo frontu je námětová situace zpravidla rozehrávána jako narůstání „napětí“ mezi stranou modrou a červenou. V tomto období jsou na úseku tankové a automobilní služby řešeny úkoly související zejména s překrytím státní hranice, uvedením vojsk do jednotlivých stupňů bojové a mobilizační pohotovosti a případným plánováním armádní nebo frontové operace. V některých výjimečných případech postupuje námětová situace plynule s astronomickým časem. Převážná většina VŠC je však uskutečňována s takovým námětem, který již operační skok předpokládá. Operační čas námětové situace nás tak přivede do určitého dne D nebo dne vedení bojové činnosti.

Změna operačního času je nutná z hlediska dynamiky vývoje bojové činnosti a pochopitelně ke zkrácení doby uskutečnění VŠC. Tento skok však znamená zásadní změny jak v počtech TAT a pochopitelně i ostatní vojenské techniky, ale také změny, které se dotýkají otázek zabezpečení vojsk. V našem případě je to otázka obnovy bojovnosti TAT, organizace odsunutí a předání nebojeschopné techniky nadřazenému stupni. Současně dochází i ke změnám kapacity prostředků TATZ. Jediným podkladem z námětu zpravidla bývá jen procento bojovnosti techniky (nebo procento ztrát) a procento kapacity prostředků TATZ. Tato bojovnost a kapacita je uváděna po jednotlivých svazcích a za svaz, popřípadě front celkem. Procenta jsou někdy doplněna reálným číslem. Skutečné počty techniky k dané situaci jsou uvedeny v projektu ALEX-N a jsou platné pro celý štab.

Pro potřebu řízení TATZ v nové námětové

situaci potřebuje náčelník TAO (TAS) i ZVV A (F) nezbytně tyto podklady:

- počty techniky po jednotlivých svazcích a za svaz celkem,
- rozehru ztrát TAT k uvedené námětové situaci,
- počty TAT na jednotlivých SPT s rozdělením potřeby oprav,
- počty opravené techniky k dané námětové situaci - prostředky svazků a PPÚ, armádní prostředky a frontové prostředky,
- počty techniky neopravené (odsunutě, předané nadřízenému),
- podklady pro zpracování výkazové mapy - ztráty techniky na bojišti, se zvýrazněním míst o ponechané technice,
- kapacity prostředků TATZ podřízených a vlastního stupně velení,
- prognózu ztrát techniky na další den.

Tyto podklady není schopen náčelník skupiny (oddělení) oprav a materiálního zabezpečení připravit bez toho, že by neudělal zpětnou rozehru situace po jednotlivých dnech činnosti, konkrétně absolutního počtu ztrát, jejich rozdělení do jednotlivých skupin a zhodnocení počtu provedených oprav TAT. Při řešení tohoto problému dochází k největším „krizovým“ situacím, protože tuto rozehru - pro její zdlouhavý a náročný výpočet - uskutečňují zpravidla nejmladší, ještě nezkušení příslušníci skupin nebo příslušníci s malou praxí na daném stupni velení. Tento propočet, **rozehra ztrát**, totiž zpravidla není součástí námětové situace, i když se předpokládá výpočet rozehry ztrát v připravovaném projektu TRIGA-F.

Předložená metodika „**zpětného**“ manuálního výpočtu ztrát TAT umožňuje poměrně

rychlý výpočet rozdělení ztrát jednotlivých typů TAT a přípravu podkladů pro náčelníka TAO (TAS). Není v této metodice používáno „náhodných“ čísel a ztráty jsou procentuálně rozděleny podle obecně platných zásad. Zpravidla při použití „náhodných“ čísel trvá vlastní propočty a zpracování podkladů delší dobu.

Řešení situace, tzn. výpočet rozehry ztrát a vlastní příprava informací, je ovlivněno:

1. Časovým úsekem operačního skoku (D_3) a výchozím dnem pro výpočet ztrát TAT z operačního skoku – den vedení boje (D_1).

2. Dobou činnosti prostředků TAT divize a armády (popřípadě frontu) v jednotlivých prostorech.

3. Změnami počtů techniky a kapacity prostředků TATZ v závislosti na zvýšení (snížení) počtu svazků a na přidělení prostředků TATZ nadřazeným.

4. Předpokladem, že všechny BO opravily taktické stupně (výjimečně stupeň armáda – viz uvedený příklad).

ad 1, ad 2:

Časový úsek operačního skoku podstatně mění způsob řešení problému. Můžeme rozlišit tři základní druhy operačního skoku pro řešení otázek TATZ:

a) operační skok na stupni armády nepřesahuje 3 dny (na stupni frontu 5 dnů),

b) operační skok na stupni armády je delší než 3 dny (u frontu nad 5 dnů),

c) operační skok v průběhu vedení obranné operace.

V prvním případě (ad a) vycházíme z předpokladu, že všechny dílenské prostředky divize a armády jsou zapojeny do oprav TAT v celé hloubce pásma činnosti divize a armády. Z toho vyplývá, že všechny vzniklé BO jsou nebo budou opraveny, včetně určitého počtu SO.

Ve druhém případě (ad b) je potřebné si uvědomit, že dílenské prostředky divize stojí v prostorech a opravují techniku poškozenou v D_{x-1} , tzn. vzniklé minulého dne. Podobně je tomu i na stupni armády, která uskutečňuje opravy techniky ze ztrát vzniklých v D_{x-2} až D_{x-3} .

Ve třetím případě (ad c) počítáme s tím, že technika i prostředky TATZ „stojí na místě“ a jsme schopni uskutečnit opravy bez ohledu na délku operačního skoku.

Na základě těchto úvah můžeme neopravenou techniku rozdělit do 3 skupin:

a) TAT, u které se předpokládá uskutečnění oprav, tzn. ztráty techniky z D_x ,

b) TAT, která se opravuje a je soustředěna zpravidla v SPT (D_{x-1}),

c) TAT, u které se oprava nevykonala z:

- časových důvodů,
- kapacitních důvodů,
- složitosti oprav.

ad 3:

Situace, kdy se nám změní počet divizí nebo prostředků pro opravy techniky, bude velice častá, obecně se dá říci, že bude součástí plnění úkolů. Pevnou organizační strukturu mají pouze taktické stupně do divize v to. K výrazným změnám však nebude docházet ani na stupni frontu, protože má své záložní divize a počty TAT divizí, které mu budou přiděleny HV, jen málo ovlivňují celkový počet TAT u frontu. Z toho vyplývá, že k výrazným změnám v počtech TAT a kapacitách prostředků TATZ bude docházet na stupni armády. Při zpětném výpočtu ztrát za situace změn počtů TAT (počtů divizí) musíme rozdělit operační skok na jednotlivé úseky se stejným počtem (plánovaným) techniky.

V tomto příkladě (viz příklad použití metody) nebylo počítáno se změnou počtů TAT a kapacit.

ad 4:

Předpokládaná kapacita oprav pro jednotlivé stupně velení je uvedena v odborných nařízeních. Přitom variantní bojová situace může změnit tento teoretický základ.

Struktura a členění opravářských prostředků jednotlivých stupňů by však měly zabezpečit všechny opravy na daném stupni. Např. u PPÚ armády je uváděn v námětových situacích počet techniky (automobilů) pět až šest tisíc. Při průměrných denních ztrátách 7 % denně vznikne kolem 450 ztrát, z toho asi 290 BO. Přitom kapacita opravářských prostředků armády a PPÚ je v průměru 250 oprav. To znamená, že i při námětové situaci nejsme schopni udělat 40 oprav BO.

Z toho je zřejmé, že při zvýšení procenta ztrát techniky bude „neopraveno z důvodů kapacity“ daleko více techniky a např. BO budou uskutečňovat i na stupni armády, při hromadných ztrátách i ve výjimečných případech na stupni frontu. Tato teoretická úvaha však není v souladu s uvedeným odborným nařízením. Již v míru se mají připravit takové organizační podmínky, aby opravy byly uskutečňovány daným stupněm velení, tzn. BO na stupni divize a SO na stupni armády a frontu. V tomto příkladě bylo uvažováno o teoretické možnosti uskutečňování BO na stupni armády.

Metodika výpočtu ztrát k operačnímu skoku

1. Podkladové materiály

Základem pro výpočet je příprava tabulkové části, která je potřebná pro rychlou orientaci při předávání podkladů do mapy, informace nebo ostatních dokumentů.

Tabulková část musí obsahovat tyto údaje:

- plánované a skutečné počty TAT, její ztráty, počty opravené a neopravené TAT, bojeschopnost – viz tabulku 1,

Tabulka 1

Index osn.-svazku	Svazek Svaz	Počty plán. skut.	Ztráty celkem	Rozdělení ztrát				Opraveno				Neopraveno					Bojeschopno	
				B0	S0	G0	NZ	B0 _d	B0 _a	S0	celk.	B0	S0	G0	NZ	celkem	ks	%
1	1.msd	1670 1670	376	159	93	43	81	156	3	—	159	—	93	43	81	217	1453	87
2	2.msu	1670 1670	411	161	108	50	92	154	7	—	161	—	108	50	92	250	1420	85
3	3.msd	1670 1670	341	157	79	37	68	157	—	—	157	—	79	37	68	184	1486	89
4	4.td	1475 1475	329	167	70	32	60	165	2	—	167	—	70	32	60	162	1313	89
5	5.td	1475 1475	271	168	44	21	38	168	—	—	168	—	44	21	38	103	1372	93
6																		
7	PPÚ A	6331 6331	906	489	136	63	118	489	—	—	489	—	136	63	118	317	6014	95
	A celkem	14291 14291	2534	1301	530	246	457	1289	12	—	1301	—	530	246	457	1233	13058	91

Označení	P _p	R _c	R _{B0}	R _{S0}	R _{G0}	R _{NZ}	O _{B0d}	O _{B0a}	O _{S0}	O _c	N _{B0}	N _{S0}	N _{G0}	N _{NZ}	N _c	P _s
----------	----------------	----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	------------------	------------------	-----------------	----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	----------------	----------------

- plánované, skutečné a průměrné kapacity prostředků TATZ - viz **tabulku 2**,
 - soustředění opravené a neopravené techniky vyžadující BO a SO v jednotlivých prostoro-
 rech - viz **tabulku 3**.

2. Údaje, které budou k dispozici

z námětu označení rozměr
 - plánované (skutečné) P_p [ks; %],
 - počty TAT
 - počty bojeschopné P_s [ks; %],
 - techniky
 - plánovaná (výchozí)
 kapacita oprav
 jednotlivých typů TAT
 - divize K_{p-d} [ks; %],
 - armáda K_{p-a} [ks; %],

- skutečná kapacita oprav
 jednotlivých typů TAT

- divize K_{s-d} [ks; %],
 - armáda K_{s-a} [ks; %],
 - operační skok - počet
 dní bojové činnosti D_y [den],

z platných norem

- koeficient rozdělení
 ztrát TAT pro BO, SO,
 GO, NZ; techniku T,
 BVP, OT, A např. k_{BO-A} [%].

3. Údaje, které si musíme stanovit před zahájením výpočtu

- průměrnou kapacitu

Tabulka 2

Index ozn. svazku	Svazek (svaz)	Kapacita BO											
		plánovaná				skutečná				průměrná			
		T	BVP	OT	A	T	BVP	OT	A	T	BVP	OT	A
1	1.msd				82				74				78
2	2.msd				82				72				77
3	3.msd				82				75				78,5
4	4.td				86				79				82,5
5	5.td				86				82				84
6	P p Ů A				248				241				244,5
7	Prostředky TATZ A				12				12				12
	A celkem				606				623				656,5

Označení	K_p	K_s	K_ϕ
----------	-------	-------	----------

prostředků TATZ (aritmický průměr K_{10} a K_{12}) s rozdělením na BO, SO

- divize K_{10-d} [ks; %],
- armáda K_{10-a} [ks; %],

- počet dní činnosti prostředků TATZ (nemusí být shodný s počtem dní BČ) D_z [den],

- pomocný koeficient rozdělení oprav (poměr rozdělení oprav - hodnotový koeficient podílu daných oprav, které jsou zabezpečeny vyšším stupněm)

$$p_{SO} = \frac{k_{SO}}{k_{SO} + k_{GO} + k_{NZ}}$$

$$p_{GO} = \dots p_{NZ} \text{ [bez označení].}$$

v průběhu výpočtu

- rozdělení kapacity vlastních prostředků ve prospěch podřízených

- BO O_{BO-a} [ks],

- SO O_{SO-a} [ks],

- rozdělení opravené (neopravené) techniky do jednotlivých skupin, po výpočtu opravené (neopravené) celkem (O_C) - viz označenou **tabulku 3** O, (N) [ks],

- celkem uskutečněných BO svazky a PPÚ O_{BO-d} [ks].

4. Údaje, které získáme

- celkem opravené techniky O_C [ks],

- celkem opravených BO (SO) $O_{BO(SO)}$ [ks],

- celkové ztráty Z_C [ks],

- ztráty BO, SO, GO, NZ $Z_{BO, (SO, GO, NZ)}$ [ks],

- neopravená technika (označení identické jako ztráty; čísla (i), u označení při vlastním výpočtu, znamenají řádek výpočtu s indexem pro danou divizi). N_C

Tabulka 3

Svazek (svaz)	Neopraveno							
	BO				SO			
	celkem	v SPT d	v ASPT	v prostoru k předání	celkem	v ASPT	v prostoru k předání	
1.msd								
2.msd								
3.msd								
4.td								
5.td								
PPÚ A								
Prostředky TATZ A								
A celkem								

Platí:obecně: $P_p - Z_C + O_C = P_s$ a dále: $P_p - P_s = N_C$ $Z_C = N_C + O_C$.**Metodika výpočtu** (zásadou je, že zaokrouhluje se na celá čísla):

- vyplníme rubriky P_p, O_C, N_C v **tabulce 1**,
- vyplníme rubriky K_p, K_s v **tabulce 2**,
- uděláme výpočet K_{Σ} pro každou divizi, PPÚ a armádu jako celek a po skupinách (BO - divize, BO - armády, SO - armády)

$$K_{\Sigma} = \frac{K_p + K_s}{2}$$

- vypočítáme počet oprav po divizích

$$O_{BO-d} = K_{\Sigma BO-d} \cdot D_{ad}$$

$$O_{BO-a} = K_{\Sigma BO-a} \cdot D_{aa}$$

- rozdělíme O_{BO} (O_{SO}) k určitým divizím podle vlastní úvahy, a to těm, u kterých předpokládáme, že opravy uskuteční;

- sečteme opravená vozidla celkem po divizích a celkem za armádu

$$O_{BO d_1} + O_{BO a_1} + O_{SO_1} = O_{C_1}$$

$$O_{BO d_{i+1}} + O_{BO a_{i+1}} + O_{SO_{i+1}} = O_{C_{i+1}}$$

$$O_{BO d_c} + O_{BO a_c} + O_{SO_c} = O_{C_c}$$

- vypočítáme ztráty po divizích a celkem ze vztahu

$$Z_{C_1} = N_{C_1} + O_{C_1}$$

$$Z_C = N_C + O_C$$

- do skupiny ztráty BO (Z_{BO}) uvedeme údaje

shodně s údajem O_{BO} ; $Z_{BO_1} = O_{BO_1}$, tato úvaha pro obecný případ vyhovuje,

větší o číslo X_{BO} , kde X_{BO} znamená počet BO, které uvedeme ve skupině N_{BO} ; budeme s ním dále uvažovat jako o technice:

na které se předpokládá oprava,

na které se dělá oprava,

kteřou odsunujeme nadřazenému,

to znamená, že musí platit $Z_{BO_1} > O_{BO_1}$;

- výpočet pomocného koeficientu rozdělení oprav (trvale platné pro útok)

$$P_{BO} = \frac{k_{BO}}{k_{BO} + k_{SO} + k_{NZ}} = \begin{cases} 0,42 \text{ pro } T, \\ \text{BVP, OT} \end{cases}$$

$$P_{GO} = \frac{k_{GO}}{k_{GO} + k_{SO} + k_{NZ}} = \begin{cases} 0,43 \text{ pro } A, \\ 0,25 \text{ pro } T, \\ \text{BVP, OT} \end{cases}$$

$$P_{NZ} = \frac{k_{NZ}}{k_{GO} + k_{SO} + k_{NZ}} = \begin{cases} 0,2 \text{ pro } A, \\ 0,33 \text{ pro } T, \\ \text{BVP, PT} \end{cases}$$

$$P_{NZ} = \frac{k_{NZ}}{k_{GO} + k_{SO} + k_{NZ}} = \begin{cases} 0,37 \text{ pro } A; \end{cases}$$

- výpočet rozdělení ztrát

$$Z_{SO_1} = (Z_{C_1} - Z_{BO_1}) \cdot P_{SO_1}$$

$$Z_{GO_1} = (Z_{C_1} - Z_{BO_1}) \cdot P_{GO_1}$$

$$Z_{NZ_1} = (Z_{C_1} - Z_{BO_1}) \cdot P_{NZ_1}$$

- doplníme údaje do rubrik **tabulky 1** - neopraveno;

platí, že: $N_{GO_1} = Z_{GO_1}$; $N_{NZ_1} = Z_{NZ_1}$ a podle rozehry situace může platit, že: $N_{SO_1} = Z_{SO_1}$;

obecně platí: je-li $O_{SO_1} = 0$, pak $Z_{SO_1} = N_{SO_1}$;

je-li $O_{SO_1} = 0$, pak $Z_{SO_1} > N_{SO_1}$;

- uděláme rozdělení opravené a neopravené techniky do jednotlivých prostorů podle vzoru v tabulce 3, popřípadě přímo do pracovní (výkazové) mapy.

Příklad výpočtu:

- zadány hodnoty P_p, P_s, K_p, K_s - viz **tabulky 1 a 2**,

- hodnota $D_v = 2$ dny,

- počet dní činnosti prostředků TATZ divizí (D_{z-d}) a armády (D_{z-a}); $D_{z-d} = 2$ dny; $D_{z-a} = 1$ den.

Po vyplnění rubrik $P_{p_1}, P_{s_1}, N_{C_1}$ uděláme kontrolní výpočet.

Vyplnění rubrik K_{p_1}, K_{s_1} - viz **tabulku 2**.

Výpočet průměrné kapacity:

$$K_{\Sigma BO d_1} = 78 \text{ ks,}$$

$$K_{\Sigma BO d_2} = 77 \text{ ks,}$$

$$K_{\Sigma BO d_3} = 78,5 \text{ ks,}$$

$$K_{\Sigma BO d_4} = 82,5 \text{ ks,}$$

$$K_{\Sigma BO d_5} = 84 \text{ ks,}$$

$$K_{\Sigma BO d_7} = 244,5 \text{ ks,}$$

$$K_{\Sigma BO d_c} = 644,5 \text{ ks,}$$

$$K_{\Sigma BO a} = 12 \text{ ks,}$$

$$K_{\Sigma BO_c} = 656,5 \text{ ks.}$$

Počet uskutečněných oprav po divizích:

$$O_{BO d_1} = 78 \cdot 2 = 156 \text{ ks,}$$

$$O_{BO d_2} = 77 \cdot 2 = 154 \text{ ks,}$$

$$O_{BO d_3} = 78,5 \cdot 2 = 157 \text{ ks,}$$

$$O_{BO d_4} = 82,5 \cdot 2 = 165 \text{ ks,}$$

$$O_{BO d_5} = 84 \cdot 2 = 168 \text{ ks,}$$

$$O_{BO d_7} = 244,5 \cdot 2 = 489 \text{ ks,}$$

$$O_{BO d_c} = 644,5 \cdot 2 = 1289 \text{ ks.}$$

Opravy (12 ks BO) na stupni armády byly rozděleny: 3 k 1.msd, 7 k 2.msd a 2 k 4.td.

Součet opravených vozidel po divizích a za armádu celkem - viz **tabulku 1** $O_C = 1301$ automobilů.

Výpočet ztrát TAT po divizích a za armádu celkem:

$$Z_{C_1} = 217 + 159 = 376 \text{ ks,}$$

$$Z_{C_2} = 250 + 161 = 411 \text{ ks,}$$

$$Z_{C_3} = 184 + 157 = 341 \text{ ks,}$$

$$Z_{C_4} = 162 + 167 = 329 \text{ ks,}$$

$$Z_{C_5} = 103 + 168 = 271 \text{ ks,}$$

$$Z_{C_7} = 317 + 489 = 806 \text{ ks,}$$

$$Z_C = 1233 + 1301 = 2534 \text{ ks.}$$

$$\text{Ztráty BO podle varianty } Z_{BO_i} = O_{SO_i} \cdot$$

$$p_{SO} = 0,43; p_{GO} = 0,2.$$

Výpočet ztrát – SO, GO, NZ

$$Z_{SO_1} = (376 - 159) \cdot 0,43 \doteq 93 \text{ ks,}$$

$$Z_{SO_2} = (411 - 161) \cdot 0,43 \doteq 108 \text{ ks,}$$

$$Z_{SO_3} = (341 - 157) \cdot 0,43 \doteq 79 \text{ ks,}$$

$$Z_{SO_4} = (329 - 167) \cdot 0,43 \doteq 70 \text{ ks,}$$

$$Z_{SO_5} = (271 - 168) \cdot 0,43 \doteq 44 \text{ ks,}$$

$$Z_{SO_7} = (806 - 489) \cdot 0,43 \doteq 136 \text{ ks,}$$

$$Z_{SO_C} = \text{celkem } Z_{SO_i} = 530 \text{ ks.}$$

Obdobně uděláme výpočet pro GO a NZ.

Vycházíme z předpokladu, že $O_{SO_i} = 0$, pak $Z_{SO_i} = N_{SO_i}$ a obdobně pro GO a NZ.

Doplníme rubriky **tabulky 1** – neopraveno.

Rozdělíme ztráty techniky do jednotlivých prostorů podle vzoru v tabulce 3.

V uvedeném případě platí, že:

$$Z_{BO} = O_C \Rightarrow N_{BO} = 0.$$

□

Metodika „manuálního“ výpočtu ztrát má sloužit k rozehře ztrát jednotlivých skupin TAT za uplynulé dny bojové činnosti (shodně s operačním skokem), při rozehře situace k řešení otázek TATZ jednotlivých stupňů. Pro řešení je však nutné si stanovit takové základní podmínky, které nám umožní uskutečnění výpočtu v nejjednodušší variantě.

Metodiky je možné použít pro výpočet ztrát na veškerou TAT podle rozdělení do jednotlivých skupin - tanky, BVP, OT, A, a to jak pro stupeň frontu, armády, tak i po úpravě pro stupeň divize.

PŮSOBNÍ TEPELNÉ ZÁTĚŽE A NEDOSTATKU SPÁNKU NA PRACOVNÍ VÝKONNOST

Činnost vojsk se vyznačuje tím, že probíhá bez ohledu na počasí a roční dobu, velmi často ve volné přírodě, kde je ochrana před nepříznivými vlivy podnebí zabezpečena pouze stejnokrojem, bojovými a dopravními vozidly a teprve ve druhé řadě budováním krytů, zabezpečením ubytování apod.

V letních měsících se stává problémem vysoká teplota a její vliv na zdravotní stav a výkonnost vojáků, vzniká nebezpečí přehřátí. Platí to pro všechny vojáky při namáhavé práci v parném létě, kteří jsou oblečení do poľního stejnokroje, jenž svými fyzikálními vlastnostmi tvoří zábranu odpařování potu a tím zvyšuje tepelnou zátěž. Dále zvýšené nebezpečí je i při pobytu v uzavřených pracovištích (na velitelských stanovištích, kabinách, v tancích atd.), kde se koná práce při vyšší teplotě a vlhkosti vzduchu. Jde o velitele, řidiče, osádky tanků a obrněných transportérů, obsluhy rádiových stanic na pojízdných stanovištích, ale i o pracovníky štábů na velitelských stanovištích apod. Např. uvnitř bojového vozidla pěchoty a v tanku v letním období za slunečního svitu vystupuje po třech hodinách teplota vzduchu nad 40 °C při zevních teplotách kolem 24 °C.

Mimo uzavřená pracoviště se s tepelnou zátěží setkáváme především u příslušníků chemického vojska, ale i u jiných druhů vojsk při práci (výcviku) v neprodyšných ochranných oděvech, které výrazně snižují dobu trvání práce (výcviku) při vysoké teplotě.

Pro živou hmotu platí stejné zákony o výměně tepla jako pro anorganickou přírodu. Zatím co změny vyvolané teplotou jsou pro hmotu v širokém rozmezí reversibilní, je toto rozmezí pro živou hmotu poměrně velice úzké a mimo ně dochází k ireversibilním změnám, které nedovolují další život. Pro vyšší živočichy a člověka je výměna tepla s okolím otázkou uchování stále teploty tělesného jádra, u člověka je to 37 °C. Život člověka může být zachován, pokud se teplota jádra pohybuje od 25 °C do 42 °C. Zcela fyziologické je mírné kolísání tělesné teploty na základě biologických rytmů, emocí nebo fyzické námahy.

Jestliže má být udržena tepelná rovnováha těla, musí být množství tepla tělem produkovaného a popřípadě tělem přijatého stejné jako množství tepla tělem vydaného. Nebezpečí z přehřátí vzniká vsu-

de tam, kde dochází k nedostatečnému odevzdávání tepla z organismu. Teplota vzniká v těle spalováním živin, které probíhá nepřetržitě a je tím intenzivnější, čím namáhavější je činnost, kterou voják vykonává. Při tělesné práci se přibližně čtyři pětiny spotřebované energie mění na teplo, asi pětina na fyzickou práci.

Voják ztrácí teplo již dotykem s prostředím, prouděním vzduchu, vyzařováním a vypařováním tekutin, zvláště potu. Lehce pracující normálně oblečený voják má pocit tepelné pohody v oblasti 19–24 °C a vyrovnání teploty těla a okolí zabezpečuje krevní oběh. Ten vyrovnává teplotní rozdíly mezi pracujícími orgány a teplo, které vzniká v hloubce, odvádí na povrch, kde může být snadněji vyzařeno nebo odvedeno prouděním vzduchu. S tím je spojena i druhá funkce krevního oběhu. Ta zabezpečuje stažení nebo roztažení drobných povrchových cév podle potřeb organismu a zabezpečuje větší nebo menší odevzdávání tepla do okolí.

V případech, že teplota okolí je vyšší a mechanismus změn krevního oběhu nestačí k zajištění stálé teploty těla, má člověk k dispozici velmi účinný způsob odevzdávání tepla, a to je vypařování tekutiny. Hlavní tekutinou, která se tu uplatňuje, je pot, vylučovaný potními žlázami po celém povrchu těla, a při jeho odpaření je organismu odebráno velké množství tepla. Tento mechanismus umožňuje vojákům činnosti při vysokých teplotách do 55 °C, pokud je okolní vzduch suchý. Při vysoké vlhkosti vzduchu je narušen proces odpařování potu a voják i při lehkém výcviku (boji) může snášet dlouhodobě pouze teploty do 33 °C.

Při narušení tepelné rovnováhy se teplo v těle hromadí a vzniká nebezpečí přehřátí organismu. Stoupá tělesná teplota, zvyšuje se počet srdečních úderů a pocení; to má za příčinu snižování schopnosti konat práci. U takto postiženého vojáka se objevují bolesti hlavy, slabost, závratě a pokud přehřátí pokračuje, dostávají se někdy i poruchy v oblasti duševní činnosti. Teplota kůže se zvyšuje na 40 °C i více, pokožka je potom červená a suchá, protože došlo k zástavě pocení. Dochází k těžkému stavu, který ohrožuje život postiženého vojáka. Snižování tělesné teploty a zajištění rychlé lékařské pomoci je tu životní nutností.

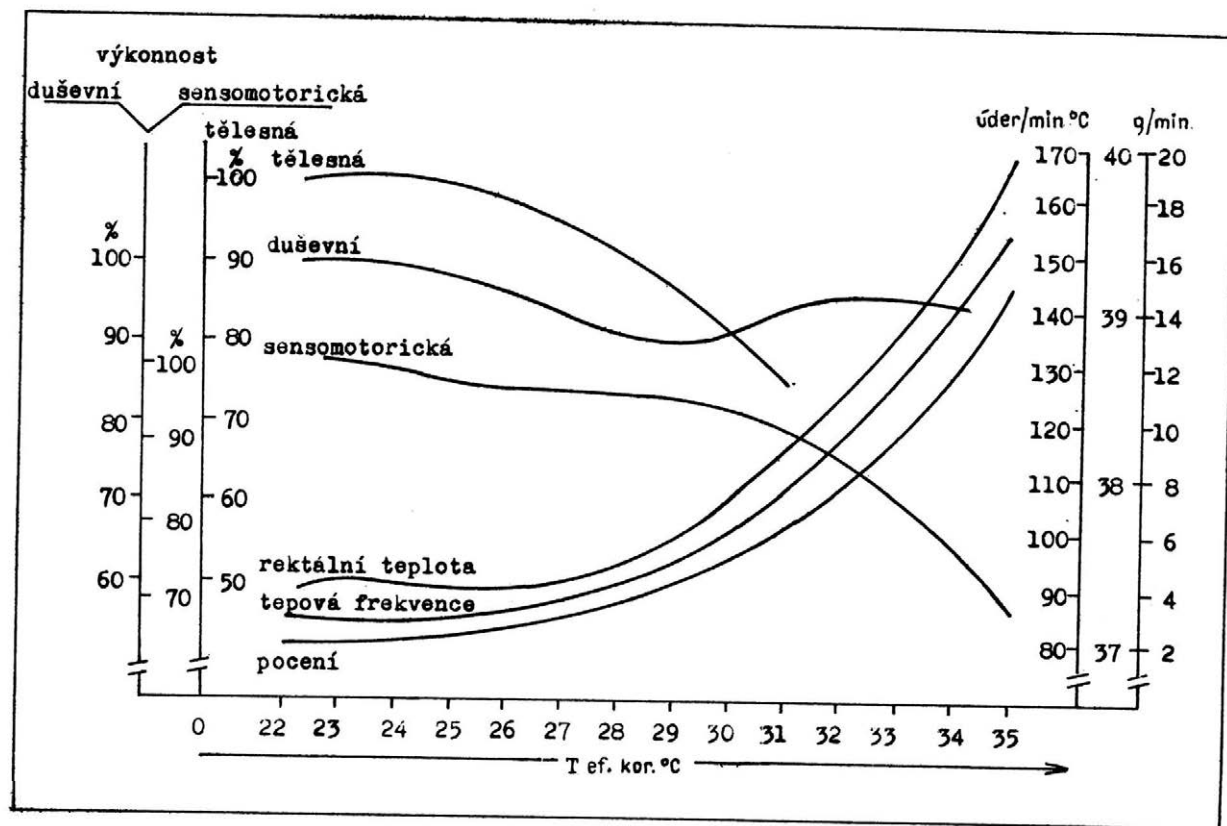
K těmto extrémním případům, které mohou končit smrtí, dochází zřídka, ale běžné jsou důsledky vysoké teploty pro pracovní výkonnost. Účinky vysoké teploty na vojáka jsou znázorněny na **obr. 1**. Ten názorně ukazuje, že v závislosti na zevní teplotě stoupá srdeční frekvence u vojáků v klidu, oblečených do stejného kroje vzor 60 již od zevní teploty 27 °C_{tec}. Závislost je nejen na výši teploty, ale i na délce pobytu v horku. Změny tělesné teploty (měřené v rektu) začínají také od 27 °C_{tec}, po třech hodinách pobytu mají výrazné exponenciální charakter a při nejvyšších v grafu uvedených teplotách zevního prostředí se blíží 39,5 °C.

Tyto změny základních fyziologických funkcí organismu jsou provázeny snížením úrovně všech složek profesionální výkonnosti. Podle dosud známých výsledků vědeckých sledování musíme při práci v horku očekávat největší pokles výkonu ve fyzické složce lidské práce. **Obr. 1** ukazuje, že u vojáků můžeme počítat s udržením tělesné výkonnosti do zevní teploty 27 °C_{tec}. Od této hodnoty dochází postupně s hromaděním tepla v organismu i ke snižování schopnosti podávat výkon ve fyzické práci, takže při zevní teplotě 35 °C_{tec} klesá schopnost k fyzické práci prakticky na nulu. Nad hranicí 27 °C_{tec} se výkon rychle snižuje, rychleji než by se dalo očekávat ze změn srdeční frekvence a tělesné teploty. Efekt je tím výraznější, čím je tělesná práce namáhavější a tepelná zátěž vyšší.

Kdybychom sestavili tabulku pro vyjádření poklesu výkonnosti ve fyzické práci při tepelné zátěži, vyjdou nám údaje uvedené v **tabulce**.

Podrobnější údaje o maximální době práce v závislosti na její namáhavosti a zevní teplotě pro vojáky základní služby poskytuje **obr. 2**, který vyjadřuje vztah mezi jednotlivými faktory a umožňuje odečíst potřebné údaje.

Křivka na **obr. 1** ukazuje změny v sensomotorické složce výkonnosti vojáka. Je to shrnutí výsledků velkého množství prací (experimentální přijímání morseových značek, kódování, sledování cíle, zásahové testy atd.), které ukazují jednoznačný pokles sensomotorické výkonnosti při teplotách nad 31 °C_{tec} (s narůstající teplotou a dobou jejího působení sensomotorická výkonnost klesá). To vede k tomu, že se snižuje přesnost výkonů a zvyšuje se počet

Obr. 1

chyb. V praxi mají tyto změny sensomotorické a psychomotorické výkonnosti odraz ve dvou různých formách, a to v:

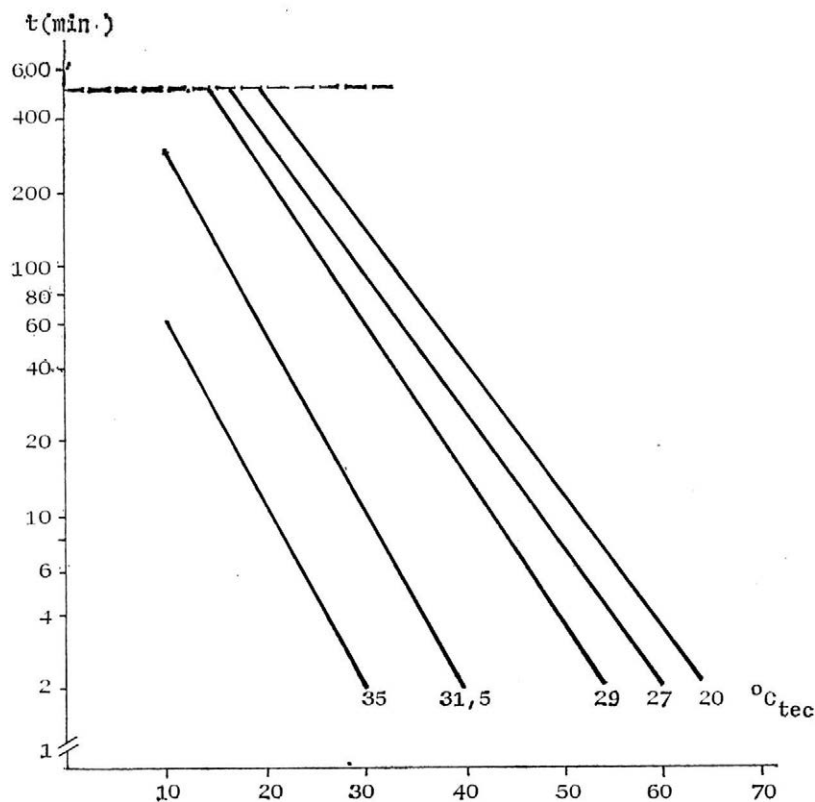
- pracovních úrazech,
- snížení pracovní výkonnosti.

Stoupání pracovních úrazů s teplotou je dobře známé. Např. systematické studium v naftovém průmyslu na Saħaře ukázalo striktní závislost mezi denní průměrnou teplotou a počtem úrazů. Tento sekundární účinek teploty na výkon v sensomotorické činnosti se tak stává pro industrializovanou společnost i pro armádu důležitější, než vlastní vliv tepelné zátěže na termoregulaci organismu.

Třetí křivka na **obr. 1** je věnována změnám v psychické složce profesionální výkonnosti pod vlivem vysoké teploty. Nepodařilo se dosud nalézt přesvědčivý důkaz o tom, že tepelná zátěž porušuje schopnost vykonávat duševní práci dříve, než dojde k patologickým projevům tepelného stresu. Nenalezli jsme ani spolehlivý důkaz o tom, že nemá vliv na výkonnost v práci s převahou psychické složky.

Na výsledný efekt působení vysoké teploty na profesionální výkon mají vliv některé další faktory, které omezují působení stresového činitele. Jsou to:

- trvání vlastního úkonu,

Obr. 2

Namáhavost práce v kJ/min.

- míra předchozí praxe,
- stupeň aklimatizace na horko,
- úroveň motivace,
- přítomnost dalších stresových faktorů v prostředí.

Je prokázáno, že nácvikem se zmenšuje počet chybných úkonů, a proto nejméně a nejpozději je postižen výkon vojáků, kteří byli nejvíce zacvičení. Je to způsobeno tím, že tito vojáci nemusí vynakládat k uspokojivému splnění daného úkolu takové úsilí jako vojáci méně vycvičení. Jinak se projeví účinek tepelné zátěže, jestliže kritériem pro posouzení výkonu se stane množství práce. Pak se v horkém prostředí zhoršuje nejvíce výkon těch vojáků, kteří vynakládají největší úsilí na splnění daného bojového úkolu. Proto se v tomto případě zhoršuje nejvíce zdravotní stav právě nejlepších vojáků.

Na zdravotní stav i profesionální výkonost má příznivý vliv aklimatizace skutečně před zaměstnáním (výcvikem) v horku, což podstatně snižuje nepříznivý vliv zevních podmínek. Tento příznivý účinek aklimatizace se však neprojevuje u vojáků, kteří pracují v neprodyšných oděvech, protože se tu nemůže uplatnit hlavní mechanismus aklimatizace, a to je větší produkce potu, jehož odpařením se zvyšuje výdej tepla z organismu.

Vliv motivace při práci v horku se pozitivně uplatňuje především při kratších pracovních úkonech. Účinek tepelné zátěže na dlouhodobou práci je nezávislý na stupni motivace vojáků.

Působení horka se projevuje i v oblasti temperamentu. U některých vojáků se objevují projevy agresivity, u jiných naopak apatie a někteří se chovají přímo hystericky.

Všechny uvedené údaje potvrzují obecný závěr, že pro všechny vojáky základní služby i z povolání, aklimatizované i neaklimatizované, motivované i bez motivace, existuje kritická zóna teploty, jejíž překročení zvyšuje pravděpodobnost, že větší druhů jejich pracovních úkonů bude uskutečňována s menším výkonem. Takovou hranici je teplota $27^{\circ}\text{C}_{\text{tec}}$ pro tělesnou práci a $31^{\circ}\text{C}_{\text{tec}}$ pro sensomotorickou činnost. Diskomfort, kterým je vysoká teplota provázána, pak komplexně narušuje činnost každého vojáka základní služby i z povolání.

V armádních podmínkách bývají dále časté i situace, kdy velitelé, štáby a vojáci základní služby plní úkoly po dobu delší než 24 hodin, zpravidla ne však déle než 36 hodin.

Jakýkoli nedostatek spánku mění především reaktivitu organismu a při soudobé bojové činnosti to bude mít zvláště negativní vliv u odborností, kde charakter jejich činnosti vyžaduje dobrou pozornost a soustředěnost, jako je to např. u řidičů, operátorů apod.

Pro armádu je udržení bojeschopnosti nesmírně důležité, a proto je snaha přispět k poznání změn, ke kterým dochází v organismu mladých zdravých lidí při prodlouženém bdění. Každého velitele by měla zajímat zvláště oblast jejich mentální a sensomotorické výkonnosti, aby bylo možné posoudit, jaký pokles profesionální výkonnosti lze očekávat při náročných cvičeních.

Dosud platné fyziologické teorie nenačítají přijatelné vysvětlení pro potřebu spánku a navzdory mimořádnému výzkumnému úsilí věnovanému spánku v posledních pětadvaceti letech známe ještě velmi málo o tomto mimořádně komplexním stavu. Naproti tomu empirie ukazuje nezbytnost spánku jak pro elementární mechanismy, tak i pro náročné mentální procesy.

Spánek není jednotný jev, ale má určitá stadia, která se od sebe liší svými charakteristikami elektroencefalografickými, elektromyografickými, elektrookulografickými apod. Důležité je, že v prvním stadiu spánku, které je přístrojově dokazatelné, nemusí být přítomny ani nejmenší zevní známky ospalosti. Ani další stadium, kdy se přístrojově ukazatele prohlubují, neznamenává ještě spánek, ale jen viditelné známky ospalosti. Toto jsou tak zvaná stadia subklinického spánku, která mohou nastoupit s různou rychlostí a postupně přecházet do lehkého, středního až hlubokého spánku. Po stadiu hlubokého spánku se objevuje stadium tak zvaného paradoxního spánku, ve kterém je přístrojový obraz jako u osob rozrušených, které se nedovedou psychicky uvolnit. V tomto stadiu jsou četné pohyby očních bulv. Někdy bývá označováno jako **rychlý spánek**, oproti ostatním, která se označují jako **pomalý spánek**. Oba typy spánku se za noc několikrát vystřídají a předpokládá se, že **pomalý spánek** je nutný k regeneraci celého těla a **rychlý, snový spánek**

k zotavení centrálního nervového systému. Se subklinickou spánkovou aktivitou se setkáváme u zdravých osob, které jsou unavené a nevyspalé, to jest spánkově deprivované.

Spánkovou deprivací se rozumí stav, ve kterém dochází při dalším bdění ke snížení reaktivity celého organismu, **kdy se objevují krátké stavy usínání — mikrospánky.** Spánková deprivace, to jest znemožnění delší dobu spát, je zpravidla globální, kdy jsou eliminovány všechny spánkové fáze. Selektivní deprivací se rozumí bránění jen určitým fázím spánku.

Občasný nedostatek spánku v denním životě může být prožíván jako nepříjemný, nebo snesitelný nebo dokonce rozveselující zážitek. Jedna noc bez spánku je posuzována jako uniformní, lehce stresová situace, podobná situaci s celonoční zábavou nebo studiem po celou noc, kdy při úspěšné nebo zajímavé práci jsou tendence k popření diskomfortu.

U člověka při obvyklém způsobu života netrvá nespavost skutečně příliš dlouho, obvykle ne více než 48 hodin, a v laboratorní situaci je nespavost omezena řadou faktorů. Proto ještě není efekt spánkového deficitu plně osvětlen. Všeobecně se však prodloužená spánková deprivace považuje za vysoce nepřírodní stav, za jednu z forem stresu, která je spojena s metabolickým odrazem v organismu.

Neuspokojená potřeba spánku tedy vyvolává kromě nepříjemných subjektivních pocitů také řadu nepřímých reakcí a metabolických odpovědí. Nejen úplná ztráta spánku, ale i posun spánkového rytmu až k inverzi nezůstává bez odpovědi v celém organismu.

S nástupem spánkových stadií se rozkládá i kvalita myšlení. Nevíme, při jaké hloubce „pomaleho“ spánku myšlení přestává, ale v hlubších stadiích je paměť téměř vyřazena. Pokud-li se po probuzení u zkoumané osoby vybaví to, co právě předcházelo, pak jsou to obsahy, které bychom mohli nazvat pouze fragmenty myšlení, bez vztahu ke skutečnosti.

Druhá noc bez spánku za sebou je momentem, který vyvolává maximální stupeň ospalosti a minimální rozumovou výkonnost a bdění, které přesahuje 48 hodin a je pro průměrného člověka vrcholným diskomfortem.

O poklesu výkonnosti při spánkové deprivaci se všeobecně říká, že subjekt nemůže udržet výkonnost na konstantně vysoké úrovni. Tyto úseky zhoršené výkonnosti se zvyšují co do počtu a trvání tak, jak nepříznivé podmínky jsou prodlužovány a intenzifikovány. Při nedostatku spánku jsou tyto úseky snížené výkonnosti signalizovány změnami na encefalogramu společně s periferní vasodilací a pomalejší dechovou a tepovou frekvencí. Po dvou denní spánkové deprivaci se objevují výrazné chyby v koncentraci a pozornosti, které se stávají častější a jsou delší, když se spánkový deficit zvyšuje. Po 72 hodinách bez spánku lze stěží udržet pozornost více než 2 až 4 minuty. Situace se ještě zhoršuje, jestli se kombinuje nedostatek spánku se škodlivými faktory zevního prostředí a zvláště s únavou.

Výrazným faktorem pro výkon lidí při nedostatku spánku je nepředvídatelnost řešené situace. Při vzniku neobvyklých situací se vyskytuje větší počet chyb při jejich řešení.

Před snížením výkonu se často objevují změny nálady, které mohou sloužit jako varovný signál. Zvyšuje se podrážděnost, agresivita, potřeba jídla a dochází k mentální dezorganizaci, která vede k dennímu snění a k automatickému jednání. Nedostatek spánku také zvyšuje sklon k nepřímému jednání a u psychopatických osobností se objevuje sklon k paranoidním reakcím, vyskytují se přechodné sluchové nebo zrakové halucinace, poruchy vnímání apod.

Nedostatek vydatného spánku po týdny a měsíce může vyvolat únavu, bolesti hlavy, poruchy vidění, zvýšenou podrážděnost, špatnou koncentraci, apatii či depresi.

Podle literárních údajů lze při nedostatku spánku očekávat všeobecně sníženou výkonnost organismu, která se projevuje zejména:

- subjektivně nepříjemnými pocity (ospalost, únava apod.),
- snížením duševní výkonnosti (změny pozornosti, kvality myšlení, stability výkonu, změny koordinace),
- změnami nálady a společenského chování (zvýšená podrážděnost, agresivita, někdy až psychotické stavy),
- změnami v encefalogramu (rozpad alfa aktivity, zpomalení rytmů, mikrospánky, akcentace abnormit),

— pomalejší tepovou a dechovou frekvencí, snížením tělesné teploty a zmenšením diurnálních změn, periferní vasodilatací,

— zvýšenou potřebou jídla.

Je přirozené, že vnímavost k nedostatku spánku je velmi individuální ve svých projevech, ale pro průměrného vojáka platí, že hranici jeho výkonu v činnosti, pro kterou je dobře nacvičen, je 36 hodin. Po dvou nocích bez spánku se voják těžko udržuje v bdělém stavu a jeho výkonnost prudce klesá, především v době přirozeného poklesu lidské výkonnosti.

Výkonnost stejně jako základní fyziologické funkce organismu prodělává během 24 hodin pravidelné rytmické změny. V dopoledních hodinách vystupuje nad průměr, vrcholí mezi 9. až 11. hodinou, aby ve 12. hodině opět klesla na denní průměr. Druhého vrcholu dosahuje kolem 18. hodiny, poté následuje rychlý pokles k průměru a po 22. hodině hluboko pod něj. V noci je výkonnost hluboko pod celodenním průměrem a dosahuje minima mezi 2. až 4. hodinou ranní. Tento dynamický stereotyp

vytvořený na základě zevních a pracovních podmínek postihuje prakticky všechny funkce organismu a je velmi dobře zafixován. **Proto musíme při spánkové depri-vaci očekávat výrazný pokles výkonnosti především v noci mezi první až pátou hodinou ranní.**

Tyto skutečnosti plně zdůvodňují organizaci odpočinku vojáků, aby byla i při dlouhodobých zaměstnáních (cvičeních) zachována jejich základní pracovní výkonnost. Voják je schopen zachovat si výkonnost, pokud nemusí bdít delší dobu než 36 hodin. Když se doba cvičení nebo bojové činnosti prodlužuje, je nutné při dvou-denním bdění poskytnout první noc nejméně tři hodiny spánku, druhou noc nejméně čtyři hodiny spánku. Při třídenním zaměstnání je nutností spát každou noc nejméně 4 až 5 hodin. Při čtyřdenním bdění 5 hodin a při pěti až desetidenní činnosti je třeba k zachování základní výkonnosti alespoň 6 hodin spánku denně. Dodržování tohoto minimálního odpočinku může zachovat pracovní a bojovou schopnost vojáků a zvláště štábů.

K boji s nepřítelem v týlu vlastních vojsk

Redakčně upravený a zkrácený článek plukovníka A. F. Balašova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 10/1986.

Jednou z hlavních tendencí v rozvoji současného vojenského umění je přechod od postupného ničení (podle období) nepřítele k současnému v důsledku použití účinných prostředků ničení a vysoce mobilních vojsk. V zahraničí se tato tendence nejzřetelněji projevila v americké koncepci kombinované vzdušné a pozemní operace (sražení) a jejím druhem v NATO, boje s druhými sledy. Základem těchto koncepcí je myšlenka hlubokého palebného ničení protivníka způsobem vedení současných palebných úderů na všechny prvky operační sestavy protistojícího uskupení silami taktického a vojskového letectva, polním dělostřelectvem, průzkumnými (palebnými) systémy, hromadného působení prostředky REB, rozvinutím bojové činnosti aeromobilních vojsk v jeho týlu, vzdušných výsadek, početných diverzních průzkumných jednotek, kromě toho přepadovou činností tankovými a motorizovanými útvary a svazky.

Soudobý vševojskový boj, jak uvažují zahraniční vojenští odborníci, je prostorový, protože je veden na zemi i ve vzduchu. To podmiňuje nezbytnost vytváření zvláštního vzdušného sledu v bojových sestavách vojsk. Může zahrnovat: v armádním sboru — vzdušnou výsadkovou (aeromobilní)

brigádu (prapor), v brigádě — rotu (četu) a odpovídající množství vojskového letectva. Vysazení taktického vzdušného výsadku se plánuje do hloubky 30—75 i více km od linie fronty.

K rozvinutí aktivní bojové činnosti v týlu nepřítele v lokálních válkách byla v široké míře používána přepadová činnost. Např. v arabsko-izraelské válce (v roce 1973) byly vytvářeny v izraelské armádě k těmto cílům taktické skupiny ve složení roty tanků s motorizovanou pěchotou a PTRK na obrněných transportérech. Působily na široké frontě, vyhledávaly slabá místa v obraně, pronikaly do týlu, obsazovaly a ničily PLRK a dělostřelectvo v palebných postaveních, místa velení, týlové základny, čímž snižovaly pevnost obrany egyptských vojsk. V téže válce poměrně nevelké mobilní operační skupiny pozemních vojsk často zabezpečovaly dosažení značných operačních výsledků.

V armádě USA se předpokládá používat k vedení přepadů v týlu protivníka vojskové jednotky ve složení od zesíleného tankového (motorizovaného) praporu do divize.

Při plnění úkolů hlubokého ničení je v armádách států NATO významná úloha udělena vojskům speciálního určení, která

jsou předurčena k vedení průzkumné a diverzní činnosti v týlu protivníka. Podle údajů zahraničního tisku může být použito k napadení objektů států Varšavské smlouvy 1100—1200 diverzních průzkumných jednotek (odřadů a skupin vyzbrojených moderní technikou a zbraněmi). Jejich použití je plánováno do celé hloubky válčitého počínaje taktickou hloubkou obrany.

Všechno to svědčí o tom, že v soudobých podmínkách budou mít boje od samého začátku prostorové a hloubkové formy. Dřívější rozdíly mezi frontou a týlem v pásmu bojové činnosti se v podstatě ztratí. Aktivní a rozhodný boj s nepřitelem se rozvine nejen na čáře dotyku stran, ale i v hloubce jejich sestavy. I v nejsložitější situaci bude působit v týlu našich vojsk značně méně nepřátelských vojsk než na frontě. Jejich překvapivé údery mohou mít ovšem podstatný vliv na průběh a výsledek vševojskového boje.

Hlavní cíl boje s nepřitelem v týlu vlastních vojsk tkví ve zjištění a zabránění proniknutí jeho sil do hloubky bojové sestavy, zmaření splnění jejich úkolů a zničení. K dosažení tohoto cíle je nutné včas stanovit způsoby boje s těmito silami nepřitele v jakýchkoli podmínkách situace. Tato otázka musí být vyjádřena v rozhodnosti velitele k boji a brána v úvahu při organizaci součinnosti, všestranného zabezpečení a velení.

V letech Velké vlastenecké války byl boj s nepřitelem v hloubce rozmístění vlastních vojsk zpravidla uskutečňován na základě **teritoriálního principu**. Přitom velitelé vševojskových útvarů (svazků) a náčelníci týlových objektů byli odpovědní za zničení vysazených vzdušných výsadků nebo proniknuvších vojsk nepřitele v určených pásmech činnosti (v prostorech soustředění).

Takový princip organizace boje s nepřitelem v týlu vlastních vojsk v obraně si uchovává svůj význam i v soudobých podmínkách.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války a z lokálního váleku ukázaly, že efektivnost činnosti sil jedné strany v hloubce rozmístění vojsk závisí hlavně na stupni dosažení překvapení při jejich použití. Zbavit nepřitele této přednosti, to vyžaduje neustále vést **průzkum** ke zjištění jeho zámyslu k vysazení výsadků (diverzních průzkumných skupin), vyslání přepadových (obcházecích) odřadů a dalších sil do hloubky rozmístění našich vojsk, možné doby a rájónů jejich činnosti, kromě toho i objektů napadení. K tomu je nutné vy-

sladěným použitím všech těchto sil vzápětí za palebnými údery prostředků ničení se předpokládá zabezpečit současně působení do celé hloubky bojové sestavy protistojícího uskupení, izolovat bojiště před přisunem záloh, dezorganizovat velení a práci týlu, donutit k aktivnímu boji maximální počet sil protivníka a podlomit jeho schopnost k odporu.

užívat všech druhů a prostředků průzkumu pozemního vojska, dále PVO a letectva. Údaje, které získají, musí být zobecňovány na VS vševojskového svazku.

Podstatně nyní vzrostl význam průzkumu ve vlastním týlu. K jeho vedení mohou být využívána stanoviště pozemního a vzdušného pozorování, hlídky, stráže, velitelská stanoviště a další. Hlavní význam všech těchto sil a prostředků tkví ve včasné varování vlastních vojsk o objevení se nepřitele v našem týlu, včetně vzdušných výsadků a diverzních průzkumných skupin.

V soudobých podmínkách, jak o tom svědčí zkušenosti z lokálního váleku, je zvláště efektivní vést průzkum ve vlastním týlu z vrtulníků. Systematické prohlížení rozmístění vojsk a týlového prostoru, a to jejich obléháním na vrtulnicích, umožňuje značně snížit potřebu vojsk a současně podstatně zvýšit pravděpodobnost včasného zjišťování nepřátelských sil. Údaje získané průzkumnými orgány jsou bezprostředně předávány štábům svazků a útvarů, které je vysílají. K tomu jsou využívány všechny spojovací prostředky tak, aby na předání zpráv o výsledcích průzkumu byla spotřebována minimální doba.

Vzdušný a pozemní charakter boje klade **vysoké požadavky na bojovou pohotovost vojsk a objektů rozmístěných v hloubce, na jejich schopnost samostatně odrazet údery aeromobilitních a jiných sil nepřitele.** V první řadě se to vztahuje na druhé sledy (zálohy), raketové a dělostřelecké útvary (jednotky), prostředky PVO, místa letišť vojskového letectva, prvky systému velení vojskům (místa velení, spojovací uzly), týlové objekty a další.

V soudobých podmínkách všechny útvary a jednotky, nezávisle na jejich místě v bojové sestavě, musí být neustále připraveny k odrazení nepřátelských úderů jak při rozmístění na místě, tak i při přesunech. Tento požadavek je zvláště důležitý dodržovat při dlouhodobém pobytu na jednom místě, zejména v obraně. Přitom je nezbytné určit odpovědné velitele (náčelníky) za ochranu a obranu objektů, rájónů a postavení, rozmístěných v hloubce,

způsob shromáždění a činnosti vojsk po bojovém poplachu, určit hotovostní jednotky a speciální skupiny k boji se vzdušnými výsádky, diverzními průzkumnými skupinami a pronikavšími silami nepřítele do hloubky, zejména vybudovat postavení, vytvářet zátarasy, spolehlivý systém pozorování a varování.

K plnění těchto úkolů se používají v první řadě vojáci útvarů a jednotek druhých sledů (záloh), druhů vojsk a speciálních vojsk, míst velení, týlu, pořádkové a regulační služby.

Obrana rájů rozmístění vojsk, palebných postavení, míst velení a dalších objektů se obvykle buduje jako kruhová s cílem spolehlivého ničení pozemních vojsk a vzdušných výsádek, vysazovaných přímo na objekt, v jeho blízkosti a rovněž na dalekých přístupech. Jednotkám (palebným prostředkům) se včas určují pásma (sektory) a stanoví zásady vedení palby na pozemní a vzdušné cíle, způsoby a signály varování.

Všechny prvky bojové sestavy, které se nacházejí v hloubce, je nutné velmi pečlivě připravit k **odrazení tankových ztečí**. K tomuto účelu se zpravidla používají protitankové prostředky, dělostřelectvo a protiletadlové dělostřelecké komplety. Kromě toho se zřizují zátarasy. Zkušenosti z lokálních válek ukázaly vysokou efektivnost použití bitevních vrtulníků k ničení nepřátelských tanků, které pronikly do hloubky.

V soudobých podmínkách v boji s nepřítelem v týlu vlastních vojsk vzrostla úloha výbušných zátarasů. Vyplývá to především z toho, že v řadě armád států NATO byly vytvořeny nové efektivnější miny a prostředky minování na dálku (dělostřelecké, raketové, letecké a jiné). Ve spojitosti s tím vznikla možnost místo předem zřizovaných minových polí o velké délce na pravděpodobných směrech průlomu nepřítele a v prostorech vhodných pro vysazení výsádek, vytvářet s překvapením a v krátké době zátarasy a zejména tam, kde byl zjištěn nepřítel.

Zkušenosti z minulých válek svědčí o nutnosti **organizovat spolehlivou ochranu a obranu důležitých objektů na osách přesunu vojsk**, zvláště mostů, přeprav, silničních uzlů, různých soutěsek atd. K plnění tohoto úkolu se zpravidla určují útvary ochrany týlu a pořádkové služby. Ty se často zesilují vyčleněnými doplňkovými silami a prostředky.

Nezbytnou podmínkou úspěšného boje s nepřítelem v týlu vlastních vojsk je **dovedná organizace palebného ničení**. K tomu je nutné především předvídat vedení úderů letectvem a raketovým vojskem na

prostory soustředění vzdušných výsádek, dále na letiště a přistávací plochy letounů a vrtulníků. Údery letectva a palbu dělostřelectva je účelné předem plánovat rovněž na možné prostory vysazení výsádek a na přístupech k pravděpodobným objektům napadení. V palebném ničení nepřítele, jak ukázaly zkušenosti z lokálních válek, mají zvláště významnou úlohu bitevní vrtulníky, které disponují velkou palebnou silou a mobilitou.

Jedním z hlavních prostředků boje s nepřátelskými vzdušnými výsádky je **systém PVO**, založený na sladěném použití stíhacího letectva, protiletadlových raketových a dělostřeleckých kompletů, kulometů a palby pěchotních zbraní. Současně s plněním jiných úkolů budou tyto prostředky ničit dopravní letouny a vrtulníky (při jejich průletu k prostorům vysazení) a rovněž výsádky v době shozu (vysazení).

Stíhací letectvo zpravidla ničí nepřítel ve vzduchu mimo pásmo činnosti pozemních prostředků PVO, převážně na dalekých přístupech. Musí dezorganizovat bojové sestavy vojenského dopravního (vojenského) letectva nepřítele a zničit část výsádky za letu ještě do vyjití k čáře dosažitelnosti protiletadlových raketových a dělostřeleckých kompletů.

Na zvláště důležité významu nabývá přímá obrana objektů, k jejichž ovládnutí nebo zničení může nepřítel použít vzdušné výsádky. Uskutečňuje se protiletadlovými prostředky a palbou pěchotních zbraní. Je zapotřebí rozmísťovat je tak, aby bylo zabezpečeno ničení vrtulníků, letounů a výsádek bezprostředně na přístupech a nad bráněným objektem. Je nezbytné poznamenat, že v průběhu lokálních válek byla oceňována vysoká efektivnost palby pěchotních zbraní (kulometů, samopalů) při střelbě na vrtulníky a dopravní letouny, zvláště v případech, že byly používány hromadně a s překvapením.

Při přípravě bojové činnosti je velmi důležité správně řešit otázku **vyčlenění sil k ničení nebo blokování vysazených vzdušných výsádek a jiných nepřátelských vojsk, které se objevily v našem týlu**. V letech Velké vlastenecké války byly používány k ničení vzdušných výsádek ve stanoveném prostoru zpravidla druhé sledy (zálohy). Nyní, na rozdíl od minulosti, k plnění tohoto úkolu musí být připraveny všechny útvary bez ohledu na jejich místo v bojové sestavě. Není vyloučeno ani vytvoření speciální zálohy, předurčené k boji s nepřítelem v týlu vlastních vojsk. Tento problém je ovšem nutné řešit tvůrčím způsobem, pokaždé přihlížet ke konkrétně vzniklé situaci. Je nutné snažit se o to, aby nepřítel byl ničen minimálními silami

a prostředky, aby mu nebyla dána možnost váhnut do bojové činnosti všechny existující zálohy.

V boji s nepřítelem v týlu vlastních vojsk v lokálních válkách prokázaly zvláště vysokou efektivnost jednotky, které působily na dopravních bitevních vrtulnících. Byly vysoce mobilní a s to kontrolovat velké prostory a po zjištění nepřítele v nejkrajší době ho zničit. Je to zvláště důležité v boji se vzdušnými výsadbami, které jsou nejvíce zranitelné při vysazení nebo ihned po něm.

Nezbytnost současného vedení bojové činnosti s nepřítelem před frontou a v týlu vlastních vojsk klade zvýšené požadavky na **organizaci a udržování stálé součinnosti sil a prostředků, vyčleněných k plnění tohoto úkolu**. Přitom je organizována k plnění hlavního úkolu — zničení nebo odražení úderu uskupení, které působí čelně. V zájmu vedení boje s nepřítelem v hloubce bojové sestavy svazku sladí se úsilí sil a prostředků, REB, raketového vojska a dělostřelectva, vojska PVO, vševojskových útvarů, jednotek týlových objektů k ničení vzdušných výsadek ve výchozích prostorech pro vysazení, během letu a po jejich vysazení.

Je velmi důležité podrobně probrat otázky vzájemného informování a rozpoznávání, stanovit jednotný systém vyžádání letectva, ukazování cílů, varování, navedení. Nedbání těchto požadavků hrozí velmi vážnými následky, což přesvědčivě potvrdila druhá světová válka.

Zkušenosti ukazují, že při nedostatku času je nutné v prostorech výhodných pro vysazení předem zřizovat **překážky a záтары**. Zejména na nejpravděpodobnějších osách letu k přistání a na přistávacích plochách se mohou zřizovat protivrtulníkové minové pole, skupiny min a nevýbušné záтары. V případě nutnosti předpokládá se rovněž zatopení určitých rajónů a ničení objektů. Příprava minových polí a jiných překážek se pečlivě plánuje a uskutečňuje tak, aby byla co nejméně omezena svoboda manévru vlastních vojsk.

Důležitou úlohu v boji se vzdušnými výsadbami má **faktor času**. Zkušenosti z lokálních válek ukazují, že zteče i nevelkými silami, zvláště tanky, za podpory dělostřelectva a bitevních vrtulníků, vedené v době vysazení (shozu), shromáždění a rozvinutí jednotek výsadku do bojové sestavy, mohou mít za následek zničení nepřítele, který je v převaze, a upuštění od dalšího vysazení v daném prostoru. Proto ve všech případech je nutné vést na výsadek okamžitě zteč nebo přijmout opatření ke spoutání jeho činnosti, zmařit splnění bojového

úkolu, nedopustit spojení s útočícími vojsky a vytvořit výhodné podmínky pro jeho zničení přicházejícími zálohami.

V podmínkách, kdy prostor vysazení výsadku je mimo dosah palby vojsk, vyčleněných k jeho zničení, musí se jejich útvar (jednotky) rychle přesunout na čáru, ze které jej mohou efektivně ničit. Nejspolehlivěji může být tento úkol plněn jednotkami bojových vrtulníků.

Způsob zničení vzdušného výsadku nepřítele zpravidla závisí na konkrétní situaci. Přitom je nutné v první řadě brát v úvahu získané zprávy o něm (jeho sestavě, charakteru činnosti), možnosti vlastních vojsk, terénní a meteorologické podmínky a další faktory.

Při kruhové obraně prostoru vysazení výsadku je účelné uskutečňovat útok vedením úderů na jednom nebo několika směrech. **Úderu na jednom směru** je výhodné využívat při nedostatku úplných údajů o nepřítelem a terénu, dále jestliže početnost a prostor rozmístění vlastních sil a prostředků neumožňuje použít druhého způsobu činnosti. V tom případě jsou zabezpečovány rychlost a nesložitést manévru, možnost soustředění maximálního množství jednotek na zvoleném úseku, jednoduchost velení. Hlavní nedostatek druhého způsobu tkví v tom, že nepřítelem může přesunovat zálohy z pasivních úseků na ohrožené směry.

V případě dostatku údajů o nepřítelem a terénu, mají-li vlastní vojska převahu a jsou vysoce pohyblivá, je účelné vést soustředěné úderu na sbíhavých směrech, což umožní rozetnout výsadek na jednotlivé části, izolovat jednu od druhé a jednotlivě je ničit. Tento způsob ovšem vede k rozptýlení sil, komplikuje velení a vyžaduje více času na přípravu boje.

V každém případě základem úspěchu útočícího svazku (útvaru) je **spolehlivé palebné ničení nepřítele**. Přitom je důležité vyřadit z boje v první řadě bitevní vrtulníky, děla a minomety, protitankové raketové komplety. Před zahájením zteče je proto účelné uskutečnit krátký, ale silný palebný přepad a zabezpečit nepřetržitou palebnou podporu. Je nutné přijmout všechna opatření k zamezení pokusu nepřítele posílit výsadek vysazením dalších sledů. Toho může být dosaženo blokováním prostoru jeho vysazení prostředky PVO vševojskového svazku a stíhacím letectvem, které působí podle plánu nadřazených velitelů.

Jestliže hlavní síly výsadku byly vysazeny a zahájily přesun k objektu napadení, jejich zničení se uskutečňuje zpravidla **ve střetném boji**. Přitom je možný čelní úder a úderu do jednoho nebo obou boků, po-

případě jejich spojení. **Čelního úderu** je nejvýhodnější používat v těch případech, kdy nepřítel útočí v širokém pásmu, nebo v závislosti na podmínkách situace nelze vést boční úder. Hlavní síly je účelné soustředit na úzkém úseku k rychlému rozdělení výsadku a dalšímu jeho zničení po částech.

Umožní-li to situace, zničení výsadku na přesunu se uskutečňuje vedením **úderu do obou boků**. V tom případě se mohou vytvářet v bojové sestavě útvaru tři skupiny — dvě k obchvatu, jedna k poutání. Úkolem poslední je poutat nepřítele a zdržet jeho přesun k objektu v době, kdy první dvě vedou úder do boků. Bojové zkušenosti ukazují, že v případě dostatečného množství sil a vysoké pohyblivosti vojsk takový způsob ničení přináší největší výsledky.

Obchvatu do jednoho boku je účelné používat k vytlačení nepřítele ze zaujatého území. Skupina k poutání zdržuje jeho aktivně působící jednotky. Hlavní síly útočí s cílem ovládnout čáru, která zabezpečuje zničení celého výsadku.

V podmínkách, kdy vlastními silami není možné zničit vysazený výsadek, je neúčelnější využít jich k organizaci jeho blokování. Velmi důležité v tomto případě je nedovolit nepříteli přisunout výsadek posilové prostředky. K tomu je nezbytné držet nebo nově obsazovat místa v terénu, která ovládají prostor jeho vysazení, ničit je ve vzduchu, umlčovat nebo poutat další sledy přisunované letouny a vrtulníky. Současně s tím je zapotřebí přisunout zálohy a přeskupit síly a prostředky k přípravě rozhodujícího úderu.

Při současném vysazení několika výsadků v různé hloubce a nedostatku sil je účelné uskutečnit jejich zničení **postupně**, počínaje tím, který představuje největší nebezpečí nebo se nachází blíže než ostatní k útočícím. Ostatní výsadky je nutné dočasně blokovat minimálními silami a ničení zahajovat později, kdy k tomu budou vytvořeny nezbytné podmínky. Ve všech případech nelze připustit spojení výsadků mezi sebou a s vojsky nepřítele, která útočí čelně.

Největší složitost bude představovat ničení vzdušných výsadků při jejich vysazení na osách přesunu druhých sledů (záloh), zvláště v úzkých místech. Po ovládnutí mostů, přeprav, silničních uzlů, různých soutěsek mohou i nevelkými silami zdržet jejich přesun. Vtahování záloh do zdlouhavých bojů i několika malými výsadky může zmařit jejich využití v zájmu splnění hlavního úkolu.

K zabezpečení plynulého přesunu dru-

hých sledů (záloh) k čáře zasazení do boje je nutné především organizovat spolehlivou ochranu hlavních objektů na osách přesunu po celé jejich délce. Kromě toho je nezbytné předvídat obehití prostorů, obsazených nepřítelem. Není-li možnost k jeho zničení, je zapotřebí rozvinout takové množství sil a prostředků, které zabezpečí splnění úkolu v nejkratší době.

Velmi důležité rovněž je udržovat stálou pohotovost druhého sledu k okamžitému zahájení boje, vyloučit možnost jeho překvapivého napadení nepřítelem. K tomu je nutné dovedně organizovat a nepřetržitě vést průzkum os přesunu, spolehlivě chránit vojska v čele a na bocích, pochodové sestavy jednotek a útvarů vytvářet z hlediska jejich rychlého rozvinování.

V boji s tankovými a motorizovanými jednotkami a útvary nepřítele, které **vedou přepadovou činnost v týlu našich vojsk**, bude mnoho společného s ničením jeho vzdušných výsadků. Přitom je hlavní nedopustit překvapivost jejich úderů. Proto je nutné udržovat všechny prvky bojové sestavy, místa velení a další důležité objekty ve vysokém stupni pohotovosti k odražení nepřátelských ztělí. Kromě toho k plnění tohoto úkolu musí být v pohotovosti druhé sledy, dále protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací. Palebné čáry, čáry rozvinutí a minování těchto sil a prostředků je nutné plánovat i na přístupech k objektům, které mohou být napadeny nepřítelem.

Při zjištění přepadových odřadů nepřítele ve vlastním týlu je nutné organizovat jejich neustálé sledování, vázat jejich činnost výbušnými zátaras, blokovat je v omezeném prostoru a zbavit možnosti uskutečnit manévry. Hromadnou palbou všech prostředků je ničit a dokončit zničení ztělí tankových a motostřeleckých útvarů.

Určité zvláštnosti bude mít **boj s diverzními průzkumnými skupinami nepřítele**. Důležitost tohoto úkolu se jasně projevila v letech Velké vlastenecké války. Hitlerovské velení v široké míře používalo skupiny různého složení. Byly oblečeny do stejnokrojů vojáků Rudé armády, uskutečňovaly diverze, narušovaly velení vojskům a práci týlu. Motocyklisté pronikali do boků odcházejících sovětských vojsk, vedli neuspořádanou palbu ze samopalů a vytvářeli zdání obklíčení. Ke zjištění a zneškodňování těchto nepřátelských skupin používalo sovětské velení v jednotlivých případech značného množství jednotek různých druhů vojsk. Přitom prováděly významné práce: vysoká bdělost všech vojáků, přísná kontrola přesunů ve vlastním týlu.

Po zjištění vysazení skupin bylo organizováno blokování, pročesávání tohoto prostoru, zvláště pečlivě byly prozkoumávány lesní masívy, osady a další místa, která napomáhala ukrytí nepřítele.

V přífrontovém pásmu plnily úkol boje s diverzními průzkumnými skupinami zpravidla útvary a jednotky vojsk NKVD a orgány milice. Nejpočetnější byly rychlé prapory vytvářené ze stranických, sovětských a komsomolských aktivistů.

Tyto zkušenosti z bojů s těmito skupinami si v mnoha směrech uchovávají svou aktuálnost i v soudobých podmínkách. Tak jako i v minulé válce, má nejdůležitější význam včasné zjištění diverzantů, nepřetržité jejich sledování až po jejich zničení.

V širokém měřítku budou používány jednotky přepravované vrtulníky.

Efektivní boj s nepřítelem v týlu vlastních vojsk se stává nezbytnou podmínkou zmaření jeho hlubokých úderů, stále ve větší míře ovlivňuje dosažení cílů vševojnového boje. Spolu s tím je tento úkol složitý a mnohostranný. Mnohé problémy spojené s jeho plněním, včetně otázek ochrany a obrany objektů týlu rozmístěných v hloubce vlastních vojsk, komunikací všeho druhu, dále se způsoby činnosti speciálních vojsk, útvarů a zařízení týlu v boji s nepřítelem se mohou stát předmětem samostatného studia.

z kapitalistických armád

Plukovník Ing. Ján Repaský

Kombinovaný pozemný a vzdušný boj

Narastanie agresivity imperializmu má priamy vplyv na rozvoj doktrínálnych názorov, vyjadrujúcich charakter a spôsob rozpútania a vedenia vojen. V 1981 roku vojenskopolitickým vedením prijatá stratégia „priamej konfrontácie“ formuluje ná-zory súčasnej Reaganovej administratívy.

Novým prvkom v strategickú koncepciu „priamej konfrontácie“ oproti „realistickému zastrašovaniu“ je popri všeobecnej jadrovej vojne pripustená možnosť aj konvenčnej vojny. Predpokladom úspešného vedenia konvenčnej vojny bez jej pre-stania v jadrovú majú byť také sily a prostriedky ozbrojeného zápasu, ktorých by bojové možnosti predčili zodpovedajúce sily Varšavskej zmluvy. Stalo sa to možné v dôsledku značného zvýšenia kvality a čiastočne aj počtu konvenčnej výzbroje v rámci plnenia dlhodobého programu NATO prijatého v roku 1978. Na súčasnej technologickej úrovni sa konštruujú a vy-rábajú najperspektívnejšie druhy zbraní a bojovej techniky, ako sú napr.: prieskum-no-palebné systémy PLSS Assault Breaker, ďalšie vysokopresné zbrane, zdokonaľuje sa celý systém vedenia, spojenia, priesku-mu a REB. Charakter vedenia bojovej čin-nosti s použitím súčasných prostriedkov bude sa podstatne líšiť od minulých vojen.

Vysoká presnosť spolu s ničivým účinkom súčasných konvenčných zbraní a ich veľký dosah, dávajú konvenčnej vojne také črty, ako je rozhodnosť, vysoká napätosť a dy-namičnosť, prepadový charakter a veľký priestorový rozmach.

Praktické opatrenia spojené so zavádzaním kvalitatívne nových zbraní a bojovej techniky sa odrážajú aj v zdokonaľovaní organizačnej štruktúry ozbrojených síl a v hľadaní nových rozhodnejších spôsobov vedenia bojovej činnosti.

Americkí vojenský špecialisti predpokla-dajú, že na európskom priestore vojnovéj činnosti v počiatočnom období vojny budú mať štáty Varšavskej zmluvy početnú pre-vahu síl a prostriedkov. Ich značnú časť budú tvoriť operačné a strategické druhé sledy a zálohy, ktoré môžu byť zasadené k narastaniu úsilia prvých sledov a úpl-nému rozbitiu uskupenia NATO. Možnosti rozdrvenia síl operačných alebo strategických uskupení vidí americké velenie v takom riešení, ktoré by zabezpečovalo roz-hodné a pritom **rýchle** súčasné zničenie všetkých sledov uskupenia protivníka si-lami a prostriedkami pozemných vojsk a taktického letectva. Pri rozpracovaní ta-kého prístupu vychádzali z analýzy a hod-notenia taktiky a operačného umenia prav-

depodobného protivníka, operačno taktických noriem a bojových možností jeho zväzkov a útvarov. Súčasne boli prehodnotené názory velenia pozemných vojsk na charakter bojovej činnosti a použitie síl a prostriedkov s ohľadom na prebiehajúcu reorganizáciu podľa programu „Armáda-90“. Výsledkom vojenskovedeckého výskumu a skúšobných cvičení boli nové názory na vedenie bojovej činnosti (operácie), ktoré boli zakotvené v poľnom poriadku amerického pozemného vojska FM 100-5, vydanom v roku 1982 a novelizovanom v roku 1986. Súhrnne sú tieto názory v predpise označované ako doktrína „kombinovaný pozemný a vzdušný boj“ (airland battle). Podľa tejto koncepcie každý boj, operácia pozemných vojsk, ako i útočný alebo obranný boj bude prebiehať súčasne na zemi a vo vzduchu. Takáto myšlienka nie je nová, ale doteraz neboli materiálne technické a organizačné základy pre jej praktickú realizáciu. Až vznik nových prostriedkov prieskumu, vysoko presných zbraní, schopných ničiť ciele malých rozmerov na veľké vzdialenosti, prieskumno-palebné systémy sú schopné nielen zisťovať ciele, ale ich súčasne aj ničiť a automatizované systémy velenia majú boju (operáciám) dať novú kvalitu. Podstatne vzrástla mobilita a manévrovosť vojsk, možnosti vojskového a taktického letectva.

Podstata doktríny „kombinovaného pozemného a vzdušného boja“ spočíva v dosiahnutí rozdrvenia nepriateľského uskupenia na celú hĺbku operačnej zostavy jeho vojsk vykonaním úderov na druhé sledy a prisunovaním záloh všetkými prostriedkami, ktoré sú k dispozícii. Pri tom sa predpokladá široko používať manéver silami a prostriedkami na zemi a vo vzduchu.

Obsah doktríny „kombinovaného pozemného a vzdušného boja“ charakterizujú základné navzájom súvisiace pojmy „jednotné bojisko“ (Integrated Battlefield), „rozšírené bojisko“ (Extended Battlefield) a „hlboký úder“ (Deep Attack).

„Jednotné bojisko“ na rozdiel od predchádzajúcich názorov predpokladá jednotné, nepretržité plánovanie a komplexné použitie zbraní a prostriedkov REB pozemných a vzdušných zložiek uskupenia. Cieľom je včasné a efektívne zničenie dôležitých objektov protivníka v súlade so zámyslom boja a tiež opatreniami na ochranu vlastných vojsk. Vytvorí podmienky pre konkrétnejšie plánovanie paľby a manévru pre racionálne rozdelenie úsilia pozemných a vzdušných síl a prostriedkov na prieskum a ničenie prvých a druhých sledov protivníka, jeho vojsk v dotyku, na

bokoch a v tylovom priestore. Predstihnúť protivníka v použití zbraní a REB.

Druhý pojem „rozšírené bojisko“ predpokladá zväčšenie hĺbky súčasného pôsobenia na protivníka silami a prostriedkami pozemných vojsk a taktického letectva na prvé sledy, na ničenie v hĺbke a zdržanie druhých sledov a záloh. Úspešné plnenie týchto úloh má zabezpečiť presným vymedzením priestorov zodpovednosti jednotlivých stupňov velenia, včasným plánovaním predstihnúť protivníka v činnosti a zvýšením miery pôsobenia prostriedkami nadriadeného v prospech podriadených. Plánuje sa plne prekryvať priestory nižšieho stupňa vyšším. Má to prispieť k súčasnému, presnejšiemu a zladenému pôsobeniu síl a prostriedkov pozemného vojska a letectva na prvé a druhé sledy (zálohy) protivníka.

Základnou zložkou doktríny „kombinovaného pozemného a vzdušného boja“ je takzvaný „hlboký úder“. Jeho hlavným cieľom je vytvoriť bojujúcim zväzkom a útvarom čo najvýhodnejšie podmienky na rozdrvenie prvého sledu a prípravu na nasledujúcu činnosť proti druhému sledu. Tieto podmienky budú limitované mierou strát, ktoré spôsobili sily a prostriedky nadriadeného a časom ich zdržania.

Uskutočnenie „hlbokých úderov“ predpokladá včasné zabezpečenie prieskumnými údajmi, zladenie činnosti taktického letectva a príslušného stupňa velenia pozemných vojsk pri ničení, zdržovaní a dezorganizácii druhého sledu (zálohy) protivníka. Cieľom ničenia nebudú iba vojská druhého sledu, ale i jeho dôležité veliteľské stanovišťa, spojovacie uzly, objekty operačného tyla, prepravné, mosty, letiská, PVO atď. Cieľom je rýchlo oslabiť uskupenia protivníka, zmať jeho sústredenie, dosiahnuť taktickej alebo operačnej prevahy a tak ho rozdrviť po častiach. Na vykonanie hlbokých úderov sa u armádneho zboru predpokladá použiť lietadlá taktického letectva a prieskumno-palebné systémy, u divízie lietadlá taktického letectva, operačno taktické rakety, delostrelectvo a bítevné vrtnútky. U brigády to budú predovšetkým delostrelectvo a bítevné vrtnútky.

„Hlboké údery“ predpokladajú izoláciu priestoru bojovej činnosti (operácie), aktívne vedenie rádioelektronického boja a klamanie protivníka. Izoláciu priestoru bojovej činnosti možno vykonať ničením druhých sledov (záloh) palebnými prostriedkami pozemného vojska a taktického letectva, prepadovou činnosťou, bojovou činnosťou výsadkových, aeromobilných vojsk a vojsk špeciálneho určenia. Výsledkom

má byť podstatné oslabenie možnosti narastania úsilia protivníka.

V útoku aj obrane sa uvažujú štyri základné spôsoby „hlbokých úderov“ (ničenia):

Prvý spôsob predpokladá ničť vojská druhého sledu, predovšetkým jeho palebné prostriedky, dezorganizovať ich a zdržať na čas potrebný na zničenie prvého sledu.

Druhý spôsob sa používa na zničenie a zdržanie tej časti druhých sledov, ktoré v danej situácii môžu najskôr a najúčinnnejšie zasiahnuť proti vojskám ničiacim prvý sled.

Tretí spôsob predpokladá ničenie druhých sledov palebnými prostriedkami a úderom vojsk počas boja s prvými sledmi. Tento najzložitejší spôsob vyžaduje veľké množstvo síl a prostriedkov ničenia a tiež jednotiek a útvarov. Vysoké nároky sú na presnú a tesnú súčinnosť.

Štvrtý spôsob môže byť použitý na ničenie alebo zmarenie činnosti samostatných, hlboko rozmiestnených objektov protivníka, ktoré môžu podstatne ovplyvniť priebeh boja.

Na zvýšenie kvality plánovania bojovej činnosti (operácie), koordináciu paľby a manévru má príspeť rozdelenie pásma odpovednosti na priestor vplyvu (působenia) a priestor záujmu (možného ohrozenia).

Priestor vplyvu (bojového pôsobenia) je pásmo terénu od čiar dotyku k protivníkovi v rámci ktorého jeho objekty (ciele) podliehajú zisteniu, ničeniu, umlčovaniu si-

lami a prostriedkami v podriadenosti príslušného stupňa. Hĺbka priestoru vplyvu je určená dosahom prostriedkov ničenia a časom, ktorý potrebuje veliteľ útvaru, zväzku, zväzu na zničenie vojsk prvého sledu a na prípravu nasledujúcej činnosti na rozdrvenie druhých sledov protivníka.

Hĺbky priestorov vplyvu (bojového pôsobenia) pre jednotlivé stupne vyjadruje **tabuľka 1**.

Priestor záujmu (možného ohrozenia) je za priestorom vplyvu (bojového pôsobenia). Sú v ňom rozmiestnené druhé sledy, zálohy, prísun a zasadenie, ktorých môže podstatne ovplyvniť priebeh bojovej činnosti. Priestorové a časové údaje uvádza **tabuľka 2**.

Rozmery priestorov sa môžu meniť podľa charakteru bojovej činnosti, terénu, počtu síl a prostriedkov, možnosti protivníka atď. Správy o protivníkovi v priestore záujmu (možného ohrozenia) sa majú stať základom plánovania rozdrvenia jeho ďalších sledov v období ich vstupu do priestoru vplyvu (bojového pôsobenia) daného stupňa velenia. Vyšší veliteľ je povinný informovať podriadených o protivníkovi, ktorý vstupuje do ich priestorov záujmu (možného ohrozenia).

Kľúčová úloha sa v poľnom poriadku FM 100-5 prisudzuje otázkam velenia. Úspech v súčasnom boji dosiahne ten veliteľ, ktorý plne využije a rozvinie štyri základné požiadavky „kombinovaného pozemného a vzdušného boja“, t. j. iniciatívu,

Tabuľka 1

Stupeň velenia	Hĺbka (v km)	Čas (v h.)
- Prápor		do 3
- Brigáda	15	do 12
- Divízia	70	do 24
- Armádny zbor	150	do 72
- Od az vyššie	300	do 96

Tabuľka 2

Stupeň velenia	Hĺbka (v km)	Čas (v h.)
- Prápor		do 12
- Brigáda	70	do 24
- Divízia	150	do 72
- Armádny zbor	300	do 96
- Od az vyššie	do 1000	cez 96

hlbku, pružnosť a organizáciu súčinnosti.

Iniciatíva znamená predstihnúť protivníka v rozhodovaní, vnútení mu svojej vôle pri zachovaní voľnosti v činnosti svojich vojsk. Možno ju získať a udržať iba útokom, vyžaduje, aby činnosť podriadených veliteľov a každého vojaka aj pri odtrhnutí od hlavných síl, narušení spojenia a aktívnych rádioelektronických protipátraní, smerovala k splneniu celkového plánu bojovej činnosti.

Hĺbka predpokladá plné využitie pozemnej a vzdušnej sféry priestorov vplyvu a záujmu k paľbe a úderom na protivníka s cieľom nedovoliť mu spojiť úsilie druhých sledov (záloh) s prvým sledom na najdôležitejších smeroch.

Pružnosť majú zabezpečiť velitelia a organizácia jednotiek. Velitelia majú predvídať priebeh bojovej činnosti. Pružne a nešablonovite sa rozhodovať. Včas sústreďovať palebné a úderné prostriedky v priestoroch a smeroch nevýhodných pre protivníka. Pre splnenie konkrétnej taktickej úlohy podľa situácie protivníka, terénu, síl a prostriedkov ako i času, ktoré sú k dispozícii, sa na stupni rot, práporu a brigády vytvárajú úlohové uskupenia. Typické sú práporné taktické skupenia.

Organizácia súčinnosti znamená zladené a jednotné úsilie všetkých jednotiek v rámci útvaru, zväzku, zväzu. Má vychádzať z pochopenia zámyslu nadriadeného veliteľa.

Ako vyplýva zo západnej vojenskej tlačie po prijatí novej doktríny pozemných vojsk USA „kombinovaného pozemného a vzdušného boja“, prejavilo o ňu záujem aj velenie NATO, predovšetkým o „hlboké údery“ (ničenie). V marci 1981 hlavný veliteľ ozbrojených síl NATO v Európe generál Rogers vydal pokyn vypracovať na základe princípov „prednej obrany“ a „hlbokých úderov“ s prihliadnutím na strategickú situáciu stredoeurópskeho priestoru vojnovnej činnosti operačno-strategickú koncepciu. V decembri 1984 bola prednesená a vysvetlená generálom Rogersom na zasadnutí NATO. Preto bola nazvaná „Rogersov plán“, alebo „boj s druhými sledmi a zálohami“, tzv. FOFA (Follow-On Forces Attack). Podstata „Rogersovho plánu“ prijatého a schváleného velením NATO spočíva v skutočnosti, že od začiatku vojny predpokladá vykonať údery na druhé sledy Varšavskej zmluvy, zabrániť ich prísunu do priestoru bojovej činnosti. Podľa ge-

nerála Rogersa údery treba vykonať nielen na vojská, ale tiež na dôležité objekty v hĺbke teritória. Na splnenie týchto úloh nariadil generál Rogers spracovať plány súčinnosti všetkých druhov ozbrojených síl a využiť výsledky západnej techniky na vývoj zbraňových systémov a bojovej techniky potrebných pre údery na celú hĺbku operačnej zostavy Varšavskej zmluvy. Požadoval vyvinúť nové prostriedky zisťovania a sledovania cieľov, zhromažďovania a spracovania správ prieskumu v reálnom čase, odolné a rýchlopracujúce systémy velenia a spojenia. V súčasnosti je značná časť týchto síl a prostriedkov už k dispozícii. Stačí uviesť rádiolokačný systém ďalekého vyhľadávania, sledovania a identifikácie vzdušných cieľov AWACS, prieskumno-palebné systémy PLSS a CSWS, lietadlá vyzbrojená kazetovými bombami, balistické riadené strely a riadené strely s plochou dráhou letu so zdokonalenými bojovými hlavicami, raketomety a delostrelectvo so strelivom navádzaným v poslednej fáze dráhy a ďalšie.

Z uvedeného vyplýva, že „Rogersov plán“ je prakticky súhrnom nových operačno-strategických zásad vedenia vojny konvenčnými zbraňami v Európe a z nich vyplývajúcich požiadaviek na štruktúránu prestavbu a modernizáciu konvenčných ozbrojených síl NATO.

Doktrína „kombinovaného pozemného a vzdušného boja“ Airland Battle je koncepciou pozemného vojska americkej armády formulovanou v poľnom poriadku FM 100-5 Operations pre taktický a operačný stupeň na ktoromkoľvek priestore vojnovnej činnosti. Je spojená s reorganizáciou pozemného vojska americkej armády, označovanou ako „armádny zbor-86“ a „divízia-86“.

V článku nebolo možné vyčerpať celú problematiku „kombinovaného pozemného a vzdušného boja“. Skromným cieľom je vyvolať aj na stránkach našej vojenskej tlačie diskusiu k veľmi vážnej problematike nových zásad americkej velenia na vedenie bojovej činnosti a operácií. Závery zo spojeneckých cvičení a bojovej prípravy NATO z posledných dvoch rokov potvrdzujú, že základné princípy a zásady poľného poriadku FM 100-5 sa postupne presadzujú a ovplyvňujú vojenské myslenie západonemeckej, britskej, talianskej, francúzskej a ďalších armád.

Plukovník doc. PhDr. Karel Adam, CSc.

45. výročí vzniku československého vojska v SSSR

V červenci jsme si připomenuli 45. výročí vzniku 1. československého samostatného praporu v SSSR. Vznik a bojová cesta 1. čs. praporu, vytvoření 1. čs. samostatné brigády a posléze 1. čs. armádního sboru v SSSR tvoří jednu z nejvýznamnějších stránek revolučních a bojových tradic našeho lidu a ČSLA.

Ve společném boji československých a sovětských vojáků byly položeny základy pevného spolenectví a věčného přátelství našich národů.

První zahraniční vojenskou jednotkou, která byla vytvořena na území SSSR a zúčastnila se bojů po boku Sovětské armády proti německým fašistickým vojskům, byl právě 1. čs. samostatný prapor. K jeho formování se přikročilo v souladu s československo-sovětskou úmluvou z 18. července 1941 a vojenskou úmluvou z 27. září téhož roku. Na jejich základě SSSR umožnil organizovat na svém území čs. vojenské jednotky.

Místem formování čs. vojska v SSSR se stalo uralské město Buzuluk. Zahraniční vedení KSČ, které bylo v Moskvě, všemožně napomáhalo formování československé jednotky a jejímu přetváření v zárodek nové československé armády. Součástí tohoto úkolu strany byla i péče o charakter nové československé armády, která se tvořila na území Sovětského svazu. Proto moskevské vedení KSČ v čele se soudruhem Gott-

waldem poslalo do jednotky své zkušené stranické pracovníky, aby usměrňovali vývoj vojska v duchu důsledného antifašistického boje a aby toto vojsko bylo vskutku nové svým charakterem i svým posláním. Byli mezi nimi soudruzi Dostál, Juran, Harus, Hruška, Procházk, Štětka, Vrbenský, Turjanica a další.

Komunisté svým osobním příkladem působili neobyčejně kladně na průběh bojové přípravy, na upevňování kázně a uvědomělosti. Přestože stranická organizace existovala jen neoficiálně a pracovala nevětejně, příslušníci praporu pocítovali její vliv. Komunisté vnášeli ideje strany mezi masy vojáků, vysvětlovali význam československo-sovětského přátelství a důležitost společného boje proti fašismu.

Velitelem československé vojenské jednotky byl jmenován pplk. Ludvík Svoboda. Již 12. prosince 1941 převzal od předsedy buzuluckého městského sovětu potřebné budovy. Brzy na to obdržela čs. vojenská jednotka od sovětského velení materiální, technické a finanční prostředky. Sovětská vláda umožnila sovětským občanům české a slovenské národnosti a československým občanům žijícím na sovětském území dobrovolně vstupovat do československé vojenské jednotky.

V Buzuluku se vytvořily dobré vztahy mezi našimi vojáky a místními obyvateli. Naši příslušníci pomáhali v místním stro-

jíremském závodě, poskytovali pomoc při sklízni obilí, při výstavbě mostu přes řeku Samarku.

Hlavní úkol, který však naši vojáci plnili, byl výcvik a příprava na boj. Výcvik probíhal velmi intenzivně, až 14 hodin denně za obětavé pomoci sovětských důstojníků a instruktorů.

Zrodu bojeschopného čs. vojska v SSSR přilíš československá vláda v Londýně nepřála. Snažila se, aby na území Sovětského svazu vznikla jen nevelká symbolická jednotka, kterou chtěla podřídit svým politickým cílům.

Zásluhou moskevského vedení KSČ a činnosti komunistů bylo československé vojsko v SSSR budováno jako ozbrojený nástroj národně osvobozenického boje našeho lidu proti fašismu.

Významnou úlohu při posilování morálního stavu a bojové připravenosti jednotky sehráli osvětoví důstojníci. Politickou a organizační práci komunistů v čs. vojsku v SSSR vedl od dubna 1942 až do konce války PhDr. Jaroslav Procházka.

Velký význam pro vývoj stranickopolitické práce v naší jednotce měly návštěvy vedoucích představitelů KSČ. Zejména projev Klementa Gottwalda, přednesený 27. 5. 1942 v Buzuluku se stal mobilizujícím faktorem při intenzivním budování naší vojenské jednotky.

Klement Gottwald ve svém projevu objasnil čs. vojákům základní myšlenky politiky KSČ a její přístupy k národně osvobozenickému boji. Dále ve svém projevu zdůraznil, že rozhodující frontou boje s fašistickým Německem je sovětsko-německá fronta. Ukázal, jaký je vztah mezi zahraničím a domácím odbojem a jaké jsou jeho další perspektivy. Objasnil, že čs. vojsko v SSSR je nedílnou jeho součástí.

Gottwald vytyčil požadavek loajality a věrnosti spojencům, zejména Sovětskému svazu. Zdůraznil, že o poválečném uspořádání Československa si rozhodne svobodně náš lid.

15. červenec 1942 vešel do historie čs. jednotky v SSSR jako den, kdy byl pro jednotku přijat oficiální název 1. československý samostatný prapor v SSSR.

Budování našeho praporu naráželo od samého počátku na velký nedostatek velitelů, zejména odborně připravených důstojníků. Proto byla u praporu zřízena poddůstojnická a důstojnická škola, kde vyučovali sovětské instruktoři. Zejména v otázce důstojnické školy byly vedeny spory s čs. ministerstvem národní obrany v Londýně, které ji odmítalo uznat a nechtělo přiznat jejím absolventům důstojnické hodnosti, což odůvodňovalo nepodstatnými a formálními argumenty.

Přes intriky čs. vlády v Londýně pokračovala úspěšně výstavba našich vojenských jednotek, takže v létě 1942 byl již prapor v podstatě připraven k boji.

Na základě spontánního rozhodnutí příslušníků 1. čs. samostatného praporu se velitel praporu pplk. Ludvík Svoboda obrátil na J. V. Stalina se žádostí o vyslání na frontu. Po odeslání žádosti se intenzita výcviku ještě zvýšila. S nadšením jsou přijaty sovětské zbraně, které příslušníci praporu dostali 28. října a 15. listopadu 1942.

Na převzetí zbraní úzce navazovala i druhá významná událost, a to složení vojenské přísahy. Poslední prověrku před odchodem na frontu se stalo závěrečné cvičení, které se uskutečnilo 2. prosince 1942 v prostoru Buzuluk-Sucharečko. Toto cvičení bylo mimořádné tím, že mu přihlížel zmocněnec generálního štábu Rudé armády generál G. S. Žukov. Cvičení bylo generálem Žukovem vysoce hodnoceno a prapor byl uznán plně bojeschopným.

Dne 27. ledna 1943 byla 1. čs. samostatnému praporu předána bojová zástava, ke které byla připojena stuha od občanů města Buzuluku s nápisem „Smrt německým okupantům!“.

Následující den, 28. ledna byla vyhlášena zvýšená bojová pohotovost a 30. ledna 1943 opustil prapor Buzuluk a odjžděl na frontu. Zůstalo tam jen náhradní těleso, u něhož se soustřeďovali další dobrovolníci.

Před odjezdem na frontu měl prapor celkem 974 příslušníků. Kromě pušek, samopalů a pistolí byl vyzbrojen 40 lehkými a 12 těžkými kulomety, 9 minomety ráže 50 mm a 9 minomety ráže 82 mm, 16 protitankovými puškami a dvěma protitankovými kanóny ráže 45 mm.

Jeho organizace byla následující: velitelství praporu, tři pěší roty, kulometná, minometná a protitanková rota, dále samostatné čtyři — velitelská, průzkumná, spojovací, ženijní, zdravotnická, zásobovací a týlové jednotky.

Prapor se přesunul po železnici z Buzuluku do Ostrogožska, kde velitel Voroněžského frontu gen. Golikov provedl slavnostní přehlídku praporu, po které následovala ukázka bojového výcviku. V noci na 19. února se prapor přepravil po železnici do Valujek, odkud zahájil pochod na frontu. V Charkově obdržel velitel praporu rozkaz s úkolem, aby se 1. čs. samostatný prapor přemístil na jih od Charkova k řece Mži a tam zaujal obranu na čáře Timčenkov, Mirgorod, Artuchovka.

V prostoru Sokolova, při vedení obrany na řece Mži, příslušníci praporu demonstrovali svoji bojovou připravenost a odhodlání přispět k porážce fašismu a k obnově svobodného Československa. Vojen-

ský a politický význam boje u Sokolova byl značný. Hrdinství Čechů a Slováků v boji bylo sovětskými orgány vysoce oceněno.

Další období v historii našeho vojska v SSSR začalo na jaře roku 1943 a trvalo jeden rok — do jara 1944. Toto období zahrnovalo budování a bojovou činnost 1. čs. samostatné brigády v SSSR.

Vyvrcholením výstavby čs. vojska v SSSR je vznik a výstavba 1. čs. armádního sboru v SSSR a jeho účast v bojích na Dukle a při přímém osvobození Československa v sestavě Sovětské armády.

Při retrospektivním pohledu na historii vzniku čs. vojska v SSSR je třeba zdůraznit, že bylo tvořeno z dobrovolníků, že se v našem vojsku sešli lidé, kteří se rozhodli z vlastní vůle bojovat proti fašismu. To byla velice významná okolnost, která ovlivňovala morálního ducha našich jednotek.

Je třeba ocenit politickou a výchovnou činnost komunistů v jednotkách, která měla pozitivní výsledky a umožnila, že se naše vojenské jednotky v SSSR staly vojskem národní a demokratické revoluce. Komunistům se podařilo vytvářet mezi našimi vojáky takovou atmosféru, kde nebylo místo pro lajdáctví a neplnění úkolů, ale kde byli lidé vedeni k aktivní bojové činnosti, k rozvíjení iniciativy, ke statečnosti i k revolučnímu chápání politického vývoje. Komunisté splnili velmi důležitý úkol — dokázali získat masy vojáků pro program, hlášený komunistickou stranou.

Přes různé snahy reakčních sil ovládnout naše vojsko v SSSR se jim to nepodařilo. Naopak zásluhou KSČ se podařilo již z 1. čs. samostatného praporu vytvořit zcela jinou jednotku, než si přála mít reakce. Důkazem toho bylo pozvání Klementa Gottwalda a dalších soudruhů z moskevského vedení KSČ do Buzuluku. Proti intencím londýnské vlády se 1. čs. samostatný prapor dobrovolně a z vlastní iniciativy přihlásil v srpnu 1942 do boje. Londýnská reakce byla poražena, ztratila své pozice v jednotce a na této skutečnosti rozvíjeli komunisté svou činnost při budování 1. čs. samostatné brigády a 1. čs. armádního sboru v SSSR.

Jedním z negativních pozůstatků předválečné československé armády byla tzv. apolitičnost. Pod apolitičností se skrývala reakční buržoazní politika. Boj nového proti starému bývá vždy těžký. Složitost boje o charakter našeho vojska v SSSR spočívala v tom, že naše vojsko v SSSR bylo součástí zahraničního mocenského aparátu, v jehož čele stála londýnská vláda, svým charakterem buržoazní. Komunisté nebyli ve vládě zastoupeni a pokud se týká

MNO, neměli na ně rovněž přímý vliv. Naše vojsko v SSSR nemohlo být apolitické a také jím nebylo. Komunisté vystupovali proti apolitičnosti a usilovali o to, aby se jednotka a její příslušníci stali politicky uvědomělými, kteří budou bojovat za osvobození našich národů z fašistické poroby a za vytvoření nové československé republiky s takovým společenským a státním uspořádáním, jež bude vyjadřovat vůli lidu.

Tím se naše vojsko v SSSR podstatně odlišovalo od staré předmnichovské armády. Uplatňovala se v něm politika, vyjadřující zájmy lidu. Na základě zkušeností z našich jednotek v SSSR byla zahrnuta do Košického vládního programu zásada, že v nové československé armádě je třeba jednou provždy skoncovat s apolitičností.

Z dějin našich jednotek v SSSR vyplývají cenná poučení pro dnešek. Bylo to vojsko, kde se uplatňovala vedoucí úloha KSČ. Historie potvrdila, že KSČ je nezbytnou složkou armády, která bojuje za pokrokové a spravedlivé cíle.

Naše jednotky v SSSR bojovaly za ideály našich národů a našeho lidu. Bojovaly za obnovu svobody a samostatnosti, za to, aby lid sám rozhodl o své budoucnosti. Potvrdily, že jsou zárodkem nové demokratické a lidové armády.

Československá lidová armáda, jako armáda socialistického Československa, symbolizuje hodnoty, které se utvářely v průběhu vývoje cesty revolučních a pokrokových dějin našich národů. Rozhodující místo na této cestě zaujímá československé vojsko, vytvořené na území SSSR. Tehdy, uprostřed Velké vlastenecké války, se stalo základem nové československé lidové armády.

V průběhu společných bojů se utvářelo a sílilo bojové přátelství čs. jednotek a Sovětské armády. Bojové síly a připravenost našich jednotek bylo dosaženo díky všestranné materiální a morálně politické pomoci SSSR a jeho armády.

Projevem morálně politické pomoci, významně ovlivňující morálně politický stav příslušníků čs. jednotek v SSSR, byla ta skutečnost, že sovětská vláda ve smlouvách, uzavřených v průběhu druhé světové války, uznala Československo v jeho předválečných hranicích a zavázala se poskytnout všestrannou pomoc jeho lidu v boji proti fašismu.

Celý protifašistický odboj a především bojová činnost čs. jednotek po boku Sovětské armády se staly významnou revoluční a bojovou tradicí našich národů a ČSLA. Rozvíjet tuto tradici znamená kromě jiného také upevňovat bratrský svazek armád Varšavské smlouvy.

Na základě tradic a zkušeností ze společné bojové činnosti čs. jednotek a Sovětské armády probíhala výstavba a sílila Československá armáda v poválečném období. Zejména po únoru 1948 byly vytvořeny podmínky pro naplňování vojenské politiky KSČ a byla otevřena cesta k budování armády socialistického typu.

Socialistický vývoj Československa vytvořil podmínky pro nejširší spolupráci se Sovětským svazem a jeho armádou. Bojová družba a přátelství, jejichž základy byly položeny v bojích Velké vlastenecké války, se staly trvalou hodnotou ve vztazích našeho a sovětského lidu, naší i Sovětské armády.

Sovětský svaz vedle významné pomoci v oblasti materiálně technického zabezpečení výstavby ČSLA, sehrál významnou úlohu při přípravě důstojnických kádřů, při předávání poznatků sovětské vojenské vědy a v celé řadě dalších oblastí života armády.

Historie vzniku a bojové tradice našeho vojska v SSSR jsou významným zdrojem

výchovy příslušníků ČSLA k socialistickému vlastenectví a proletářskému internacionalismu.

Úlohou velitelů musí být, aby v družném úsilí se stranickými a svazáckými organizacemi usilovali o to, aby revoluční a bojové tradice v ČSLA plnily třídně vyhraněnou politickovýchovnou funkci při výchově příslušníků armády. To také všem velitelům ukládají Směrnice pro ideologickou práci v Československé lidové armádě, kde je uvedeno, že k základním úkolům ideologické práce patří: „Rozvíjet výchovu vojáků na revolučních a bojových tradicích pracujícího lidu, KSČ a ČSLA. Vést je k tomu, aby pochopili odkaz revoluční minulosti pro socialistickou přítomnost, nutnost jej chránit a vlastní prací rozvíjet.“

Studium zkušeností z bojové činnosti čs. vojenských jednotek v SSSR jsou velmi cenné i z hlediska vojenskoodborného. Historie zobrazuje organizační výstavbu, systém velení jednotkám, je zdrojem poučení pro osvojování si vojenského umění.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Богумил Гниздо, кандидат философских наук, профессор Буржуазная военно-политическая дезинформация — средство идеологического воздействия на общественное мнение	3
---	---

Автор объясняет современные направления военно-политической дезинформации, развиваемые прежде всего американским государственным аппаратом и представителями военно-промышленного комплекса США. Показывает бесперспективность стремления американского империализма и его союзников по НАТО достичь одностороннего военного превосходства.

Подполковник Йосеф Чермак

Сознание военнослужащих и идеологические диверсии	9
--	---

В статье рассматриваются вопросы важнейших предпосылок эффективной борьбы с влиянием идеологических диверсий, проникающих в части и подразделения ЧНА. Основой являются данные о важнейших механизмах переноса идейно-диверсионной информации в сознание военнослужащих действительной службы.

Великая Октябрьская социалистическая революция и защита советского государства	13
---	----

В статье содержится разбор основных периодов защиты советского государства и сделаны основные выводы по военному искусству. Извлечены уроки и для современного периода.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент

Преследование отходящего противника в наступательной операции	19
--	----

Автор объясняет условия, цели, формы и принципы преследования в наступательной операции, а также задачи командующего и штаба армии (фронта) при принятии решения и при управлении боевыми действиями войск.

Полковник Йиржи Кржижек, кандидат военных наук, доцент

Бой дивизии в окружении	24
--	----

Автор объясняет условия, при которых может произойти окружение, а также основные принципы боя дивизии в окружении и при выходе из него. Упор сделан на особенности организации боя командиром и штабом дивизии в этих условиях.

Подполковник Ладислав Горак

Особенности работы командира и штаба дивизии при организации и ведении наступления на горно-лесистой местности	31
---	----

Автор, на основе полученного на тактических учениях опыта, обобщает некоторые особенности работы командира и штаба дивизии при подготовке решения на боевые действия на горно-лесистой местности.

Полковник Франтишек Коржистек, кандидат военных наук, доцент

Влияние полевой АСУ на методику работы командира и штаба дивизии . . .	38
---	----

Автор рассматривает актуальную проблематику процесса подготовки и организации боя в автоматизированной системе управления. Анализирует влияние этих средств на методы работы органов управления и подчеркивает внутреннее и внешнее сопряжение в процессах управления войсками. Приводит некоторые варианты для практического решения вопросов.

Полковник Йосеф Доброволны

Предварительное боевое распоряжение для разведки в АСУ	44
---	----

Автор обсуждает возможности разработки формализованной боевой документации в рамках полевой автоматизированной системы управления в тактическом звене. Приводит варианты разработки предварительного боевого распоряжения для разведки.

Полковник Олдриж Яната, кандидат военных наук
полковник Ян Мах

Развитие радиоэлектронных средств противника, основные задачи и требования к радиоэлектронной борьбе 49

Авторы рассматривают основные тенденции развития технической разведки, автоматизированных систем управления и руководства, связи и средств РЭБ вероятного противника. На основе этих тенденций определяют основные задачи и требования к радиоэлектронной борьбе в современных условиях в ходе операций коалиционного состава.

Полковник Йиндриж Вавра

Переход к новому качеству руководства армейской авиацией 56

Автор раскрывает предпосылки дальнейшего развития нашей армейской авиации по качественной и количественной стороне, а также изменения в руководстве ею.

Полковник Ян Славик, кандидат военных наук, доцент

Вопросы организации инженерного обеспечения форсирования водных препятствий дивизией с хода 62

Автор рассматривает некоторые задачи инженерного обеспечения, которые необходимо решить при планировании наступления с форсированием водных препятствий в штабах общевойсковых частей и соединений.

Подполковник Милан Ружичка

Методика расчета потерь танковой и автомобильной техники в рамках КШУ при оперативном скачке 67

Автор решает одно из действий разработчиков учения и, по необходимости, обучаемых при подготовке данных для решения заместителя командира по вооружению данного звена, а тем самым и данных для командира. Алгоритм расчета потерь автомобильной техники можно использовать также для других видов техники и вооружения.

Полковник Властимил Веплатек, кандидат медицинских наук, доцент

Воздействие тепловой нагрузки и недостатка сна на работоспособность 74

Автор на основе научных данных и собственных наблюдений подчеркивает значение теплового равновесия и необходимость сна для сохранения физических и душевных сил.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Вопросы боевых действий с противником в тылу своих войск 81

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Ян Репаски

Комбинированный наземный и воздушный бой 87

Статья по своему содержанию четко раскрывает концепцию этого вида боя. Объясняет различные понятия и их содержание. Особенно анализируется содержание глубоких ударов и основные способы их проведения.

Полковник Карел Адам, кандидат философских наук, доцент

45-ая годовщина возникновения чехословацких войск в СССР 91

Автор объясняет историю возникновения и боевые традиции наших войск в СССР как важный источник воспитания личного состава ЧНА в духе социалистического патриотизма и пролетарского интернационализма.